



సంపుటము 24

సంచిక 2

భారతి

ఫిబ్రవరి, 1947

వ్యయ, మాఘము

# శి వా లా స్య ము

\*

= శ్రీ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు =

భక్తుమని నవ్వినది - జక్కవల బెక్కువలఁ  
జక్కడచు జనుదోయినిక్కఁ బార్వతి యపుడు  
నిక్కుజనుదోయిలో నిబిడరోమోదమము  
దిక్కుదిక్కులనెల్ల దివ్యనేత్రోత్సవము

తెగమిగులుదొగలజిగులుగన్నులదోయి  
నిగనిగలు మిట్టింప నిలచి చూచెను గారి  
నిలుచు వాలకములో నెలవంపు - వంపులోఁ  
గులికినది యమృతమో! గోటిసాందర్యాలో!

బంధూకపుష్పసంబంధువగుఁ జిలుఁ బెదవి  
నందముగఁ గదియించె నల సహాసం బార్వ  
యానవ్వలోఁ గదతె నచ్చరల సిగ్గులో!  
గాని-యీశ్వరు కలలో! కామధేనువుపాలో!

స్థలపద్మముల యొప్పు గల తామ్రతలపాద  
ములఁ గదలెను దేవి మురిపెములు జలికించి  
కదలు కదలికలోనఁ గలకలా నవ్వెనఁట  
గొదమగంటలో! నిల్చికొన్న స్వరకన్యకలో!

లలితముగఁ బలికినది మొలనూలు-గోయిలల  
జిలుఁగు గొంతుకటిపి జలజలా పారింది —  
యా వాకలో నిల్చె నాగమాంబురుహమ్ము  
లావిరులపై నాడె నానందబ్రహ్మమ్ము —

జంకించినది లులితచపలభూలతలతో  
శంకరుని శర్వాణి - జలదసుందరవేణి  
దటుకునను సూచివాస్తంబుతో - నాగేంద్ర  
కటకునకు ధైర్యంబు గంపించి పోయినది—

అటు బండె నొకసారి యతివ కిలికించితం  
బిటు విరిసె నొకసారి యితియుల్లోకితము!  
ప్రమదాకపోలమ్ము భావకిమ్మారితము  
కమనీయమదరాగ కలికావిచుంబితము

కుణుకుణుక్వణనంబు లనుగతిగముగఁ బాడ  
నణుమధ్య జూపినది యభినయవిభేదములు  
వనములను - వనధికంకణములను - జగతిలో  
నణువణువునను భావ మాక్రమించినదపుడు  
తరళలోచన వింతతానకంబుల నిలచి  
కరపద్మముల నర్థకలనంబుఁ జూపించె



నాస్యప్తి నందుకొన కమరులును దేవర్షు  
లాశంకితులు - నద్యుతాక్రాంతమానసులు

గా నిలిచినది దేవీ-కలకంఠశ్రుతిపీఠి  
లో - నిత్యరమణీయలోకములు బాంగైత్తః  
బలికినవి వల్లకులు కలకంఠిగానమ్ముః  
బలికినవి వల్లకులూ ! బరమేశ్వరియొగాని !

తకర్పణుతర్పణుతక - తకిటతదిగిణతోతది  
గిణతో-తదిగిణతోయనురణనములుమీఱంగః  
బ్రతిగజ్వయెడఁదలో భావములు బులకింపఁ  
బ్రతిభావమున రసము వాటి దిక్కులు ముంప  
2 ప్రియురాలి యూరుపులు బ్రేరేప చపకమ్ము  
పయి మందవలితమ్ములయి లేచు దరగలటు  
బాలేందుఫాల - నగబాల - పార్యతి నిలిపి  
లిలావిపర్యాప్త<sup>3</sup> రేచిత్రభూలతలు

4 పరివాహితము శిరము-చిఱునవు-నెత్తమ్మి  
విరికన్నుఁగవలందు 5 విభ్రమాలోకితము-

2. ఆమెకేచిత్రభూలతలు చాల లలితముగ నగుపడి  
నవి. అవి యెట్లున్న వనఁగా - ప్రియురాలు ప్రియునకు  
మధ్య మందించునపుడు - ఆమెయూరుపులచేత నా  
మధ్యపాత్రమన లేచు మధ్యకరంగమలంత లలితముగ  
నున్నవి.

3. అందముగ మీఁది కెత్తఁబడినవి.

4. వింజామరమువలె ఇరు ప్రక్కలకు వంచు  
శిరస్సు పరివాహితము.

5. తిరుగుడుగల చూపు ఆలోకితము.

6. సమము, ఉద్యాహితము, అఘోముఘము, ఆలో  
లితము, ధుతికంపితములు, పరావృత్తోద్ధిప్తములు, పరి  
వాహితము.

7. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము,  
నిమిలితము, ఉల్లోకితము, అనువృత్తము, అవలోకితము.

8. ఇచట హస్తజబ్బము హస్తప్రాణముల కాప  
చారికము. హస్తప్రాణములు పదిరెండు. ప్రసారణ,  
మంచిత, రేచిత, పుంభిత, అపవేష్టికక, ప్రేరిత,  
దేవేష్టిత, వ్యాకృత, పరివృత, సంకేత, చిహ్న,  
పదార్థటీకలు.

9. కవబొమ్మలు వైకృతిన దృష్టి.

కించిదాకుంచితము - చంచలము బాబుదోయి  
పంచాస్తు<sup>9</sup> బాణమ్ము-పర్వతేశ్వరు సుతకు -

6 నవశిరోభేదములు నవకంబుగాఁ జూపి  
భవురాణి<sup>7</sup>యప్టగుణభావదృష్టులు మోపి  
8 పదిరెండుహస్తములు బట్టి-మదిరాక్షిమఱిఁ  
బదిలంబుఁగాఁగ గ్రీవాభేదములతోడ

ఆడినది గిరికన్నె యలసమారుతమట్లు  
బాడినది సెలకన్నె పకపకా నవ్వివటు—  
లాటపాటలలోడ నవశులై బ్రహ్మర్షి  
కోటు లెల్లడ నమితబూటులై నేవింప

శరదబృహాభిషింజరితముల చక్రముల  
నరిదూగు లావణ్యభరితకుచయుగ్మములు  
చనుకట్టునెగమీటి మినుఁదాకునో! యనఁగ  
వనజాక్షి-జైవైవి నక్షమ్ము విరియించి

యాడినది గిరికన్నె !

ఒకవైపు భూభంగ మొదిగించి చూచినది  
వికచసాకూతముగ విశ్వేశ్వరుని - లలిత  
యా చూచుచూపుతో నర్థేందు భూషునకుఁ  
బూచిపోవఁగఁ బుష్పముకుళములు నిలువెల్లి  
ఆడినది గిరికన్నె !

మేఖలాచంద్రకిత మృదుమధురహా మధ్య  
మాకంపితంబయ్యె నగరాజ ప్రియపుత్ర  
కాకంపితంబులో నలసప్రీడాధరం

9 బాకేకరితదృష్టి యనురాగసూచకం

బాడినది గిరికన్నె !

నవ్యహస్తం బర్ధచంద్రాభినయముతో  
దివ్యలీలను నిలిపి - దేవి నడుమునయందుఁ  
గొనగోట నుదుటఁ గ్రమ్మిన జెమ్మటల మీట  
కొనచూపులనె శివునిగోర్క లోతులు దూట

యాడినది గిరికన్నె !



కోపఘూర్ణితమైన కొదమనాగమువోలె  
దీపులగు నూరుపులు దెసల్లె జల్లించి—  
యలసవలితములు భేతుల భంగిమలతోడ  
జలబారిముకుటు గన్నుల నాస లెనకొల్పి  
యాడినది గిరికన్నె !

నడునోసలిపై నున్న నాభినామము గరఁగి  
వడిజాఱి-కనుబామల వంకలను నిలువంగఁ  
గ్రొత్తదోమిన దంతకోరకంబుల గాంతి  
గుత్తులుగ గుత్తులుగ హత్తి కొన శివుపైని  
యాడినది గిరికన్నె !

సమపాదయుతమైన స్థానకస్థితినిలచి  
క్రమముగాఁ జూపులను గంజాక్షి విరజిమ్మి  
ఘలుఘల్లుఘలుమ నెడి వలయనాదములతోఁ  
జలిపినవృత్త సుమాంజలి పట్టి శివునకై  
యాడినది గిరికన్నె !

వెలయంగఁదొమ్మిదగువిధములనుజెలువముగ  
నలినాక్షి<sup>10</sup> భూచారినాట్యములు జూపించి  
వదునాటగు<sup>11</sup> భూచారివద్దతుల నెసగించి  
మదిరాక్షి గతిచారిమధురిమలు బాసఁగించి  
యాడినది గిరికన్నె !

శిరముఁజూపులుమించుఁ జెక్కిళ్లు గనుబామలు  
దరుణాధరము బయోధరములునుదంతములు  
ముఖరాగచిబుకములు మొదలైన వావగులు  
నకియ - భావానుగుణచాలనంబుల నెనఁగ  
నాడినది గిరికన్నె !

శుకతుండనిభకుచాంశుకము వదులుగ జూట  
మోకముపైముంగురులుముసరుకొనివిడఁబాటఁ  
బంచవన్నెల కాసె వగలుగులుకఁగ-విమల  
చంచలాక్షులఁ గటాక్షౌంచలమ్ములుమిగుల  
నాడినది గిరికన్నె !

సమరూపములగు నంసముఱుఁ గటికంతములు  
సమపాదములు నంగసమరూపచలనములు -  
నురముపెక్కు-వయు-సుందరభావప్రకటనము  
సరసీజముఖ - నాట్యసౌష్ఠ్యవమ్మునుఁ జాట  
నాడినది గిరికన్నె !

ఆవైపు నీవైపు సతిరయంబునఁ దూఁగ  
భావభవు తరవారినా వెలయు గీలుజడ  
చలితనాట్యమున కాశ్చర్యపరవశుఁ డగుచు  
లలితేందుధరుఁడు దానిఁవఁ దిన్నఁగనగుచు  
నాడినది గిరికన్నె !

పూవుగుత్తులనడుమఁబాలుచుగిసలయమువలె  
దా విమలమర్దభాంతరమునను నిలుచుండి  
పలుమారునిలమోఁద లలితముగఁ గ్రుంగి-కిల  
కిలకిల మటంచు-మేఖలనవృత్తలనుఁ బొదల  
నాడినది గిరికన్నె !

జటతపావడచెఱఁగు చలియింప - గంటసరి  
గరము నటియింప - బుధురశ్రోణి గంపింపఁ  
గరయుగంబుల ఘల్లుఘలుమంచు నెలుగించు  
వరకంకణములతో - భావభవు గంధగజ  
మాడినది గిరికన్నె !

కలఁగఁ జెక్కిళ్ళపయిఁ గస్తూరిమకరికలు  
మలఁగ నిటలంబుపైఁ దిలకంబు లలితంబు  
నిడుదఁగన్నులఁ దేరు నీలోత్పలములతోఁ  
దడఁబడని లయతోడఁ గడువేగముగ నప్పు  
దాడినది గిరికన్నె !

ధిమిధిమి యటంచు దుర్దినవారిధరధీర  
శ్రమబూన్చి మద్దెలలుబలుమాటుధ్వనియింప  
జకితచకితాంగియగు సాదామనియువోలె  
వికచాక్షి - యజ్ఞాతవిభ్రమంబులు జూపి -  
యాడినది గిరికన్నె !

10. సేలపై నిలిచి చేయు నాట్యము

11. పైకిఁచెంగించుచుఁ జేయు నాట్యము



భవుని వక్షమునందుఁ బడలాక్షుఁ జిత్రించి  
నవరసంబులకుఁ బుణ్యపుఁ బంటఁ జూపించి  
భరతముని నానందతరళితునిఁ గావించి  
స్వరకన్యకలకుఁ దత్తఱపాటుఁ గల్పించి  
యాడినది గిరికన్నె !

కుచ్చెళులు భువిఁ గుప్ప గూరయై నటియింప  
ముచ్చెమటతో మొగముమురిపెములవెల  
యింప

ముచ్చటగ నిరుప్రక్కముక్కరయుఁగంపింపఁ  
బచ్చవిల్తుని పూన్కిఁ బారంబు జూపింప  
నాడినది గిరికన్నె !

ప్రతిపదములో శివుఁడు బరవశతఁ దూగంగ  
నతి జంద్రముకుటంబు సారెకుఁ జలింపంగ  
వ్రతతి దూగాడినటు వాతధూతం పాచు  
శతపత్ర మది ముక్తసరివిచ్చికొన్నట్టు  
లాడినది గిరికన్నె !

గగనవనమున విచ్చికొనిన జలదంబట్లు  
వనముననుఁ బారాడు వాతపోతంబట్లు  
పోతమ్ము గల్గోలములపైనిఁ దూగినటు  
శాలాక్షి గాయమ్ము సంచాలిత మొనర్చి  
యాడినది గిరికన్నె !

బ్రహ్మాణి యానందపారిష్లవాంగియై  
జహ్నుగాక్షముల వీక్షించి - మిద్ధాకంగ

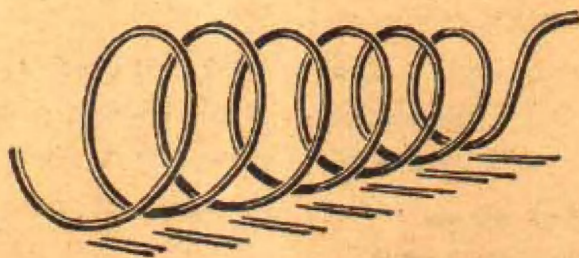
సకలామరులు శిరస్ఫులకీలితాంజలులు  
సకలేశ్వరినిఁ దన్ను సంస్తుతించుచునుండ  
నాడినది గిరికన్నె !

ప్రతిసుమముఁ దన్మయత్మమునఁగిలకిల నవ్వఁ  
బ్రతిపక్షి యున్మాదపరవశత నదియింపఁ  
బ్రతిదీవి బులకింపఁ బదునాల్గులోకముల  
నతులితంబైనట్టి యద్వైతమే మ్రోగ  
నాడినది గిరికన్నె !

తన లాస్యమును మెచ్చి తరుణచంద్రాభరణుఁ  
డనుమోదమునఁ జేతులనుగలిపి యాడంగ  
శివశక్తు లొక్కటిగఁ జేరినంతన మాను  
లవికృతేంద్రియ "లో" మృటంచుఁజాటింపంగ  
నాడినది గిరికన్నె !

పలికి రంతటన గీర్వాణు లెల్లరుఁ గూడఁ  
జలితకంఠముల శివశక్తులకు మంగళము  
కచ్చపీఠ యుత్కంఠతోడుత రాగ  
గుచ్చముల సేన నాఘూర్ణితములుగ దిక్కు  
లాడినది గిరికన్నె !

"దేవాదిదేవాయ, దివ్యావతారాయ  
నిర్వాణరూపాయ, నిత్యాయ, గిరిశాయ,  
గౌరై నమో నిత్యసాభాగ్యదామై  
తురీయార్థదాత్ర్యై, ధరాకన్యకాయై"





# పతంజలి - ఆయన మహాభాష్యము

= శ్రీ గరికిపాటి కృష్ణమూర్తి =

అన్ని కాస్త్రాలలోనూ మూత్రాలు ఉన్నవి. వాటి మీద భాష్యాలూ ఉన్నవి. ఇన్ని ఉండగా ఒక్క వ్యాకరణభాష్యనికే మహాభాష్యం అని పేరు వచ్చినది. దీనిలో మూత్త్వం ఏమిటి? “లోకంలో వ్యాప్తిలో ఉన్న సర్వవ్యాయములకూ మూలం ఇందు లో కనబడుతుంది కాబట్టి ఇది మహాభాష్యం” అని ఒక రన్నారు. ఇంకొకరు “ఇతరకాస్త్రాలలో మూత్రాన్ని అనుసరించే భాష్యాలు అర్థం చెప్పినవి. వ్యాకరణభాష్యంలో ఒక్కొక్కమూత్రం భాష్య కారుడికి ఇష్టంలేకపోతే ఆ మూత్రం అనవసరం అని చెప్పటం, మూత్రం మార్చటం మొదలైనవి పతంజలి చేస్తాడు. మూత్ర ప్రత్యాఖ్యానమందుకూడా పతంజలికి అధికారం ఉన్నది కాబట్టి ఆయనభాష్యం మహాభాష్యం” అని అన్నారు.

వ్యాకరణకాస్త్రంలో కట్టుబాటులు చేయుటకు అధికారం తనకు ఉందని పతంజలికి తెలుసును. ఎక్కడైనా కాస్త్రం సందిగ్ధంగా ఉండి అర్థంకాకపోతే “వ్యాఖ్యానతో విశేషప్రతిపత్తి, సహి సంబంధం దల త్తుణ్” — (సందిగ్ధంగా ఉన్నంతమాత్రాన కాస్త్రం కాకపోదు. వ్యాఖ్యానంవల్ల విశేషజ్ఞానం కలుగు తుంది) అని చెప్పి, “మేము ఇలాగ వ్యాఖ్యానం చేస్తాము” అంటాడు. మహాభాష్యంతైరి చాలా సరళం. ఎక్కడా ఒక పెద్ద సమాసం కనబడదు. భావం అతిగంభీరం. అర్థమైనాసరే కాకపోయినాసరే పుస్తకం పూర్తిగా చదవాలని అనిపించుతుంది. అంత హృదయంగమంగా భావ ఉంటుంది. ప్రశ్నోత్తరాలతో, ఆక్షేప సమాధానాలతో ఒక నాటకం నడిపినట్టు మహాభాష్యం నడుపుతాడు. తలనొప్పి తెచ్చుకోవాలి అంటే, వ్యాకరణంకంటే మంచిఉపాయంలేదు. అటు నంటి వ్యాకరణాన్ని సాహిత్యగ్రంథం చేశాడు. చదు

వరి ‘కిమర్థకమ్’ అని ఏదో పతంజలిని అడిగినట్టా, ఆయన ‘ఇదమర్థకమ్’ అని సమాధానం చెప్పినట్టా ఉంటుంది. ఈ ‘కైమర్థక్యం’తో, ‘ఇదమర్థక్యం’తో గ్రంథమంతా సంభాషణ నడిపినట్టు నడుపుతాడు. చదువుతుంటే అనేకకాస్త్రసంప్రదాయాలు తెలుపు తాడు. ఆయన లోకజ్ఞానం ఆశ్చర్యం కలుగజేస్తుంది. ఇటువంటి శబ్దావశాసకుడు కలిగిఉండటానికి ఇతర భావ లేవీ నోచుకోలేదు.

ఈ వ్యాకర్తలంతా శబ్దాన్ని కాపించారుగదా! ఎక్కడిది వీరికి శబ్దం? కుమ్యురియింటికి వల్లి “అబ్బాయి! నువ్వు కుండ ఒకటి కావాలి, దానితో పనివచ్చింది” అనిచెప్పి చేయించుకున్నట్టు ‘వైయాకరణం’గారిదగ్గరికి వల్లి “అయ్యా, చాలా అవసరం వచ్చింది. మంచి శబ్దాలు రెండు చేసిపెట్టండి” అని చెప్పి తయారుచేయించవచ్చునా? వీలులేదు. శబ్దం లోకంలో సిద్ధమైఉన్నది. దానిని సాధువుగా ప్రయోగించడమే వైయాకరణుడు చెయ్యగలిగిన పని. శబ్దమూ సిద్ధమే, అర్థమూ సిద్ధమే, శబ్దార్థసంబంధమూ సిద్ధమే. ‘సిద్ధమంటే ఏమిటి?’ అని మళ్ళీ ప్రశ్న. ‘నిత్యమే’ అని సమాధానం. శబ్దము నిత్యమైన పదార్థము అని ఏలాగు చెప్తామంటే ‘సంగ్రహం’ అనే గ్రంథంలో ‘వ్యాధి’ అనే ఆయన అలాగ నిర్ధారణచేశాడు అని పతంజలి సమాధానం చెప్తాడు. ‘వ్యాధి’ లక్షణోక్తాల వ్యాకరణగ్రంథం వ్రాసి దానికి ‘సంగ్రహం’ అని పేరుపెట్టాడు. ఆ విన్న పేరుమటుకు నిలిచిఉన్నది. పెద్దపుస్తకం అంతరించిపోయింది. వ్యాధి కాత్యాయ నుడితో చదువుకున్నాడనీ, కాత్యాయనుడికి ఒక్క సారి వింటే కంకతా వస్తుందనీ, వ్యాధికి రెండుసార్లు వింటే వస్తుందనీ కథాసరిత్యాగరంలో ఉన్నది.



“శబ్దార్థములు నిత్యములు” అని అంటారుకాని, లోకంలో శబ్దం ఒక అర్థంలో బయలుదేలి ఇంకొక అర్థం పొందటం చూస్తున్నాము. కొన్ని కొత్తశబ్దాలు పుట్టటం, కొన్ని పాతశబ్దాలు పోవటం చూస్తున్నాము. మత నిత్యత్వం ఎలాగ అని అడిగితే వారికి ఈ లోకంలో గోల ఏమీ పట్టలేదు. వాళ్ళు మూలాధారంలో బయలుదేరింది. అప్పుడు ‘పరా’ అని దానిపేరు. అక్కడనుంచి నాభిదగ్గరకు వచ్చేటప్పటికి ‘పశ్యంతి’ అని పేరుపెట్టాడు. పృథ్వీదగ్గరకు వచ్చేటప్పటికి ‘మధ్యమా’ అన్నారు. దీనినే వైయాకరణులు శబ్దమని, స్ఫోట అని అన్నారు. కంఠం దగ్గరకు వచ్చేటప్పటికి ‘వైఖరి’ అని పేరువచ్చింది దీనికి. ఇదే మనం మాట్లాడేది. ఇది శబ్దరూపమైన ధ్వని. నాదనిందువు ఈ నాలుగు అవస్థలూ అనుభవించి పైకి వస్తుందట. మూడో అవస్థలో ఉన్న స్ఫోటనే శబ్దబ్రహ్మమని, అది నిత్యమని, మనం చెవులు మూసుకుంటే వివపడే శబ్దమే స్ఫోటవద్యశమనీ వైయాకరణులు ప్రతిజ్ఞ చేస్తారు. వ్యాకరణం చదివినా బ్రహ్మోపాసన చేసినట్లే అని దీనివలన తేలుతుంది. వ్యాకరణానికి దర్శనత్వం సిద్ధమవుతుంది. దర్శనమంటే రత్న వజ్రానసాధనంకావట్టి.

శబ్దం నిత్యం కాదు అని తార్కికులు అంటారు. లోకానుభవంవలన ఇది నిజమేమో అనిపించుతుంది. వాచోయంత్రకలన దీని నిర్ణయం చేయదు. యోగసూత్రంలో నాదం వివపడుతుంది అని యోగశాస్త్రం. అదే స్ఫోట అని కొందఱు వైయాకరణులు అంటారు. ఇదంతా అనుభవైకవేద్యం. తెలియనివాళ్ళు ఉన్నది అంటే మూఢవిశ్వాసం అంటారు. లేదు అని వాదిస్తే మూఢ నిశ్చయం అంటారు. స్ఫోటమగుటే పరిణామం నూచించి విడిచిపెట్టాడు; భర్తృహరి, నాగభట్టు విఫలంగా వ్రాశారు.

ఇంత శబ్దశాస్త్రం సాధించిన మునులుగూడా ఒక్కొక్కచోట వారి శాస్త్రానికి విరుద్ధంగా ప్రయోగాలు చేస్తారు. అవి తప్పులు అని అంటే సాంప్రదాయకుల మనస్సు చివుక్కుమంటుంది. వారు ఆ ప్రయోగాలను అనుసరించి అనేక ‘జ్ఞాపకాలు’ సాధించుతారు. పాణిని ‘స్త్రిశ్శౌ’ అని ప్రయోగించాడు. ఆయన

మూత్రాలప్రకారం ‘అభ్యా’ అనే శబ్దమే ఉండాలి. కాని ఆయన ‘అభ్య’ శబ్దం వాడేశాడు! ఉపసర్గముందట ఉన్నప్పుడు ‘క’ ప్రత్యయం రాకపోయినా వాడేశాడు పాణిని. ఇదేమయ్యా అంటే ‘ఘంవోవ’ మూత్రాణి భవంతి’ అంటాడు భాష్యకాకాడు. ‘మూత్రం వేదంబంటిది’. ఆత్మేంద్రబానికి వీలులేదు. వెంటనే ఆత్మేవమడు బయలుదేలి ఒక కవి వాడిన అభ్యశబ్దం శ్లోకంలో చూపించాడు. “యస్మిన్ దశ సహస్రాణి పుత్రేనాతే గవాందదా, బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రయోజ్యేభ్యః సోఽను ముఁచేన జీవతి”.—కొడుకు పుట్టినప్పుడు ప్రయంవదులైన బ్రాహ్మణులకు ఎవరైతే అనేకగోసహస్రాలు యిచ్చాడో ఆయన ఇప్పుడు ఉంఛవృత్తితో జీవించుచున్నాడు అని అర్థం. ఏమయ్యా ఈ కవి అభ్యశబ్దం వాడాడు - అంటే, “ఘంవోవ తక్మనయః కుంభంతి” అని వేదశబ్దప్రామాణ్యం కవిరచనకు గూడా కలుగజేశాడు. పరిణామం. ఈ రోజుల్లో ఈ వాక్యం మఱు చాలా ఉపకరిస్తుంది. ‘ఘంవో’ అన్నప్పుడు ‘ఇష్టంవచ్చివస్తు’ అంటూ అర్థం చెప్పుకోవచ్చును.

సూత్రప్రయోగం ఒక విధంగా ఉంటే భాష్య ప్రయోగం దానికి భిన్నంగా ఉన్నప్పుడు భాష్య ప్రయోగాన్నే వైయాకరణులు శిరసావహిస్తారు. సర్వ సామానికి (దక్షిణ, వామ మొదలైనవాటికి) పూర్వని పాతం రావలసిఉండగా భాష్యకాకాడు ‘అస్మిన్నవ కాశే హస్తదక్షిణో గ్రహీత్యా, అస్మిన్నవ కాశే హస్తవామః’ అని పరనిపాతంగా ప్రయోగించాడు. ‘ఈ అవకాశంలో హస్తదక్షిణంగానూ, ఇంకొకచోట హస్తవామంగానూ తిరగాలి’ అని దాని అర్థం. భాష్య కారవచనంవలన ఇది ఇలాగా వాడాలి అన్నాడు కైయటుడు.

శాస్త్రంకూడా లోకవ్యవహారాన్ని అనుసరించి వడుస్తుంది. ‘అకృతకారి శాస్త్రమ్’ - శాస్త్రంలో ఇది వరకు చేసిన పనినే మళ్ళీ చేస్తూఉండదు. ‘నాన్ని రద్దగం దహతి’-నిష్కర్షలబడనదానిని తిరిగి తగలపెడుతుందా? భోజనం చేసినవాడు వెంటనే మళ్ళీ భోజనానికి సిద్ధమా తా? మీసాలు కత్తిరించుకున్నవాడు మళ్ళీ వెంటనే



మంగలిదగ్గఱకు తయారాతాడా? (కృతశ్మశ్రుః సప్తమః శ్మశ్రూణి కారయతి) పునఃప్రవృత్తి అవసరం లేనప్పుడు భాష్యకారుడు ఈ విధంగా వాదిస్తాడు.

పునఃప్రవృత్తి కావలసినదే 'కృతకారి శాస్త్రమ్' అని మొదలు పెడతాడు. 'పరస్యవల్లక్షణప్రవృత్తి'—శాస్త్రం మేఘంవలె ప్రవర్తిస్తుంది. మేఘం సముద్రంలో, నదిలో, మరుభూమిలోనూ వర్షిస్తుంది. సముద్రంలో, నదిలో నీరు ఉన్నదిగదా అని మాని వెళ్ళదు. భోజనం చేసినవాడుకూడా మంచి పిండినంట యెవరైనా త్రెన్చి పెడితే తింటాడు. మంగలిపని చేయించుకున్నవాడుకూడా ఇంకా బాగా పనిచేసేవాడు వచ్చే మర్నీ వాడిదగ్గఱ మీసాలు దిద్దించుకుంటాడు. 'శిర్వివిశేషాత్ కృతశ్మశ్రుశ్చ పునః శ్మశ్రూణి కారయతి' పతంజలి అదిశేషువు అవతారం కాబట్టి చెప్పినకోటితో చెప్పకుండా చేయకాల వాదాలు చేయినోళ్లతో చెప్పగలడు.

ఒక్కొక్కసారి ఒకనూత్రం ప్రవర్తించుకుంటే దానితోబాటు అవసరం అయినవి కొన్ని బయలుదేరుతై. కావలసినదానితో అక్కణలేనివికూడా వస్తున్నవి అని కావలసినపని చేయటం మానేస్తామా? "నహి భిక్షుకా స్సంతీతి స్థాలోఽన్యధాద్రీయంశే, నహి మృగా స్సంతీతి యవా నోఽప్యంతే"—మధుకరం వాళ్లతో బాధపడలేక వంట మానేస్తామా? మృగాలు ఉన్నవిగదా అని పైరువెయ్యకుండా ఊరుకుంటామా? బాధానివారణకు ఉపాయం ఆలోచించాలిగాని—

ఒకశబ్దం ఎక్కడో కొద్దిగా మాటివంతమాత్రాన మతియొక శబ్దమైపోదు. "ఏకచేతేచిక్ర మనన్యతత్." తోకతెగి నేమంటుకు మక్క మక్క కావండా పోతుందా? ఒకశబ్దం ఇంకొకశబ్దంమాదిరి ప్రవర్తించి వంతమాత్రాన ఆశబ్దంగా మాటిపోదు. "నహి గోధా సర్వంతీ సర్వణా దహిః భరతి"—ఉడుము సర్వగతిని అవలంబించినమాత్రాన సర్వమైపోతుందా?

పశుపక్ష్యులు వార్షం చేత జీవికొఱకు, ఆక్రయంకొఱకు మట్టివెదజల్లుతున్నవి అనే అర్థంలో 'అపస్కీరతే' అని ఆత్మనేపదం, 'సుట్' వస్తుంది.

"అపస్కీరతే వృషా స్పృష్టః—కుక్కుటో భక్ష్యాద్ధి, క్వా ఆక్రయాద్ధి"—అంటేను సంతోషం చేత మట్టి వెదజల్లుతుంది; కోడి తిండికోసం; కుక్క ఆక్రయం కోసం. ఆవులు తల్లిని పోలుతై, గుడ్డలు తండ్రులని— "వైతృక మశ్వా అనుహరంతే, మాత్మికం గామః"

పూజచేస్తున్నాడు అనే అర్థంలో 'ఉపరిష్ఠతే' అని ఆత్మనేపదం రావాలి. సమీపించుచున్నాడు అన్నప్పుడు పరస్పైరదమే. ఇది ఉదాహరించేందుకు పతంజలి రెండుళ్లో కాలు చదువుతాడు. "బహూనా మప్యదితానాం ఏకో భసతి చిత్రవాన్, కశ్య వానర వైస్యేఽస్మిన్ యదర్క ముపరిష్ఠతే. మైనం మంథాః సచిత్తోఽయమేషోపహి యథా వయస్, ఏకదప్యస్య కాపేయం యదర్క ముపరిష్ఠతి."—చలచిత్రమైన ఈ కోతియంపులో ఆ కోతి ఒక్కటే సచిత్రమైనది—అది ఒక్కటే సూర్యుడిని ఉపాసించుచున్నది కాబట్టి అని ఒకరన్నాడు. మిగిలిన కోతులకు కోపంవచ్చి అంటున్నవి: "అలావు అనుకోవద్దు. మేము ఎటువంటి మనస్సుగలవాళ్లమో అదీ అటువంటిదే. సూర్యుడికి అభిముఖమైఉన్నది అని అంటే, అదిగూడా కోతి చేష్టల్లోలేక్కే."

మనం మాట్లాడుతున్నప్పుడు తప్పులు పట్టదలచుకుంటే చాలాకనపడుతై. సాలెవాడిదగ్గఱకు వెళ్లి "ఈమూలతో బట్ట చేసిపెట్టు" అంటే వాడు తెల్లబోతాడు. నేస్తే తయారు అయ్యేది బట్ట. ఇదే బట్ట అని అనకుంటే, నెయ్యవక్కలేదు. బట్ట చేసిపెట్టమనటం విప్రతిషిధం. అయితే భావిసంజ్ఞను ఇవ్వడే ప్రయోగించాడు కనుక 'తప్తవేచు' అని తర్కించి అప్పుడు ఒప్పుకుంటాడు. "భావినీ ఖర్వేషా సంజ్ఞాఽభివేతా. సమస్యేవారవ్యో యస్మిన్నతే కాటక ఇత్యేత ద్వరతి" శాస్త్రంలోనూడా ఇటువంటి ప్రయోగాలు తప్పకవు. లోకంలో ప్రయోగం ఉన్నదిగనుక. కాని అన్యోన్యాక్రయం ఉంటే తప్పు జొరొంది. 'వృద్ధి రాదైవో' అని మొదటినూత్రంలో అకార, వికార, ఔకారాలను పాణిని వృద్ధి సంజ్ఞ విధిస్తాడు. వ్యాకరణశాస్త్రంలో అంతటా పూర్వోచ్చారితం సంజ్ఞ,



పరోచ్ఛారికం సంజ్ఞ. ఈ మాత్రంలో పాణిని ఆ నియమం పాటించలేదు. ఇటుది అటూ, అటుది ఇటూ మార్చాడు. ఏమయ్యా ఈ విపరీతం అంటే 'మంగళా దీపిహి శాస్త్రాగ్రే ప్రథం తే, వీరపురుషకాశిచ భవంతి, ఆయుష్కృత్పురుషకాశిచ, అగ్ర్యేతారశ్చ వృద్ధియుక్తాయథాస్వః'—వృద్ధిశబ్దం ఆదిలో మంగళంకోసం ప్రయోగించాడు. అగ్ర్యేతరు వీరులై, వృద్ధియుక్తులై, ఆయుష్కంతులై ఉండుటకు శాస్త్రంలో ఈ విధంగా మంగళీకరమైన శబ్దం మొదలు ప్రయోగిస్తారు అని సమాధానం పతంజలి చెప్తాడు. మళ్ళీ ఆత్మేపం వస్తుంది. ఈ మాత్రంలో సంజ్ఞ తెలియాలంటే, సంజ్ఞ ఏమిటో అర్థం కావాలి; సంజ్ఞ అర్థంచేసుకుందామంటే సంజ్ఞ తెలిస్తేనేకాని అది తెలియదు. ఇతరేతరాశ్రయదోషం పట్టింది. కట్టివేసిఉన్న పడవకి ఇంకొక పడవని కట్టి వేస్తే నీటిలో మునుగుతున్న వాడిని రక్షించుటకు అది ఉపయోగించదు. అలాగే ఈమాత్రంలో కూడాను.

ఈ విధంగా వాదోపవాదాలతో మహాభావ్యం నిండిఉంటుంది. కొన్నిచోట్ల ఈ వాదములవలన చక్ర కమా (Argument in a circle), అగ్ర్యవర్ణ ఏర్పడితే ఆ ఆత్మేపం అక్కడికి తుంచితేస్తాడు, మళ్ళీ చుట్టు తిరగకుండా. వ్యాకరణశాస్త్రానికి పాణిని ఊపిరి పోతాడు; కాత్యాయనుడు బలంకలుగజేతాడు; పతంజలి అందం తెచ్చిపెట్టాడు.

## ౨

వైదికవిజ్ఞానం చెదజల్లుతూ, అంతటితో తృప్తి పొందక లోకజ్ఞానం కలిగి కేవలమూ గ్రంథగ్రస్తుడై తనలో తన ముడుచుకొనిపోకుండా తన ప్రతిభచేత అందఱను ముగ్ధులను చేస్తూ, గనమార్పించి, వైదికకర్మా నుష్ఠానానికి ముప్పులేకుండా విచిత్రసుఖం అనుభవించి, చమత్కారప్రియమైన శ్వభావం నూచించుతూ కంటిలోనుంచి తోనకుతున్న తరలద్యుతులతో ఒక పక్కన శివ్యసందోహానికి చక్కరిగిలి పెడుతూ, ఇంకొకపక్కన ప్రతివాదముకొఱకు వచ్చినవాళ్ళని సమ్యాహితులను చేస్తూ, స్వరవ్రూపంతో, పింగల కపిలకేశములతో, ఆచారవంతుడై శుచిగా, ముగ్ధుగా

భోజనంచేసి, సుఖోపవిష్టుడై శిష్యులకు సుగమంగా ఉండేలాగున పాఠంచెప్పతూఉన్న మూర్తిభవించిన శబ్దబ్రహ్మముగా పతంజలిని మనము ఊహించుకోవచ్చును. మాత్రాలకు ఉదాహరణ-ప్రత్యుదాహరణాలు ఇవ్వటంలో ఆయన ఒక విశిష్టతను కనబరుస్తాడు. అందరికీ అనుభవంలో ఉన్న సంగతులు లేవద్దామలో పలుకుతాడు. ఆయనమాటలు చెవికిపోకగానే కంటికి చిత్రం కట్టినట్టు అర్థమవుతుంది.

'ఆ బ్రాహ్మణుని తీసుకొనిరమ్మని చెప్తే, మట్టి ముద్ద ఒకటి తీసుకొనివచ్చి 'ఆ బ్రాహ్మణుడు వచ్చాడు' అంటే పాపగడు. బ్రాహ్మణుడవ్వకుడు, బ్రాహ్మణ భిన్నుడు అయిన మిగిలిన వర్ణంవారికే తీసికొనిరావాలి. బ్రాహ్మణుడైయుండేనూడా బ్రాహ్మణగుణాలు లేక పోతే వాడినినూడా 'ఆ బ్రాహ్మణుడు' అనవచ్చు. బ్రహ్మత్రియవైశ్యకూద్రక్షబాలు నుదాసముదాయమండే వర్తించుతే. "తపశ్శ్రుతంచ యోనిశ్చే శ్యేరద్యాప్యైశ్చాణ కారకమ్, తపశ్శ్రుతాభ్యాం యో హీనో జాతి బ్రాహ్మణఏవ సః"—తపస్సు, అగ్ర్యయనం, జన్మ ఈ మూడూ ఉంటే బ్రాహ్మణుడు. ఒక్క జన్మచేతనే బ్రాహ్మణుడైనవాడు ఏమి బ్రాహ్మణుడు! "ఆ బ్రాహ్మణోఽయం తిష్ఠన్ మూత్రయతి, తిష్ఠన్ భక్షయతి"— నుంచొని మూత్రవిసర్జనం చేసేవాడు, నుంచొని తినే వాడు, వాడు జన్మచేత బ్రాహ్మణుడైనప్పటికీ అబ్రాహ్మణుడే; నుగహీనుడుకాబట్టి. బ్రాహ్మణుని పిలుచు కొనిరమ్మని అంటే, వెల్లి 'గౌరం, సుచ్యారం, పింగలం, కపిలకేశం'—తెల్లగా, శుచిగా, పింగలకపిల కేశములతో, బ్రాహ్మణలక్షణాలతో ఉప్పుకున్న వాడిని చూసి పిలుచుకొనివచ్చి, తరువాత వీడు జాతి వలన బ్రాహ్మణుడు కాదు అని తెలుసుకోవచ్చును. అంతేగాని బ్రాహ్మణుని పిలవమన్నాడుగదా అని నల్లగా మినుములరాశిలాగ కొట్టుమీద కూర్చున్న వాడిని చూసి వీడు బ్రాహ్మణుడు అని పిలుచుకొని వస్తాడా? "నవ్యాయం కాలం మామరాశివర్ణం అపశే ఆసీనం వృష్ట్యా అగ్ర్యస్యతి బ్రాహ్మణోఽయ మితి."



మామూలుగా ప్రకృతిని, ప్రత్యయాన్ని విడదీసి ఎంతవఱకు ప్రకృతి, ఎంతవఱకు ప్రత్యయం ఉన్నదీ చెప్పవచ్చును. కొన్నిచోట్ల ఎంతవఱకు ఏది ఉన్నదో తెలుసుకోలేము. ఏ అవకాశంలా? (Proportion) నీరూ పాలూ కలిసిఉన్నచో తెలుసుకోలేనట్లు. “క్షీరో దశే సంపృక్తే, కస్మిన్నవకాశే క్షీరం, కస్మిన్నవకాశే ఉదకమితి న జ్ఞాయతే.”

మాత్రంచేత ఒకరూపం తయారు అయినప్పటికీ పతంజలికి ఇంకొకరూపం ఇష్టం అయితే అది కూడా నాడవచ్చును. దానిని ‘ఇష్టి’ అంటారు. ఒకమానుడికి (రథచోదకుడు), ఒక వైయాకరణుడికి తగాదావచ్చింది.

“వై — ఈ రథానికి ‘ప్రవేత’ (సారథి) ఎవరు?  
మా — నేనూ ఈ రథానికి ‘ప్రాజిత’ (సారథి).

వై — అపశబ్దం ప్రయోగించుచున్నావు.

మా — దేవానాంప్రియులకు (మూర్ఖులకు) మాత్రప్రాప్తమైన రూపమే తెలుస్తుంది. ఇష్టివలన వచ్చిన రూపం తెలియదు. ‘ప్రాజిత’ అనే రూపం గూడా ఉన్నది.

వై — ఈ ‘దురుతుడు’ నన్ను తిట్టుచున్నాడే!

మా — మూలశబ్దం ‘వే’ ధాతువునుంచి రాలేదు. ‘మా’ ధాతువునుంచి వచ్చింది. నన్ను తిట్టదలచుకుంటే ‘తున్నూతి’ అని అనాలి.”

‘అజ’ అనే ధాతువునుంచి ‘ప్రవేత’ అనే రూపం మాత్రంవలన ‘పి’ అనే ఆదేశం పొందివచ్చింది. ఇష్టివలన ఆదేశంలేకుండా ఆధాతువునుంచే ‘ప్రాజిత’ అనే రూపం వచ్చింది. ఈ ఇష్టి వైయాకరణుడికి తెలియలేదు. అదేకాకుండా, మూలశబ్దం ‘వే’ ధాతువు నుంచి వచ్చిన క్తప్రత్యయంతోను అనుకొని, సు + ఉత సూత అన్నప్పుడు మంచిసారథి అనే అర్థం వచ్చింది అని భ్రమపడి, వాడిని తిట్టదలచుకున్నాడు కాబట్టి దుర్ + ఉత = దురుత అని తన అజ్ఞత్యాన్ని వెలిబుచ్చాడు. ‘వే’ ధాతువునుంచే ‘ఉత’ శబ్దం వచ్చింది గాని సూతశబ్దానికి, దానికి సంబంధంలేదు. ‘ఇష్టి’ కన్నప్రాముఖ్యం ఈ సంభాషణవలన తెలుస్తుంది.

ఆర్యార్యం యంతవఱకో పతంజలి చెప్తాడు, కూర్పు — అదర్శవర్తతం, పదమర — కాలకననం. దక్షిణం — హిమవంతం, ఉత్తరం — పారియాత్రం. ఈ వాడులమధ్య ఉన్నదంతా ఆర్యార్యం. కం చుకం చంతా భోజనం చెయ్యడం పతంజలి చెప్తాడు. ‘ఆయుర్భృతం’ — న్యుయ్య తాగితే ఆయుర్వృద్ధి. ‘దశి త్రపుసం ప్రత్యక్షో జ్వరః’ — పెరుగు (ఏ లేగటి పెరుగో) తాగితే జ్వరం ప్రత్యక్షమవుతుంది. “మాత్రాయ కల్పతే యవాగ్నాః, ఉచ్చారాయ యవాన్నం” — (బార్లీ) గంజి తాగితే మాత్రం, యవాన్నం తింటే మలం అధిగంగా అవుతే.

డబ్బు సంపాదించాలంటే నాలుగు ఉపాయాలు. “స్వం నామ చతుర్థి రేతత్ప్రకారై ర్భవతి: ౧. క్రయణాత్ — వ్యాపారం, ౨. అపహరణాత్ — చోంగరినం, ౩. యచ్ఛయా — మట్టి, ౪. వినిమయాత్ — మార్పిడి. ఇన్ని తిప్పలు పడి ప్రజలు సమృద్ధి చెందుతారు. “శయానా వర్ధతే దుర్యా” — గడ్డి పడుకునే వర్ధిల్లుతుంది; “ఆసీనం వర్ధతే బిసం” — నిటారుగా కూచోని తామరకూడు ఎరుగుతుంది. ఎంత కష్టపడి ఎంత సంపాదించినా “యచ్ఛిరం జీవతి స వర్ధకతం జీవతి” — మహాబలికి లే మారేళ్లే. ఆ తర్వాత యముడు ‘అహరహా ర్మయమానో’ గా మళ్ళీ పురుషం పశువు, వైవస్వతో నతృప్యతి సురాయా ఇవ దుర్మదీ — పశువులనీ, మనుష్యులనీ దినదినం తీసుకొని వెళ్తుతూ గూడా తృప్తి అనేది పొందడు — ముత్తినివాడు సురచేత తృప్తి పొందనట్లు.

సమానవర్గం అయినప్పటికీ ఆవు ఎఱ్ఱగా ఉంటే ‘బ్రాహ్మితం’ అంటారు. సుట్టం ఎఱ్ఱగా ఉంటే ‘శోణం’ అంటారు. ఆవు నల్లనిదైతే ‘కృష్ణం’ అంటారు, అదే రంగు సుట్టానికి ఉంటే ‘హేమం’ అంటారు. ఆవు తెల్లనిదైతే ‘శ్వేతం’, సుట్టం తెల్లగా ఉంటే ‘కర్కం’ అంటారు.

ఒకటి అడిగితే ఇంకొకటి చెప్పటం ఎప్పుడూ ఉన్నదే. “అక్రూన్ పృప్త్య కోవిదారా నావచ్చే” — నూమిడిసంగతి అడిగితే కోవిదారంసంగతి చెప్పటం అదే.



ఏనిమిత్తాన్ని అనుసరించి పని చేస్తున్నారో ఆనిమిత్తవాచి సప్తమావిధక్తిలో ఉండాలి అన్నాడు. పఠంజలి ఉదాహరించాడు—“చర్యణీ దీప్తిసం హంతి, దంతయో ర్హంతి కుంజరమ్, కేశేషు చమరీం హంతి నీమ్నీ పుష్కలకో హతః”—చర్యంతోసం పులిని చంపుతారు; దంతాలతోసం ఏనుగుని; జాట్లతోసం చమరీ మృగాన్ని; కస్తూరితోసం కస్తూరీమృగాన్ని.

ఉత్పాతం జ్ఞాప్యమాన మాకుంటే చతుర్థీవిధక్తి వస్తుంది. “వాతాయ కపిలా విద్యు దాతపా యాతిలో హిసీ, సీతా భవతి సస్యాయ దుర్భిషాయ సితా భవేత్”—కపిలవర్ణంగా మెలుపు ఉంటే గాలి వీస్తుంది; ఎఱ్ఱగా ఉంటే ఎండ బాగా కాస్తుంది; పచ్చగా ఉంటే పశ్యపమృద్ది; తెల్లగా ఉంటే దుర్భిక్షద్యోతకం.

పైద్రవాళ్లు వచ్చినప్పుడు చిన్నవాళ్ల ప్రాతాలు లేచిపోతై. చిన్నవాళ్లు లేచి అభివాదన చేస్తే ఆ ప్రాతాలు తిరిగివస్తై. “ఉద్ధ్వం ప్రాతా హ్యుత్క్ర) మంతి యానః స్థిర ఆగతే, ప్రత్యుత్పావాభివాదా భ్యాం పున స్తానీ ప్రతిపద్యతే” ఈ శ్లోకం మహా భాష్యంలోనే కాకుండా మహాభారతంలోనూ, మను స్మృతిలోగూడా ఉంది. ఎవరు ఎందులో నుంచి గ్రహించాలో! ‘ఏరి జీవంత మానందో’ అనే వాక్యం భాష్యంలో ఉన్నది. ‘ఏరి జీవంత మానందో నరం వర్ష కౌతాదపి’ అనే శ్లోకం రామాయణంలో ఉన్నది. పఠంజలికి, మిగిలినవారికి గల పార్యవర్త్యం ఎప్పుటికైనా పరిశోధకులు నిర్ణయించకుండా వదిలిపెట్టారు. “వరతమ సంప్రవదంతి కుక్కుటాః” అని భాష్యంలో ఒక వాక్యం. కుమారదాసు వ్రాసిన జానకీహరణం అనే గ్రంథంలో ఒక శ్లోకంలో ఒక పాదంగా ఈవాక్యం కనబడుతుంది. కుమార దాసుని గుఱించి లోకంలో ఒక శ్లోకం ఉన్నది. “జానకీహరణం కర్తుం రఘువంశే స్థితే సతి, కమి కుమారదాసశ్చ రావణశ్చ యదిక్షమః”—జానకీహరణం అనే తప్పపని ఇద్దరుచేశారు. ఒకడు రావణుడు. రఘురాముడు ఉండగానే ఈయన ఈపని చేశాడు. రెండు, కుమారదాసు. ఘువంశం ఉండగా మల్లీ ఈయన జానకీహరణం అని

వ్రాశాడు. ఈ శ్లోకాన్ని బట్టి కాళిదాసుకంటే, కుమారదాసుకంటే తరువాత వస్తున్నాడు పఠంజలి అని చెప్పేవాళ్లు ఉన్నారు. శ్లోకంలో ఇమిడేలాగున ఈ వాక్యంఉన్నది అని కుమారదాసు తన శ్లోకంలో ఇదికించుకున్నాడేగాని పఠంజలి చాలా ప్రాచీన డని శిష్టశిరోమణులు అనుకుంటారు. ఈ విధమైన వాదమే భామకవిని, పఠంజలినిగురించి ఇంకొకటి ఉన్నది.

సుకేబ్జజ్ఞానంవలన ధర్మం కలుగుతున్నది అన్నారు. అయితే ఒక్కొక్క శబ్దానికి అనేక అపకేబ్దాలు; శబ్దజ్ఞానం ఉన్నవాడికి అపకేబ్దజ్ఞానంకూడా ఉంటుంది; కాబట్టి అధర్మం మరి ఎక్కువ కలుగుట లేదా అని ఆక్షేపించుతే జ్ఞానపూర్వక ప్రయోగమందే ధర్మమని వేదం చెప్పినది. ‘శబ్దప్రమాణకౌ నయమ్’—వైయాకరణులు శబ్దప్రమాణులు. వ్యవహరకాలంలో సాధుశబ్దప్రయోగంవలన వాగ్గోగవిరుద్ధైన వాడికి పరలోకంలో అనంతమైన బయం కలుగుతుంది అని వేదవాక్కు. అయితే, ఈ బ్రాహ్మణి ఒకమాట అనటానికి ఇంకొక మాట అన్నది అని చెప్పకులసివల్సి వచ్చుడు ఆవిడ ఉపయోగించిన అపకేబ్దం మనం ఉపయోగించితే అధర్మం వెంటనే చుట్టుకుంటుందా? లేదు. శిష్టులైనవాళ్లని అనుకరించితే అభ్యుదయం కలుగుతుంది. వారు ఈ విధంగా సత్రం నిర్వహించుతారు అని మనంగూడా ఆవిధంగా సత్రం నిర్వహించితే అభ్యుదయం కలుగుతుంది. వాళ్లు ఈ విధంగా కల్లు తాగారు అని మనంకూడా కల్లు తాగి చూపిస్తే తప్పే. కాని ఆప్రతిపిద్ధమైనది, కాసింపబడినది చేస్తే తప్పు లేదు, పిత్తు లేదు. వాడు ఇలాగ నవ్వుకున్నాడు, ఇలాగ గోకుకున్నాడు, ఇలాగ వాడికి ఎక్కిళ్లు వస్తున్నవి అని వాడిని అనుకరించితే దానివలన అభ్యుదయం లేదు, దోషం లేదు. అపకేబ్దం అనుకరణలోనేతప్ప ఇంకొకచోట కనబడకూడదు. అర్థంలేని చదువు వర్ధిల్లే. బూడిదలో ఎండుకట్టై ఎంత మందుకుందో అంతే అది. వాగ్విరుద్ధమైనవాడికి వాక్కు నిజవ్యయాపాన్ని వ్యక్తపఱుచుకు-



టుంది. సువాసన్ను ధరించిన భార్య నిజరూపాన్ని భర్తకు అర్పించినట్లు—“ఉత్తోత్పన్నై తస్యం విషప్తే, చా యేవ పత్య ఉకతీ సువాసాః.”

వ్యాకరణంచేత సాధువైనది గదా అని ప్రతి శబ్దానికి ప్రయోగం లేదు. అప్రయుక్తమైన శబ్దాలు ఉన్నై. ‘సంధాడు’ అనటానికి ‘పేచ’ అనవచ్చు. ‘చేరాడు’ అనటానికి ‘చక్ర’ అనవచ్చు. కాని ఇవి ప్రయోగంలో లేవు అని భాష్యం. మాటలమూలశబ్దాలు వ్యాకరణంచేత సాధువైనప్పటికీ ప్రయోగించకూడదు. ధాతువుకు ఇప్టం వచ్చినట్లు ముందు ఉపసర్గ చేర్చ కూడదు. శిష్టప్రయోగం ఎలా ఉండో కనిపెట్టి వాడాలి. ‘అవాద్ధిః’ అని నూత్రం. ‘అవ’ పూర్వకమైన ‘గృ’ ధాతువుకు ఆత్మనేపదం విధించాడు. గృధా ధాతువు రెండుచోట్ల ఉన్నది. ‘గిరతి’ అనే రూపం కలది ఒకటి; ‘గృణాతి’ అనే రూపం కలది ఒకటి. ఈరెంటిలో దేనికి వర్తించుతుంది ఈనూత్రం అంటే, ‘గిరతి’ అనేదానికి. ‘గృణాతి’ అవపూర్వకంగా ప్రయోగింపబడుగనుక. “గృణాతి స్త్యవపూర్వకో నప్రయుజ్యత ఏవ” అని భాష్యం. కాబట్టి అపకేబ్లప్రయోగమూ చెయ్యకూడదు; అప్రయుక్తశబ్దప్రయోగమూ చెయ్యకూడదు.

సంస్కృతంలో ‘భ’ కారం లేదు. ఏ, ఓ-లు (ప్రాస్వాలు) లేవు. తెలుగువారు అవి తమ భాషలో ఉన్నవికాబట్టి తెలుగు ఇంకా సంపూర్ణమైన భాష అని ముచ్చటపడతారు. సంస్కృతంలో ‘భ’ కారానికి లోకంలో ప్రయోగం లేదు. వేదంలో ఉన్నది ‘అగ్ని

మితే’ అని. అలాగే ఏ, ఓ లకు కూడా ఛందోగంలో సాత్యముగైరాజాయనీయుల వేదపరిమత్తులో ‘సుజాతే, విశ్వమాసృతే’ అని ప్రాస్వప్రయోగం కనబడుతుందిట. మిగిలిన వేదంలో కాని, లోకంలో గాని ప్రాస్వప్రయోగం లేదు. లేవు అంటే వాటి సంకతి తెలియదని గాదు. ఏ, ఓ-లు సంస్కృతరాలు. అ+ఇ కలిసి ఏ; అ+ఉ కలిసి ఓ అయింది. రెండుమాత్రలు ఉన్నవి కాబట్టి అవి దీర్ఘంగానే ప్రయోగించటం వ్యాఖ్యం. అరవంలో ‘ఘ’, హిందూస్థానీలో ‘ఫ’ వగైరాశబ్దాలు వికృతంగా వచ్చుటాతై. అవి వ్రాతకు లోబడే అక్షరాలు కావు. ఈశ్వసి సంస్కృతంలో లేదు అని కొందరు అంటూఉంటారు. మొద్దునాలుకవాడు. వేరిక నాలుకవాడిని ఆక్షేపించితే ఎంత బాగుంటుందో అంత అందంగా ఉంటుంది ఈ ఆక్షేపం. సంస్కృతంలో ప్రత్యక్షరం ఉత్పత్తిస్థానాన్ని, ప్రయత్న భేదాన్ని అనుసరించి నిర్ణయించబడింది. పాణినీయ శిక్షలో “వ్యాప్రి యథా హరేత్ పుత్రాన్ దంష్ట్రా భ్యాం నచ పీడయేత్, భీతా పతనభేదాభ్యాం తద్వ ద్వర్జాన్ ప్రయోజయేత్”—పురి తన పిల్లలని పశ్యతో కఱచి తీసుకొనిపెళ్లుతుంది. పిల్ల కింద బడకుండా గట్టిగా పట్టుకుంటుంది; దానికి నొప్పి తగలకుండా ఉండేంత వదులుగానూ పట్టుకుంటుంది. అవిధంగా వర్ణాలు ఉచ్చరించాలి. సంస్కృతం సంస్కరింపబడిన భాష. అది ఎంత శృషిచేస్తే అంత ఉపాద్యులకగా ఇతరభాషలకు ఉంటుంది. ప్రాకృకుడు బాగుపడాలి అంటే సంస్కృతుడి సహవాసం చెయ్యాలి.





# జనక కృత శుక పరీక్ష



= శ్రీ నేరి నరసింహశాస్త్రి =

ఒక్క ముహూర్తావధి యట - నక్కరణి నిల్వ శుకుండు నాలో నతనిక  
ఒక్క నృపామాత్యుండు కని - మ్రొక్కి వడి ద్వితీయ కక్షలోనం జేర్చెన్.

అం దొక రమ్యమా నుపవనావని యొప్పు మరందబిందుని  
ష్యందము దిద్దిగంతరవిసారిపరాగము విభ్రమన్మదేం  
దందిర శారికాపికనమీరిత రావము కేలిదీర్చి కా  
నందిత రాజహంసము మనఃప్రభవోజ్జ్వలమందిరంబునై.

ఆ వనభూమిమధ్యఁ జెలువారు నోకానోక కాంతకాంతి రా  
జావనభంబు; వ్యాససుతు నందు వసింపఁగఁజేసి పూజ్యసే  
వావిధు లెల్లఁ దీరిచి యవారణమైఁ బరిచర్యసేయ వే  
శ్యావనితాశతంబు శుకు సన్నిధి నుంచె నమాత్యసింహమున్.

ఆ పడతుల్ నవోదయితయావనకోమలగాత్ర లంగజో  
ద్దీపకదీపికానదృశ దివ్యదృగంతలు చక్రవృత్తై  
లోపమపీవరోన్నతపయోధరనమ్రలు శ్రోణిభారనం  
దాపితమత్తయాన లల దైవతభామల జోడు లందరున్.

వారలు కాకలీకలరవప్రియ కంఠలు, గీతరాగని  
స్సారణ చారణీకళలు, సారచతుర్విధవాద్య వాదన  
ధీరలు, నృత్యవిద్య నవధీరితరంభలు, కామదేవదీ  
తూరుచిసానకౌండలు ప్రగల్భులు మంజువచోవిచాలనన్.

శుకునంగంబుల నిండుజవ్వనపు రోచుల్ చిందులాడన్, సుఖం  
శుకశాస్త్రిగ్ధములై ముఖంబున స్మితజ్యోత్స్నల్ వెలుంగొండ, కా  
రికలన్ గీరికాభిఁ గేరడు వచఃశ్రీ పాంగువారంగ ద  
ర్పకరమ్యాద్యుతరూపుఁ గాంచి పనితల్ కామార్త లై రందరున్.



ఎన్నడు నోరులనె తమచే - బన్నిన మోహంపు టురులఁ బట్టుచుఁ బరపా  
శోన్నతి యెఱుఁగని నట్టువ - లన్నా, విజ్ఞానముగ్ధ లగు టది యరుదే!

వలయు సవర్యలన్ సలుకఁ బంచి యమాత్యుఁడు నిష్క్రమింప, సా  
లలనలు పంచబాణధరలాలనలై శుకుఁ జేరి, తియ్యప  
ల్కుల చవి చూపుచున్ గునుమకోమలపాణుల నూది, గారుడో  
వలచితకుట్టిమఁ బల సువర్ణగృహంబునఁ ద్రిప్పి రెల్లెడన్.

దేశకాలోపపన్నేప్త దివ్యవివిధ - మృష్టరుచిరాన్నకలన సంతృప్తుఁ జేసి  
వారవనిత లర్పించిరి పరమధక్తి - శుకు యథాశాస్త్రనిర్దిష్ట శుద్ధవిధిని.

వా రంతన్ శుకుఁ గేళికావనములో వాహ్యభికిం బోవఁగాఁ  
ప్రేరేపించి ప్రియోక్తులకా వనతరుశ్రీ చూపి వర్ణించుచున్  
శారీకోకిలకేకికాకలరవస్వానంబు విన్పించుచున్

జేరందీసిరి దీర్ఘికాతటము కాంచీనాదముల్ పొంగఁగన్.

పాణి పాణిఁ దెమల్చు బద్ధపాణి యొకర్తు బిగియనూఁడఁడు విడిపించుకొనఁడు  
కనుదూపులు నిగుడ్పఁ గామాక్షి యొకతుక తూలఁడు లోలుఁడై తొలగి కనఁడు  
గోటఁ జెక్కిట గీటఁ గోపన యొక్కతె పులకరింపఁడు చెంపఁ బులుముకొనఁడు  
పెదవంటి ముద్దాడ బింబాధర యొకర్త మధుముద్దిడఁడు మోము మలచికొనఁడు,  
కాము బారిఁ జిక్కి కామిను లాశుకుఁ - జుట్టుముట్టి చిక్కుపెట్టుచుండ  
పట్టువడఁడు వారిఁ బదరఁడు తొలగఁడు - పాదుకొల్పి మాతృభావ మెడఁద.

మారుఁడు తోలఁగా నొక కుమారిక పోదిగనాడి సిగ్గు, మై  
జారఁగఁ బైఁట నిక్కిన కుచదవ్యయితో శుకు రొమ్ము గ్రుమ్మి చే  
యారఁ గవుంగిలింపఁ, జనులంట శుకుం డరచేత నల్ల, పొం  
గారెను బాలు కన్నశిశు వంటిన జాలున దాని చన్నులన్.

ఆకలితీర్వజాలు రుచిరామ్రఫలం బటువోలె చూపుకుం  
దాక దురాశే దీపిక నితాంతము చుట్టి నిరాశఁ దూలు న  
ర్రాక పతంగమట్లు దగయార మరీచికనీటికిన్ మృగా  
నీకమురీతి నంటి, శుకునిం బడయంగనరైరి కామినుల్.

సాయంకాలవనాంతవాయువులు సంచారింప నాశాధి వే  
శ్యాయోషల్ రచియించి రొక్క సుమశయ్యున్ నేరుపొప్పన్ పరా



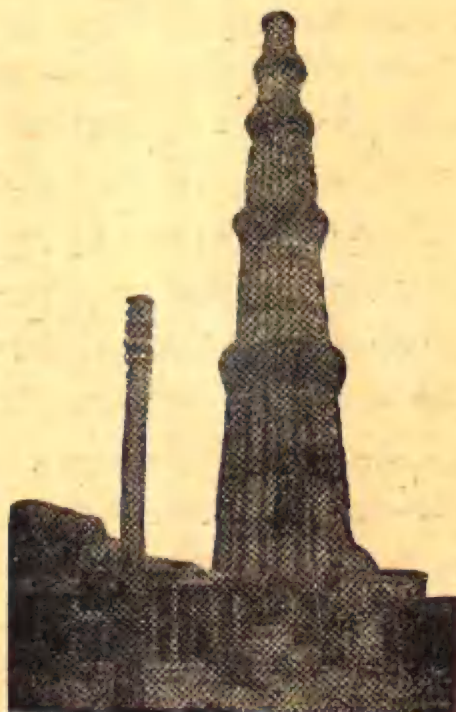
ధ్యాయత్తాస్తరణంబుగా సురభిదీపారార్తికంబై శుకా  
ప్రాయార్థంబుగ దివ్యరమ్యవిభోపస్కారపూర్ణంబుగాన్.

శుకుఁ డాబాలల గోల యల్ల తొలగన్ జూపింపి యందున్న వా  
పికనీటన్ గుశపాణియై కరపదాష్టే పాత్రశౌచాత్ముడై  
యకలంకస్థితి నేకచిత్తుడయి సంధ్యాకృత్యముల్ తీర్చి యం  
దొక యామంబు నివాతదీపికలతో నొప్పారె ధ్యానించుచున్.

ధ్యానానంతరమందుఁ దద్రచితశయ్యాసీమ మై వాల్చి తా  
రానాథోదయమిలితాబ్జముల మేరన్ నేత్రముల్ మూయఁగా  
ఆ నాళికనిభాస్య లాడి రట మంద్రాలాపసాంద్రంబుగా  
జో నా ముద్దులబాల, జో శుకశిశూ, జో యం చయత్నంబుగన్.

శుకుఁడు యామద్వయము సుఖసుప్తి నొంది-అంత పాశ్చాత్యయామినీయామ మెల్ల  
ధ్యాన సంస్థితుడై ప్నాన మాచరించి - తీర్చి ప్రాతఃక్రియల్ పొల్పె స్థిరమతియయి.

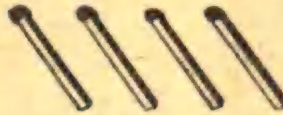
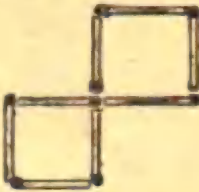
(మదీయ 'శ్రీ దేవీభాగవతము' సు. 2)



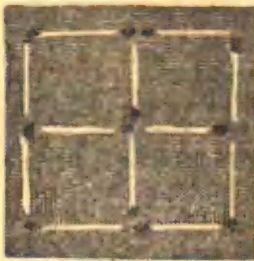


# తక్కువ ట్యాగముతో డబ్బును, ఎట్లు ఎక్కువనిలువ చేసికొనవచ్చును?

AC 92 TG



**స మ స్య:**— నాలుగు అగ్గిపుల్లలతో రెండు చదరములను నాలుగు చదరములుగా మార్చుడు.



**జ నా బు:**— అదనముగానుండు నాలుగు పుల్లలను పటములో తెలిపినట్లు ఉంచుడు.

నేర్చుగా నాలుగు పుల్లలను ఉంచుట మాలముగా అని ఎనిమిది అగ్గిపుల్లలు చేయుపనిని చేయువట్లు చేయవచ్చును. ఆదే విధముగా మీ కుటుంబ ఆదాయ వ్యయముల పట్టిలో, మీరు దాచిన సొమ్మును ఏవిధముగా ఉపయోగించవచ్చునో

తెలిసికొనిన పక్షమున ఆర్థికలాభమును మీరు పొందవచ్చును. 'నేషనల్ సేవింగ్స్ డ్రిఫ్ట్ కేట్లు' కొనుడు, కొద్దికొద్ది మొత్తములను దాచుకొనగలవారికి ఇవి ముఖ్యముగా ఉపయోగపడుచున్నవి.

## నేషనల్ సేవింగ్స్ డ్రిఫ్ట్ కేట్లు

ఏటివలన కలుగు ముఖ్యమైన లాభములు ఏవనగా:—

1. మీరు 'నేషనల్ సేవింగ్స్ డ్రిఫ్ట్ కేట్లు' 5, 10, 50, 100, 500, 1000, లేక 5000 రూపాయలకు కొనవచ్చును.

2. 5% కుటుంబములలోని ప్రతివనిషియు (కుమారులైన మనిషి లేక మేకకు) 5,000 రూపాయలవరకు కొనవచ్చును. ఇద్దరుకంటే 10,000 రూపాయలవరకు కొనవచ్చును.

3. 12 సంవత్సరములలో పిల్లలకు 100 కి 50 వంతులు పెరుగును. పెట్టుబడిచేయు ఒక్కొక్కరూపాయలూ, 1-8-0 లు అగును. ఇది గతన్న మెంటు ప్రక్రియల మీద ఇతరులకు అర్హత కల్పి.

4. కచ్చే వడ్డీవార ఇకలంటాకున్న వడ్డీ కంటకులేను.

5. 2 సంవత్సరముల వారిన కరువార పిల్లల కొక్క మువకు మౌర్యుకొనవచ్చును. (5 రూపాయల డ్రిఫ్ట్ కేట్ల విషయములో 18 రూపాయల వారిన వాలను)

6. కొద్ది మొత్తములను రాదుకొనవచ్చును! రూపాయలు 8 అనాంటు లేక 4 అనాంటు సేవింగ్స్ ప్లాంపులను కొనవచ్చును. ఇట్లు కొనగా కొనగా, ప్లాంపులమొత్తము 5 రూపాయలవైవచ్చును. వాటికి ఇటులుగా 5% డ్రిఫ్ట్ కేట్లును వ్రుచ్చుకొనవచ్చును.

7. డ్రిఫ్ట్ కేట్లు, ప్లాంపులకుకొన కొద్దిగింబులలో గారి, గతన్న మెంటువారిచేయవలెనుండిక అధికారముపొందిన ఏదెట్లవర్తగాని, సేవింగ్స్ బ్యాంకులలోగారి దొరకును.

**మీ సేవింగ్స్ గ్రూపులోమీరు ఇప్పుడే చేరండి!**





# బిడ్డ ఆరోగ్యం

## తల్లి ఆరోగ్యంపైన ఆధారపడివుంటుంది..

ఈన బిడ్డను పోషించి పెంచవలసినది, బిడ్డకు  
బలము, చైతన్యము కలిగించవలసినది తల్లి  
గమక, బిడ్డ ఆరోగ్యం తల్లి ఆరోగ్యంపైన  
ఆధారపడివుంటుంది. కాంతి ఆరోగకను ఇచ్చి  
తల్లి ఆరోగ్యాన్ని కాపాడండి. కాంతి ఆరోగక  
ఆరోగ్య పోషక వస్తువులు గల ఈ త్రమ  
రసాయనం. ఇందుకుతోడు, దీనిలో స్త్రీల  
ఆరోగ్యాన్ని సమూలంగా నాశనంచేసే స్త్రీ  
వ్యాధులకు ఈ త్రమబొమ్మను పూర్వంనుంచి  
ప్రసిద్ధి కెక్కిన ఓషధి 'ఆరోగ' చేరివున్నది.

# కాంతి ఆరోగక

ఈ త్రమ గర్భకాల రోగనివారణ

కాంతి కుటీరం

తలుకు—చక్రిమ గోదావరితిల్లా.

పోర్ ఏజెంట్లు:-శ్రీ కృష్ణా జనరల్ స్టోర్సు, తణుకు.

ఉజ్వల మైన సతీత్వము



# పండిల్డిగోపాలాచార్యులవారి అరుణ

## గర్భశయరోగ నివారణ.

అరుణ యొక్క దోషములను పోగొట్టి,  
పరిపూర్ణ శ్రీత్వమును ప్రసాదించ



గల స్వయం సంపూర్ణ మగు  
బొమ్మరము. అట్టి దానిని  
విడువక నేపించినట్లయితే,  
మిమ్ము ఆరోగ్యవంతులను  
జేయుటయేగాక, మీ జీవన  
పరమావధి యగు అమందా  
నందమును తప్పక యొన  
గును,

ఆయుర్వేదాశ్రమం, లిమిటెడ్  
టా-నగర్... మద్రాసు.

EASTENS 378.



# సాహిత్యము - శృంగారము



= బెకరే రెడ్డె =

గత ఇరవై సంవత్సరము ఈ ప్రాంతాలలో అమెరికన్ నవలాపాఠశాలకు మహావిప్లవకరమైన విషయము మన కళ్లముందే జరుగుతూ వచ్చింది. పుల్ల విరుగుగా చెప్పాలంటే, ప్రజావాహుగ్యాలకి విరివిగా అందుబాటుకొన్న సావస్యతలో ఈనాడు ఉన్నంత స్వేచ్ఛ, వైరవిహారం ఏనాడూ లేదు. తృతీయపురుషాన్ని నిర్మోగమాటంగా బట్టబయలు చెయ్యటంలో చీవాపురాదాయా, అరెటినో (Aretino), పెట్రోనియస్ (Petronius) ల పూర్వగ్రంథాలు మాత్రమే పిట్టనో కాస్త తులకూగ గలుగుతాయేమో! కాని అరెటినో పచ్చికొంగారం కోసమనే తన గ్రంథం వ్రాశాడు. పెట్రోనియస్ ఏకాద్విపండినో ఉద్దేశించి వారికై వ్రాశాడు. చీవాపురుష పండితబృందానికి కొద్దిపండితిమాత్రమే అర్థమయే గ్రాంథికభాషలో వ్రాశాడు. నే చెప్పవచ్చిందేమంటే ఇంతకుపూర్వం ఏదేకంలోనూ, సామాన్యపఠయిత, ఈనాడు మనదేకంలో అయినంతగా తనప్రధానమైన ప్రాకృతికరమైన కింతగా సరికాలేదు. ఈ పరిస్థితులు క్రమక్రమంగా అధికారంగా, అంటే విమర్శపాత్రాలు కావడా ముందుకు వచ్చుకొనినవి ఈనాడు విమర్శకు ఆకర్షకతను కల్పించాయి.

“రెస్టోరేషన్ కామెడీ” (Restoration Comedy) యే చాలా అల్లరిగా ఉందన్నరోజులు, డ్రెయిజర్ (Theodore Dreiser) రచనల స్థూలపత్రికే చాలా చొరవగా ఉన్నాయనికొన్న రోజులు, కేరల్ ద్వంద్వార్థాలూ, ‘నగ్నస్థూ’ణలూ, క్రోస్తూ ప్రాగల్భ్యాన్ని పారచూచాడు అనుకొన్న రోజులూ, ఈ రోజులన్నీ జ్ఞాపకంచేసుకొంటానీ, ఇత కృద్ధులము కానక్కరలేదు. మొన్న మొన్న నే గడిచాయి ఈ రోజు

లన్నీ. విజ్ఞోరియశకాన్ని అంటిపెట్టుకొని వచ్చిన తరాలవారంతా ఫీల్డింగ్, స్పాడెట్టు అనభంబిన స్వేచ్ఛానాతావరణాని శీర్ష్యమెందాడు. ఆరోజులో, ఎట్టయెందులలోఉండే బోక్కాసియో (Boccaccio), బాండెల్లో (Bandello), రాబిలాస్ (Rabelais), హెప్టామెరన్, (Heptameron) గ్రంథరాజులు గ్రంథనిక్రేతల రహస్యపువీరువాలలోనూ, గ్రంథాలయాలలో ప్రత్యేక స్థానాలలోనూ మాత్రమే ఉండేవి. ఆనాడు అపరూపముగా ఉండే ఆగ్రంథాలను చూడండి. ఈనాడు గ్రంథనిక్రేతల వీరు వాలు నిండిపొట్టుకూ ప్రజలందరికోసం గ్రంథమాలలు విరివిగా పంపకంచేస్తూన్న ఈ నవలలను చూడండి. పిట్ట చేర్చు చెప్పవక్కరలేదు. అక్షేహిణీరూపంలో, నిమిషాని కొక్కటిగా వెలువడుతున్నాయి.

పూర్వము నవలారచయిత తన నాయికానాయకులను కేయనగృహకవాటందద్దగు శీఘ్రురావటంతో తన పని పూర్తిఅయిపోయిందనుకొనేవాడు. కాని ఆధునికనవలారచయితల ప్రబలమున్నట్లన్నీ ఆగిరిలో అడుగుపెట్టవంతో ప్రారంభిస్తాయి. అమాయకపఠయితల మోములు సిగ్గుకో చెమరించకుండా, ఆత్మగృహముగ్గులు-వీరోచితంగా ప్రవర్తించేవి. ఇప్పుడామక్కలన్నీ ఒక్కొక్కటి అన్ని అన్ని పుటల విపులీకృత వచనవాక్యాలగా మారిపోయాయి. ఎవరో Suener వంటి మరీ పూర్వాచారపరాయణుడులేవు వాటిని చదివి స్వపడటము లేదు.

ప్రఖ్యాతనవలారచయితలు-అందులోనూ ముఖ్యంగా స్త్రీ రచయితలు - తమ నాయికలను ఎందరిందని పక్కల్లో! మార్చగలనా అన్న ఉత్సాహంలో పోటీలు పడుతున్నారు. వీరిలో కొందరి శీఘ్రస్వభావు



లైనవారు ప్రపంచకాంతిమహాసమావేశాల పాలకులైన బ్రాహ్మకాష్టయేటూనికై రేడియోఇంజనీయరుల తయారణ్యకాస్త్రపుపరిమిట్లతోటి, తీసుకొనే ఆర్థికతరగతితోటి సరిసమానమైన పీఠాశ్రయతో మిగులక్రియాశ్రమభూతాలకు సందర్శించుతారు. ఆ పైన నాయక చీరచెరులు నేల జారటంతోటే నవలాకాయని రచనా విధానము (Technique) ప్రతిదృక్కోణమునందీ అనేక కెమికలతో నీయ్యిస్తూన్న దగ్గుపని ఉత్పాదాన్ని తలదన్నుతుంది. రచయిత తన రచన పరిమిత పడి వ్రాస్తున్నాడన్న విషయం వివరించుకొనేఉంది. కాని తరుచు ఆతను తను పొందినంత ఉత్పాదాన్ని చదువరిలో కలిగించలేకపోతున్నాడు. ఈ అతిశృష్టితో మొగముమొత్తి రచయిత మనోరథం విఫలమై, విసుగు బుట్టిస్తుంది. శస్త్రవైద్యసమీక్షణాలతో సమాపిస్తే శృంగారము వ్యాప్తప్రాయమై ఉరుగుంటుంది. రతి కృత్యాన్ని విఫలంగా కల్పించినకాట్టి, ప్రేమరమ కావ్యంలో మృగ్యగుచ్ఛే ఆహ్లాదముంది.

ఒక్కటొక్కటిగా చిన్న చిన్న నింద్యగ్రావ్య పదాలనే గోడలూ కంచెలూ దాటి, అతిగౌరవనీయమైన గ్రంథాలకు ప్రచురణల అచ్చుకాగితాలలోకి క్రమక్రమంగా ప్రవేశించాయి. భయంభయంగా, నయం నయంవయంగా దూరటం ప్రారంభించి, తమ పద్ధతిపై వాళ్లు ఎక్కువ కేకపోయేటప్పుటికి శైలి మినుమడింపజేసికొని, ఈ వాటికి అట్టి పదజాలంయూవయూ, అతి గౌరవమైన అచ్చుపదాలమృగ్యకూడా ఆదరణకు పొందింది. ఒకనాడీమాటలు నిషిద్ధమయి, కేవలం నిషిద్ధాలయిన కారణంచేతనే ప్రబలకీర్తిసంతోషమయి ఉండి, ఈ నాడు తక్కిన మాటలతోబాటు పరిపాటిగా అచ్చులో కనబడసాగేటప్పటికి, తక్కినవాట్లలో పాటయిపోయి, తమ ప్రత్యేకశక్తి రాతిపోయి, సామాన్యస్థితికి కృంగిపోయినవి. మొదిటిమాట అచ్చులో కనబడవచ్చును ఎంత విద్వాంసంగా కనపడ్డా, అలవాటుగా కనబడటంతో ఆ విద్వాంసం సన్నగిందింది. పరిమితి దాటడంతో ప్రతిఫలం ఊడిస్తున్న వ్యాసు మొగడుంది.

ఉదాహరణకు, మొన్నమొన్నకీ, అంగ్లేయ బాటకరంగంమీద, ఒక పటిమణిచేత "బ్లడ్" (Bloody)

అన్న చిన్నమాటను వాడిందిన లబ్ధుతో, బృద్ధి తెన్నుర్థమై, ప్రేక్షకులలో సంచలనం కల్గింపజేశాడు. ఈ నాడూమాట బాటకరంగంమీద విరివిగా వివరమవుతూ తక్కిన చిల్లరగ్రామ్యంతోపాటుగానే శక్తిహీనమైపోయింది. ఈలాంటి మాటలన్నీ, మల్లీమల్లీ అచ్చులో, అబాలగోపాలమా చదివే పుస్తకాలలో కనబడటం మొదలుపెడితే వాట్లకు మునుపున్న ప్రభావము పూర్తిగా నశిస్తుందంటే, నమ్మకం కలగటం కష్టమే కావచ్చును. కాని తప్పకుండా, ఆనాటలలో ఉండే అభాసప్రభావం నశిస్తుంది. అదీకూడా మంచిదే. ఎందుకంటే, నిషిద్ధాలగా పతనమైపోయిన ఈమాటలు తక్కిన మాటలతోపాటు గౌరవం అందుకొని తమ వైచిత్ర్యతన గోల్పోవటం ఒకమాదిరి విజయంగానే భావించవచ్చును. కాని వచ్చిన చిక్కెమిటంటే, మానవుడు మానవుడుగా ఉన్నంతకాలం, మన ప్రకృతి ఈశ్వరానికి చెందరలసిన కొత్త ప్రాశస్త్యపదజాలాన్ని సృష్టించుకొనేందుకు ప్రేరేపిస్తూనేఉంటుంది. ఆమాటల పూర్వసానం కాలీగా ఉండికుండా, కొత్తమాటలతో నిండి పోవలిసిందే.

పదాలకు బాకమైన ఈ అతిపరిచయవ్యాధియమే, ఒకనాడు నిషిద్ధమైన గంగాల వర్ణనను, నిషిద్ధ విషయవిపురీకరణమకూడా అజ్ఞులుస్తుంది. ప్రబల వైరవిధానంలో సంచరించ నోవ్వించే నవలారచయిత అంతింకతకూ మైకముపెంచే ముద్యగీతాల నానావింది ఆలపించబలపెడుతుంది. తమ అమకొన్నరసాన్ని పుట్టించేందుకు అంతింకతకూ తన వాక్యాల మధువులో మత్తుపదార్థాలను బలియం చేయకలసిఉంటుంది. సావధానం! మందనందా తను నిలవగలకాలంటే, అంతింకతకూ కేవలంగా పరువులు తీయాల్సిఉంటుంది.

కాని నవలారచయిత ఈ మత్తుపదార్థాలను హెచ్చించుకొనికూడా ఒక అంశ్యముంది. అతని పరుగుచేగానికి కూడా ఒక పరిమితి ఉంది. ఆ పరిమితి అందుకున్నాక (ఒకటి రెండు ఈశ్వరగర్భియ ప్రయత్నరచయితల నవలలలోనూ, పుట్టలలోనూ ఆ పరిమితి రచ్చేసిందనే నేననుకొంటాను) మనం మళ్ళీ కాస్త సింహా



లోకము చేసుకొని చూస్తే, ఈ భరితానికి ఇంత శ్రమ అవసరమేనా అనిపిస్తుంది. అసలు విషయమేమిటంటే, ప్రపంచంలోని స్వేచ్ఛలంతా యిచ్చినా కూడా, సృజనాదత్తమయిన ప్రతిభ లోపించినవాడు అప్పేచ్ఛ వృథాచే అవుతుంది. మరి అట్టి ప్రతిభ, సాంప్రదాయబద్ధమైన పరిమితమార్గాలలోనే, సంపూర్ణ కత్తితో విజయవంతంగా ఫలించగలగలుగుంది. వినిర్మిత కామోద్దీపనరంగాలలో కూడా ఈ విషయమే నిజమని కనబడుతుంది. "వీనస్ ఆండు ఆడోనిస్" (Venus and Adonis)లో రచయిత ఘట్టాలను పోషించింది. ఆసునిగవలకాయన వైక్రోహిస్టలు తోనూ, ప్లావైటతో, లెక్కికర్ కెమిరాల తోనూ బాక్సులుచేసి రంగంలో ఆ మహాకవి నూచి మాత్రంగా ధ్వనిస్తేకే మొనరించి, ముందుకు సాగిపోయాడు. పవిత్రవర్తతోపాటు కృష్ణంతో దినమంతా గడపటానికి ఆ మహాకవి నిరాకరించాడు.

రచయిత కెంత స్వేచ్ఛవైనా ఇయ్యండి, మేమోరేమాపిక్ (Mademoiselle Maupin) లోని నిర్దుష్టవచనాలంకారాలు కల్పించగలిగిన వాటికన్నా కామోద్దీపనరంగాలకు సృష్టించలేడు. లేదా ఆడోల్ఫో (Adolphe) బెంజమిన్ కాన్స్టంటిన్ (Benjamin constant) కన్నా ప్రేమరాగంలోని ఆవేదన, అనంతాలకు నూటిగా తరచలేడు.

కాన్స్టంటిన్ వలంటి మహాత్తరరచనలనూ, తదితర ఉత్కృష్టకల్పనలనూ చూస్తే, అంతకన్నా సంపూర్ణమైన స్వేచ్ఛతో రచనకు సాగినా, వీరికింతకన్నా ఒరగగలిగిన దేవుండా అని ఆశ్చర్యం చేస్తుంది. మన 'వాస్తవికరచయితలు' తమ ప్రశ్నోత్తరగా చెప్పుకొంటున్న రంగంలో కూడా పూర్వరచయితలు ఆచార్యులంతో రచన సాగించినాకూడా జయప్రదంగానే కృషిచేస్తే కనబడుతుంది. నే చెప్పిన ప్రశ్నోత్తర శ్రద్ధాధిచారిత్రవరంగములోనిది. ఆసునిగవలకరచయితలు విధానానుసారము చెప్పోగలిగితే, ఈ రంగంలోనే ఈ విషయంగా వారు చేసిన కృషి అవంతం ఉన్న నిజాన్ని - యావత్తునిజాన్ని బహిరంగపరచే

దుకు అత్యుత్సాహంతో శ్రమకోర్చి, కృషిచేశారు. కాని పూర్వాసాహిత్యవిజయాలతో బాధించుస్తే, వీరి గొప్పగొప్ప విజయాలన్నీ ఏపాటివి? ధర్మశాస్త్రం కాని ప్రేమగాథలైన ప్రవీణవలలను తీసుకొని, ఈ వాడు వాచానుగా పరిగణించబడుతూన్న గోపవరహిత మైన పద్ధతి పట్టణ్లో అవలంబించబడిన వాయిదావలల, వీటికి గల్గిన లాభవిమలలను ఒక్కసారి గాఢంగా పరిశీలించుస్తే తెలుస్తుంది.

ఉదాహరణకు ఆడాల్ఫ్ (Adolphe), అన్నా కరెనినా (Annakarenina), స్కార్లెట్ లెటర్ (Scarlet letter), వానిటీ ఫేయర్ (Vanity Fair), టెస్ ఆఫ్ ది డర్బెర్విల్స్ (Tess of the Durbervilles) వలలను తీసుకొంటాం. ఆడాల్ఫ్, ఎల్లర్ మూర్ల పృథక్పాఠము, అభిగ్రహణము, విజయము, తదుపరి వైరాళ్యము, తుదిమోసంతో సంభవించిన విషయ సంఘటనలూ, బెంజమిన్ కాన్స్టంటిన్ (రచయిత) తన ప్రేమప్రేమకుల ప్రేమికసంబంధాన్ని విపులీకరిస్తే, ఇంతకన్నా ఎక్కువగా రాణించేవా? కాంటిక్రా స్పీకరుల అన్నాకున్న మోహబంధము, వారి విషయ సమావేశమైనా, సంయోగవిపులీకరణలలో నిండి ఉంటే బాల్బాస్ ఇంతకన్నా గొప్ప నవలను సృష్టించగలిగిఉండేవాడా? మన వాస్తవికరచయిత తనరైనా పూనుకుంటే, హెష్టర్ ఫ్రిస్, ఆర్థర్ డిమ్మిడెల గాథ వెల్లారవిస్తానోనని వా కాశ్చర్యమేస్తుంది. అధమం వెర్లగర్భంలో పడటమైనా చెదువరి? చూపించకుండా వదిలేవారు కారు. కాని, సాంప్రదాయమార్గాలలోనే నడిచిపోతూ మన కెంత ఎక్కువగా ఉపయోగపడగలిగాడో?

భాకరీ తమ చెప్పకుండా వదిలేసిన విషయాలన్నీ చెప్పేజిస్తున్నారే, బెక్కిషార్పు (Becky-sharp) ఇంతకన్నా విశదంగా మన కర్ణయము, ఆమె ఇంకా ఉన్నకెక్కిరి పోయి, సారస్వత నాయకలలో ఆమెకున్న స్థానముంకా బలీయమయి, రాజీవ్ క్రావీ (Rawdon crawly), లార్డ్ స్టేన్ (Lord steyne), జోసఫ్ సెడ్లీ (Joseph Sedley) లతో ఆమెసంబంధబాంధవ్యాల విషయంలో మనకు గల్గిన జ్ఞానమేమైనా తెలు



పొందేదా ? జవాబును తడుముకొనవలసిందేను. టెన్సెన్డును మూలవిద్వాం. మన ఆచారముకావలసిన రచయితల చీకట్లు నిర్బంధము అలముకొన్న ఛేజ్ లో రంగాన్ని కల్పించబూతుకొంటే, ఏం చేసిఉండులో చేర చెప్పాలవా ? అధమం ఆరుకేటిలకరకైవా రచయిత, పతయితా కూడా అంగంగవికేడికరణంలో మునిగి పోయిఉండేవారు. కాని ఇంత బట్టయలైవ రచనా కూడా విశ్వాసపూరితమైన సుమప్రార్థనలో ఉన్న టెన్సెన్ ఉచ్చాసవిశ్వాసాలకు సన్నగా కదలుతున్న మలితలగుడపవాంచలాలను వర్ణించటంతో హస్తీ క్షిప్తి తేసిన అనుభూతికి సమము కాలేదు.

అసలు యథార్థ మేమిటంటే, మన నవలాకా కలు, ఈశ్వర్యవై తడుములాడుకొంటుంటే, కరచర తాద్యంగ విశేషకర్ణవాపంకంలో కూరుకొనిపోయి, ఆ యరద కన్నుకప్పి, సార్వత్రికమైన విశిష్టతలను పరికించ లేకున్నారు. పైన కేరొగ్గన్న నవలాకారులందరూ కళాశిలలే. కళాశిలరుకావుననే, కళావిశిష్టత, కళన సంయమనము, రూపాంతరీకరణము, కవి సమయసాంకేతికాలు తేకుండా కళ నిలువలేదని వారికి తెలుసును. కళాశిలరు గావుననే ఉత్తమ కళారూపంలో ప్రత్యేక నూత్రాలు సమిష్టినూత్రానికి అనుయాయులుగా ఉండాలని కూడా వారికి తెలుసు. కేవలం 'కళ'కొసమునే మన రచయిత లీ సంప్రార్థనీవ్యవస్థలపించి, పొందగలిగినవాడైతే, వారు తస్యకు దోవను పడ్డారనే అనుకోవచ్చును. ఎందుకంటే 'కళకు' 'సంప్రార్థనీవ్యవస్థకు' ఏనాడూ సామరస్యమైన పాత్రు తుదరలేదు. కేవలం, సమాజాన్ని విధ్రమంతో ముంచెత్తి తమ గ్రంథాల నమ్ముకొనేందుకే కొందరు రచయిత లీ స్వేచ్ఛ సుపయోగించి ఉన్నట్లయితే, తాత్కాలికంగా వారు విజయమందిఉండవచ్చునుగాని, వారు తొక్కిన మార్గ మంతంతమాత్రంలోనే తుదముట్టే మార్గం.

\* \* \*

తక్కిన అన్ని సాంప్రదాయాలలాగే భాష సాంప్రదాయాలకూడా కాల్పనికాలే! సర్వజనాంగీకారకారణంగా సందించినవే. ఆచారనిషేధాలు,

అభవా వాగ్వికసంఘంలోమాత్రమైనా అతివేగంతో వచ్చిపోతూ ఉంటుంది. ఈ విషయం సమన్వయమొనర్చు కొనేందుకు చేజ్ చేకాలలో యంగయగలలో స్త్రీ సౌజన్యతాభావ ముందుకొన్న రూపాలను పరికించితే చాలు ను. ఒకటోట మేలియనును, ఒకపరి అవాచ్ఛాదిత వక్షుమా; ఒక నాడు చీలమండల దిగిన వీరకట్టు, ఇంకొక సారి పైకిపాకిన పరికిడి-అన్నీ కూడా స్త్రీల నమ్రతకు చిహ్నం లయాయి. యద్ధభార్యకాలంలో పాశ్చాత్య స్త్రీ విడిచునీకి వల్ల మేజోగ్లు తొడుగుకొని బీచికల్లేడి. నేను బీచికి ఏయవతిఅన్నా అల్లాంటి మేజోగ్లు తొడిగి వెడితే, పురుషుల వాకర్ని చుకొని వెంట గ్రిప్పకొనేం దుకు చేసే విలాసంగా ఎన్నుబడుతుంది. కాని సౌజన్య విషయంలో మన కన్న సాంప్రదాయాల కాల్పనిక స్వభావము గుర్తరిగేందుకు అల్లా చేకకాలాలన్నీ తరచ నక్కరలేదు. తన గృహంతరంలో దుస్తులుమార్చు కొంటూ ఏకవస్త్రుగా నున్నప్పుడకస్మాత్తుగా పరాయి మొగవాడు వస్తే, లోపలికి పరుగుగతుతూ కేకలుపెట్టే సామాన్యోపేదయువతి, అత్యల్పచ్ఛాదన మాత్రంతో వపులావణ్యాన్నంతనూ వయ్యారంగా సర్వజనుల సౌందర్యసిపాసాద్విప్రీతి, భామగ్రహణయంత్ర స్థిరీకరణాలకు అంకితం చేసుకొంటూ బీచిబడ్డన సేదలేచేందుకు ఏ మాత్రమూ సంకోదించదు.

ఇతర గోళాలవారి కిది పరస్పర విరుద్ధంగా కనిపించవచ్చునుగాని భూమిమీదిమనుష్యులమేయైన మన కిందులో ఏమీ వైరుద్ధ్యం కనిపించదు.

భాషావిషయంలోకూడా ఈ నూత్రమే అవ్యయిస్తుంది. బీచికద్ద నన్నరకు ఇంకా ఇంటిదగ్గర నలుగురుమధ్యా తావులేకున్నట్టే, గ్రంథపుటలలో ఉన్న స్వేచ్ఛాపదాలకు పత్రికపుటలలో తావు లేదు. ఆ కారణంచేతనే నే నివ్యవస్థ చర్చిస్తున్న సాహిత్య విషయం సాదాసాధరంగా చెప్పలేకుండాఉన్నాను. సాంప్రదాయాలకు ఘాతం లేకుండుతుంది. చట్టకాస్త్రం కూడా వైవబడుతుంది. ఈ పత్రికాపతయితే మళ్ళీ నవలాపతయితలుకూడాను! సర్వం హాస్యాస్పదంగానే ఉంది! నవలటా, పత్రికటా ఒకదానిప్రక్కనే ఒకటి ఉంటుంటే, వివిధసాంస్కృతికులకు చెందినవా అని



అనుకోవలసివస్తుంది! అంతా హాస్యాస్పదంగానే ఉంది, కాని జనమూ హాస్యనిలయులే.

ఎప్పుడో ఒకనాటికి, — ఆరో జంత దగ్గరగా కనబడటంలేదుగాని — నవలల కిచ్చినంత స్వేచ్ఛ పత్రికలకుకూడా ఇయ్యబడవచ్చును. కాని ఈ విషయం జరగటం, జరగకపోవటంకూడా అంత యుక్తం కాదు. సంపూర్ణమైన స్వేచ్ఛ కలిగినంతమాత్రాన పత్రికారచన ఇంతకన్నా బాగుపడదు; పొడూరవదు. మానభంగ విషయాన్ని విపులంగా వర్ణించిన ప్రథమరేఖరి “మ్యాక్” తెయ్యకోవచ్చునేమో, కాని కొన్నార్లు పోయాక అదేవర్ణన పత్రికాసాంప్రదాయభాగమై, నిస్సార్జమైన అనకరణమాత్రంగానే మిగిలిపోతుంది.

మనయెట్టూ ఈనవలలనిండా ఈ చాతుర్యర్హతి నిషిద్ధపదాలూ, కామినీదేహింగ వర్ణనలూ, ఈమన్యుభ కృత్యంకేమరిపులికరణాలూ ఇంతింతగా ఉండటం చూసి, “నిషేధచట్టాలు” (Censors) తమ విధ్యుక్త ధర్మమొనర్చటం లేదని కొంద రంటారు. కాని వారి కీ విషయ మేమాత్రమూ అనగతం కాలేదనే చెప్పాలి. నిషిద్ధచట్టాలు ఈసాహిత్య పీఠంలో పని చేయగలగటం దాదాపు అసంభవం. అట్లాంటపుడు అవి ఉపయోగించలేదనే నిందకూడా అపమంజనమే. యుద్ధ వార్తలను, రాజకీయ మత విషయైకరచనలనూ నిషిద్ధ చట్టాలకు బాహుళంగానూ ప్రచ్ఛన్నంగానూ గురి చేయవచ్చును. గాని, కామోద్దీపన కరాలను, అంటే “బూతుభావం” అని సామాన్యంగా విలపింపబడేదానిని ప్రచ్ఛన్నంగానూడా నిషిద్ధముచేయలేము.

“బూతువిషయంలో” ఎవరి రుచిని బట్టి వారు పదాలను తయారుచేసుకొంటారు. ఈపదాలకు కావలసిన ముడిపదార్థం అనంతంగా లభిస్తుంది. ఒక పదజాలాన్ని తీసేస్తే, అంత బలీయంగానూ వాట్ల స్థానాన్ని ఇంకో పదసమూహ మాక్రమిస్తుంది. ఈ ‘బూతుభావం’ మూపుని లోపలనుంచే పుట్టుకొనివచ్చేది. ఎంత స్వల్పవిషయమైనాకూడా ఆ భావన బుద్ధినింపజేయవచ్చును.

ఒకతరం యువకులకు అవవాళ్లదుస్తుల అద్వర్తయికో మొట్టవట్లా, వైద్యగ్రంథచిత్రాలవట్లా కలిగిన ఉద్దీపనమే ఇంకోతరం యువకులకు చిత్రకళాపత్రికలలో స్త్రీవగ్న సౌందర్యచిత్రాలవట్లా కలుగుతుంది. స్త్రీల చీలమండలు కనబడితే మన తాతలు ఎంతగా అయ్యోవారో, మేజోళ్లు వైదొడిలు కనబడితే మన తరంవారూ అంతే బొతారు.

నిన్నుపిల్లలకు బూతులు పరిచయంకాకుండా భద్రతలు తీసుకొన్నా, వాళ్లు తమ ప్రశ్నోత్తర ‘బూతులను’ తయారుచేసుకొంటారు. అందుచేత బూతును నిర్మూలించేద్దామనుకొనేవారికి ఎంతెంతటి ప్రకృతి బలా లాభారంగా బూతు తమ నడ్డుకొంటుందో తెలియదు.

అందుచేత సాహిత్యంలో బూతులు లేకుండా నిషేధాలనర్పాలా, అక్కరలేదా అనేది ప్రశ్న గాదు. సారస్వతం స్వేచ్ఛారహితంగా మడిగట్టుకొన్నవాడూ, కావలసినంతమాత్రంగానూ అవి పెరిగాయి. సంపూర్ణంగా స్వేచ్ఛనిచ్చినా చీలయినంతగానూ పెరుగుతాయి. అందుచేత మన వద్ద లాభదాయకమైన తేలికప్రశ్న ఒక్కటే. ఈ “స్వేచ్ఛ”తో మన రచయితలు ఏం చేస్తూన్నారు? దీనికి జవాబూ తేలికే. తమ తమ ప్రజ్ఞల కొద్దీ, బాగుగానో ఓసగునో, తమ తాతలుతాతల లాగే రచనలు చేస్తూన్నారు. ప్రపంచంలో ఉన్న స్వేచ్ఛ అంతాకూడా కలిపినా, రచయితకీర్తిచ్ఛాయ లొక్క మూరెడుకూడా పెరగలేవు. ఏదిపడితే అది చెప్పటానికి ఒక మనిషికి స్వాతంత్ర్యమిచ్చినంతమాత్రాన చెప్పదగ్గ విషయమేవో ఆ మనిషిచగ్గిరా ఉందని అర్థంకాదు. నిన్నుమొన్నటి మహాకవులు ఈ స్వేచ్ఛ లేకుండా, ఎంతెంతగా రచించారో, అంతంతమాత్రంగా ఈ వాటి మహాకవులు ఈ స్వేచ్ఛ అంతటితోటి రచించగలిగితే చాలు. అంతకన్నా ఎక్కువ ఆించటం సారస్వతస్వభావాన్నీ అపార్థంచేసుకోవట మన్నమాట.

(‘అమెరికన్ మెర్క్యూరీ’)



# శోకా శోక వనము

= శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి =

౧

అంతో ఇంతో అలాపించే  
రోజులు పోయిన లోకములోనే  
జీవితసాగరచేలాంచలమును  
చేదీయుమని చెప్పగ నేలా ?

౨

లోకాలోకనరుచులను వీడుచు  
దేవయానముల లేలి వనింపగ,  
దివిజనిభావము తీరగ నాపై  
చింతాజలవీచీగతి చనెగా !

౩

ఆవృతతేజము నాదా ? నీదా ?  
ఆ లోకములో, ఆ సమితులలో,  
ఆవరించినది ఆనందాశ్రువు !  
ఆనందీయగలవా ? మిహిరహారా !

౪

దాగడలుమాత్రమే పూచిన వీనికి !  
పూవులదాపున మల్లియ లన్నీ  
స్థైరవదనముల మరచిన జేలా ?  
చింతాపరివృత మీ వననంపద !

౫

కాని అశోకము శోకావిలమై  
కళలీనే వనరాగిణిదిగ్గా,  
దారుణశోకము కనుకొలకులలో,  
తరలగ నగుచుచు చూచిన జేలా ?

౬

ఏల చలించకా ? ఏల ఘలించడొ ?  
ఎవరేయనిరో ? ఏమో ? ఏమో !  
అలాపనతో నేభావముతో  
ఆలోకించినదో ?



# కళాపూర్ణోదయ కథకు లింగపురాణము మూలముకాదు

= శ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి =

మూలమని నామిశ్రులు శ్రీ దువ్వూరి వెంకట  
రమణశాస్త్రిగారు వెలుక చెప్పుచో భార  
తలో కొకవ్యాసము ప్రకటించియున్నాడు. ఆ యభి  
ప్రాయము సరి గాదని గుడివాడ పరివర్తనాన్ని కసభకు  
వచ్చినపు డాయనతో చెప్పియున్నాను. కాని, పాత  
కుల కాశ్రాంతి తొలగించుట సముచితమని కొందఱు  
మిశ్రులు చెప్పుటచే నందలి యీ ముఖ్యవిషయమును  
గూర్చి మాత్ర విందు సంగ్రహముగా వ్రాయు  
చున్నాను.

లింగపురాణములో ముంబురు నారద గాన మాత్యస్య  
కథ యున్నమాట నిజము. అది కళాపూర్ణోదయ  
ములో నున్న కథవలె సత్పాదమురంజకము గాక  
పోయినా, ఒక పురాణములో కనవచ్చుచున్నది  
గావున ప్రాచీనమనియు, దానిని గ్రహించి పరసము  
గావించి నూరవార్యుఁడు తన కృతిలో స్వీకరించి  
యుండుననియు చూచినంతనే యెవరికైనా శ్రాంతి  
కలుగకపోదు. ఆ విషయమున చెప్పవలసిన కేమీ లేదు.  
దాని ప్రాచీనత యెట్టిదో తరువాత చూడము. కాని  
ఆ చిన్న గానమాత్యస్యకథ కళాపూర్ణోదయమాలకథకే  
మూల మనటమాత్ర ముచితము కాదు. ప్రాసంగిక మైన  
యా చిన్నకథ (నేను పరిష్కరించి సవ్యాఖ్యానముగా  
ప్రకటించిన ప్రథినిఁజ్ఞి) గంపవయావ్యాసము ఒక ర  
పద్యము మొదలుగా ౧౦౦ గల పద్యములకు ౩౯ పద్య  
ములలో నిమిషియున్నది. "ప్రధానికథ కాంక్షికులు  
గాని యాకర్షక మెందు"కని శంకించుకొని నా వ్యా  
ఖ్యానములో సమాధానము తెలిపి యున్నాను. అది  
శాస్త్రిగారి వ్యాసమునకు పూర్వము జరిగినదే. ఈకథ

నారదుఁడు నాలుగేళ్లు శ్రమపడి గానవిద్య నేర్చుకొన్న  
ట్లతనిని ద్వారకకు చేర్చుటకును, ఆసమయమున కల  
భాషిణియిడిగంధరులు శ్రమకేమండగా సంగీతములో  
సంపూర్ణజ్ఞున నూర్జించిననుటకు నుపయోగపడుచున్నది.  
ఇందు కలభాషిణి గానవిద్యానికారద యనునంశము  
మూలకథతో సంబంధించియున్నను, (ఆ గానమునకై  
యీకథ కల్పించిన నక్కరలేను. అది తొలుతనే యా  
విద్యలో ప్రవీణుడగు లింగ యొక్కద చెప్పినా చెప్ప  
వచ్చుచు) ఈ ౩౯ పద్యములును పుస్తకములోనుండి  
తీసివేసి పూర్వోత్తరసంవత్సరమున కొక్కవాక్యము  
వ్రాసి విడిచినా కళాపూర్ణోదయమాలకథకు లేక  
మైవాలోపము రాదు; వీ మైవాలోప కలుగదు.  
అట్టియెడ లింగపురాణములోని యీకథ కళాపూర్ణో  
దయములోని గానమాత్యస్యకథకు మూలమంటే అనవ  
చ్చుచుగాని, దీని పురస్కరించుకొని లింగపురాణము  
కళాపూర్ణోదయకథకు మూల మనుట యుక్తమా?  
పాతకుల కీమాట విదితమగుటయే ముఖ్యము.

నే నీక్రింద తెలుపబోవు విషయము సుప్రమాణ  
మని, కథారమని చెప్పబోలను గాని నా కిట్లు  
తొందరినది—లింగపురాణములోనే కాదు, సవ్యపురాణ  
ములలోను ప్రక్షిప్తభాగము లెన్నో యున్నవని  
గ్రంథపరిశోధకు లెందఱో భావించి యున్నారు.  
కొన్నిటిని నిరూపించియున్నాను. ఈ గానమాత్యస్య  
కథయు ఁట్టికే యనియు, నూరవార్యుఁడు చిక్కని  
సందర్శనము తెచ్చిఁజెట్టి పరసముగా కల్పించి ఁర్జించిన  
యీ పద్యములు చిదివిన యావాఁటి విద్వాంసుఁ  
డొకఁ డీకథాచక్రమిని కావండించి దీనిని సంస్కృతి



కరించి లింగపురాణములో సందర్భము కలిగించి యుం దరికి యుండుననియు నే ననుకొనుచున్నాను. ఇందు కావాటి యాచార మొకటి తోడ్పడుచున్నది.

తిరుమల దేవరాయలు కృతిపతిగా వెలసిన రామ రాజధూమణుని వసుచరిత్ర చదివి సంతోషించిన కామా షీదా సను కాళహస్తికిది వసుచరిత్రచంపు వొకటి సంస్కృతమున నిర్మించియున్నాడు. ఈ కవి తిరుమల రాయల తత్వజ్ఞుడై చంద్రగిరి శేలిన వెంకటపతిరాయల యాస్థానములోని యప్పయదీక్షితుల శిష్యుడు. శ్రీ. ౧౫౬౦ ప్రాంతమునందు ? తెలుగువసుచరిత్ర పుట్టినది. ౧౬౦౦ ప్రాంతమునందు సంస్కృతవసుచరిత్ర పుట్టి నది. కావున తెలుగుకృతినిబట్టియే సంస్కృతకృతి పుట్టిన దని వేఱుగా చెప్ప నక్కఱలేదు. ఈ క్రింది సంస్కృతారంభము కూడా యందుకు తగినట్లే యున్నది.

“వసుద్రథు ర్వాసవభాతరీత్యా  
కాలామాలాద్రికమరీకాయాః,  
గీతోజ్జ్వలాయా గిరిజాభిధాయాః  
కల్యాణకా లీలి కథా మ్త పుణ్యాః.”

వాటి యీ యాచారమును పురస్కరించుకొని, ౧౬౨౦ ప్రాంతమున జన్మించిన యీ కళాపూర్ణోదయ ములో నప్పటి రాజాస్థానములలోని విద్యత్కివుల చూర్వర్యములకు జ్ఞాపక మగునట్లుగా కల్పింపఁబడిన

యీ కథలోని చతుర్వృత్తి కానందించిన తాత్కాలిక విద్యాంకుఁ డొకఁడు దీనిని సంస్కృతీకరించి లింగ పురాణములో దీనికి సందర్భము కల్పించి యరికియుండు ననుకొనుట సాహసము కా దేమో ! అయినా, “ఈకథ లింగపురాణములోనే ముందుగా పుట్టినది. దానినే నూర నార్యుఁడు తెలిగించె”నని యంగీకరింతము. అయితే మాత్రము కళాపూర్ణోదయమున కీ చూర్వర్యపుమాటలే మూలమా ? అట్లు కాదనుట ముమ్మాటికి నిజమని పాఠ కులు భావించినఁ బాలును. నూరనార్యుఁడు లేని గొప్ప తనము చెప్పకొన్నవాఁడు కాఁడు. ఇతరుల మాటలు గైకొను గ్రంథచోరుఁడు కాఁడు. లోకవంచకుఁడు కాఁడు.

“అత్యపూర్వకథాసంవిధానవైదిత్రీ మహా నీ యము” తన కళాపూర్ణోదయ మనుచు, ప్రతిజ్ఞ చేసి యదృత మపూర్వము నైన ప్రధానకథతోను, ప్రాసం గికకథలతోను, ఉపాఖ్యానములతోను ఏనిమిదాఖ్యాన ముల మహామహాప్రబంధము కల్పించిన యతఁడు ౨౯ పద్యముల యీ చిన్నకథను లింగపురాణమునుండి దొంగిలించియుండు నని మనము స్మరించుటకూడా యర్హము కాదు. కళాపూర్ణోదయములోని యెల్లకథల తోడి మూలకథ యీ మహాకవి నూరనార్యుని నవనవో న్నేమ ప్రతిభతో పుట్టినదీ కాని, అం దొకయక్షుర మైవా యశ్యుల దని యాలోపించుట యంగీకార్యము కాదు. సత్యము చెల్లదించుట కింతమాత్రము చాలను.





# నా యం

[నాటకం]

= శ్రీ సోమంచి యజ్ఞన్నకాన్తి -

[గతపంచక తరువాయి]

రంధోలంకం

[కోర్టు జడ్జి జడ్జి కనకాల అయిదుగురు జూరీలు. కోర్టునుమాస్తా. ఫిర్యాదుతగవు స్తీడరుగారు, ముద్దాయి తగవుస్తీడరుగారు ఎదురెదురుగా మామనివుంటారు. ఫిర్యాదు తగవుస్తీడరు తన వాదం అప్పడే ముగించేసి మాటో బోడున్నాడు.]

ఫి. స్తీ—కోర్టువారు చిత్తగించాలి. ఇదీ ప్రాసిక్యూటర్ కేసు. (అరి మామంటాడు.)

ము. స్తీ—(తన, జడ్జిగారికి తలొంది దండం పెట్టి) కోర్టువారూ, జూరీ మొదలూ చిత్తగించాలి. నేను ముద్దాయి చెక్కు దిద్దవే లేదని వాదించను. కాని అతను ఆ పనిచేసినప్పటి మానసికస్థితిని తెలియజేయడానికి మీ యెదుట సాక్ష్యంపెట్టి, అతను నిజంగా తెలిసే ఈ పని చేశాడని నిర్ధారణకి రావడానికి మీకు అవకాశం లేదనీ, దుఃఖాతికేయించేత, మరి చెడినప్పడు, అంటే తాత్కాలికంగా మనశ్శాంతిచల్యం కలిగినప్పడే ఈపని చేశాడని నిరూపిస్తాను. ముద్దాయి తన చేష్టలకి రాను కర్తకాడని మీకే నిస్సందేహంగా బోధపడుతుంది. రామయ్యగారూ...

(‘రామయ్యగారూ’ అని కోర్టుబంబ్రోడు కేక. రామయ్య బోనులోకి ఎక్కి ‘నిజమే చెబుతా’నని ప్రమాణించేస్తాడు)

ము. స్తీ.—నీరు?

రామ—రామయ్య.

ము. స్తీ—మీరు రామయ్యగారి అఫీసులో పాడ్డునుమాస్తా.

రామ—అవును.

ము. స్తీ.—ముద్దాయి ఎంతకాలానుంచి మీ అఫీసులోవున్నాడు?

రామ—రెండుసంవత్సరాలు. కాదుకాదు. (అని తేల్చు లెక్క పెట్టుకుంటూ) రెండుసంవత్సరాలకి పది పాడుకోజాలు తక్కువ!

ము. స్తీ—అన్ని కోజాలూ మీరు అతన్ని కనిపెట్టి చూస్తూవుండేవారు?

రామ—అ. అదివారాలూ, కలవరోజుల్లోనూతప్ప.

ము. స్తీ—తాగా చెప్పారు. అతని ప్రవర్తనని గురించి మీ అభిప్రాయమేమిటో చెప్పండి, ముద్దాం.

రామ—మంచివాడు. పెద్దమనిషి... (పరమ రహస్యం చెబుతున్నట్టు, కొంచెం ముందుకువంగి) అల్లరిచిల్లరిపోకకు ఏమీకనిపించలేదు వాకప్పుడూను, తప్పుపట్టడానికి ఎన్నడూ అవకాశం దొరకలేదు. ఇలాటిపని చేశాడంటే నాకూ చాలా ఆశ్చర్యంగానే వుంది!



ము. స్త్రీ—అతను విశ్వాసపాత్రుడుకాదని మీ కెప్పుడయినా తెలిస్తే ?

రామ—ఓహూ, మా ఆశీసులో అనుమానా స్పదులా ? కుదరలే ?

ము. స్త్రీ—(హారీవైపు తిరిగి) మీరు ఈ మాటలని బాగా చిత్తగించి జ్ఞాపకం ఉంచుకోవాలి.

రామ—విశ్వాసం లేనిదే ఎక్కడా పనిచేయ్యలేమని అందరికీ తెలిసినదే.

ము. స్త్రీ—అతను మంచివాడేనంటారా, అనరా?

రామ—ఎందుకు అననా ? మేం అందరమూ చాలా కులాపాగా వుండేవాళ్ళం, ఇది జరిగినదాకా. నాకు మాచెడ్డ చెబుతగిలించంటే నమ్ముండి !

ము. స్త్రీ—ఈసేరం జరిగిందే, ఏదోతారీకు, ఆరోజు ఉదయం, ముద్దాయి ప్రవర్తనలో ఏమైనా విశేషం కనిపించిందా మీకు !

రామ—అప్పుడు...అతని మనస్సు మనస్సులో లేదనకున్నట్టు నాకు జ్ఞాపకం !

జడ్డి—ఆనా డతనికి పిచ్చి ఎక్కిందనా మీరూచన !

రామ—కాదండి. అతని మనసు మనసులో లేదు.

జడ్డి—అంటే ? కొంచెం తెలిసేట్టు చెప్పాలి.

రామ—నా ఉద్దేశం (జడ్డికినియాస్త్రా)...చాలా పరధ్యావంగా కనిపించాడు. నే అన్నముక్కకి అర్థం జారీకి తెలుస్తుంది లెండి !

ము. స్త్రీ—మీ కెందు కాఅభిప్రాయం కలిగిందో చెబుతారా ?

రామ—ఓ. నా టిఫీను హోటలునించి కోర్టుకే తెప్పించుకుంటా ! హోటలు కెళ్లడమంటే గొడవ. పూరీ, బంగాళ దుంకరూర నా మామాయి. ఆవాడు రాజారావు చెక్కు నాకిస్తావుంటే, టిఫీనొచ్చింది. మరి నాకు టిఫీను వేడిగాఉండగా నేతివెయ్యడంఇట్టం! అంచేత చెక్కు సుబ్బారావుచేతికిచ్చి, సామ్యు తీసుకు రమ్మన్నా. మోహనరావు పూరికే అటూ యిటూ పచారుచేస్తూఉంటే చూసి "ఏమిటోయి, కాలుగాలిన పిల్లిలా ఇలా తిరుగుతున్నావు ?" అన్నాను.

ము. స్త్రీ—చెప్పిన జవాబు జ్ఞాపకముందీ ?

రామ—"పిల్లిజన్మ ఎత్తివా బాగుండి పోనండి రామయ్యగారూ" అన్నాడు. చాలా గమ్మత్తుగా కనిపించింది.

ము. స్త్రీ—మరే విషయమైనా గమ్మత్తుగా కనిపించిందా ?

రామ—ఆ.

ము. స్త్రీ—అదేమిటి ?

రామ—నాక్కాకి గుండీలు తిన్నగా పెట్టుకోలేదు. మనుష్యులు నీటుగా వుండడం నాకిష్టం. "గుండీలు పెట్టుకోలేకోయి" అన్నాను.

ము. స్త్రీ—జవాబేం చెప్పాడూ మీకు ?

రామ—జవాబేమీ చెప్పండి ? గుడ్లప్పగించేసి, నాకే సలా తేరిపారజాతాడు. పెద్దమనిషి తరహాగా లేదు.

జడ్డి—తేరిపారజాతాడూ ? అందరూ చేసే పనేగా అది ?

రామ—అవునవోండి. కాని అతని చూపులో వుంది. విప్పిచెప్పలేను. గమ్మత్తుగా వుంది.

ము. స్త్రీ—ఇదివరకెప్పుడైనా అతనిలో అలాటి చూపు కనిపెట్టారా ?

రామ—ఓహూ. అలాటిదేవునా కనిపిస్తే మా యజమానితో మాట్లాడుదును. మా స్త్రీదరుగారి దగ్గర అవకాశములు పనికిరావు !

జడ్డి—మరి ఆ నాడు మాట్లాడావా స్త్రీదరుగారితో ?

రామ—లేదండి. పూర్తిగా దాఖలావుంటేగాని చాళ్లనిబాధ పెట్టడమెందుకనవచ్చాను. ఇంకోమాటు అలా కనిపిస్తే, తప్పకుండా మాట్లాడుదును.

ము. స్త్రీ—ఆ చూపు మీ హృదయంలో గాఢంగా నాటుకుపోయింది, ఏం ?

రామ—అవును. మా రెండో గుమస్తా సుబ్బారావుంటే, అతనూ ఆ మాటే చెప్పాను.

ము. స్త్రీ—అవునవును. అతనిప్పుడు ఇక్కడ లేకపోడం అందరికీ చిక్కుగానే వుంది. ఫోర్టరీపట్టుబడిన రోజు ఉదయం సంగతులు చెప్పగలరా ?



రామ—(చెవిదగ్గర చెయ్యి పెట్టుకుని) నాకు...  
కొంచెం చెవుడు!

ము. స్త్రీ—ఆ రోజు పొద్దున్న—సోర్రరి పట్టు  
బడక తూర్వం, మీ కేదైనా కొత్తగా కనిపించిందా?

రామ—అ. ఒక స్త్రీ.

జడ్డి—నేరానికీ, దీనికి ఏమిటి సంబంధం?

ము. స్త్రీ—నేను ముద్దాయి ఏ మానసిక స్థితిలో  
నేరం చేశాడో నిరూపించడానికి ప్రయత్నం చేస్తు  
న్నాను.

జడ్డి—ఆ సంగతి మాకు అర్థమయింది. కాని  
నేరం జరిగిన చాలా రోజుల తరువాత విషయం ఇది!

ము. స్త్రీ—కాని నా వాదాన్ని బలపరుస్తుంది.

జడ్డి—సరే. చూద్దాం.

ము. స్త్రీ—చూడండి, రామయ్యగారూ! ఒక  
“స్త్రీ” అమ్మారు. ఆవిడ ఆఫీసులో కొద్దిసేపం  
టారా ఏమిటి?

రామ—అ!

ము. స్త్రీ—ఎందుకూ?

రామ—మోహనరావుకోసం. అప్పుడు అతడు  
లేచకక్కడ.

ము. స్త్రీ—మీరు చూశారూ, అవిడని?

రామ—ఓ.

ము. స్త్రీ—ఒంటరిగానే వచ్చిందా?

రామ—నన్ను గొప్ప విక్రమంలో పెట్టేశారు.  
కోర్టువారితో నాకు ప్రత్యక్షంగా తెలిసిన విషయాలే  
మనవిచేసుకోవాలిగాని, విన్నకబుర్లు చెప్పకూడదుగా!  
మానాకారు నాతో చెప్పినసంగతులు ఇక్కడ చెప్ప  
కూడదు.

ము. స్త్రీ—ఆవునవును. సరే కాని, ఇంకా  
మిమ్మల్ని అడగడంబంది ఏమిటంటే, మోహనరావుని  
చూద్దానికి వచ్చిందన్నారే! ఆనాడు మీకు బాగా  
జ్ఞాపకముండిపోయినమాట ఏమైనా అందా?

రామ—ఇంకా కొంచెం విప్పి...

ము. స్త్రీ—అనలేదా?

రామ—అంది. కాని నే చెప్పవలసిన సమా  
ధానం మీరే నూచించడం నాకేం సచ్చలేదు.

ము. స్త్రీ—(కొంచెం విసుగుతో) జారితో అదే  
మిటో చెబుదురా?

రామ—మోహనరావుని చూడనిస్తే, తన ప్రాణం  
రక్షిస్తారని అంది.

ము. స్త్రీ—అమనిషి అంతమాట అందంటారు!

రామ—(తలూపుతూ) ఈ ఇంతమాత్రావికే  
ప్రాణం రక్షించడమేమిటని నేనప్పుడే ఆశ్చర్యపడ్డాను!

ము. స్త్రీ—(విసుక్కుంటూ) సరేనండీ. మోహ  
నరావు, ఈ విడవుండగా లోపలకొచ్చాడా? (రామ  
య్య తల ఊపుతాడు) చూసింది. ఇల్లి పోయింది.

రామ—ఇక్కడం నేచూడలేదు, కనక ఆ  
విషయం నేను చెప్పలేను!

ము. స్త్రీ—అయితే, ఇంకా అక్కడే వుందా  
మరి!

రామ—(చిరునవ్వుతో) అచ్చే, ఎందు కుండి!  
లేదు.

(ము. స్త్రీ. తూచుంటాడు. వాది తరపు స్త్రీ డరు  
లేది, జడ్డిగారికి వంగి దండం పెడతాడు)

వా. స్త్రీ—చూడండి రామయ్యగారూ! నేరం  
చేసినవాటి ఉదయం ముద్దాయిమనిషు మనసులో  
లేదన్నారు. అంటే ఏమిటని మీ ఉద్దేశం?

రామ—బాగా అర్థంచేసుకోవాలి మీరు. యజ  
మాని కనిపించకపోతే పెంపుడు కుక్కపిల్ల ఎలావుం  
టుందో ఎప్పుడైనా కనిపెట్టారా మీరు? ఆరోజున  
అతడుకూడా కళ్లు అలా దొర్లించాడు.

వా. స్త్రీ—సమయానికి జ్ఞాపకంచేశారు. అతని  
కళ్లసంగతి ఆడుగుదామనుకుంటున్నా. గమ్యార్థంగా  
ఉన్నాయన్నారు! అంటే మేము ఏమర్థం చేసుకో  
వాలి? కొత్తగా వున్నాయనా?

రామ—అవును. గమ్యార్థం...

వా. స్త్రీ—బాగానే వుండండీ! మీకు గమ్య  
త్తుగా తోచినది నాకుగాని, జారీకిగాని గమ్యత్తుగా



కనిపించకపోవచ్చును. మీకు ఆ కళ్ళలో కనిపించినది ఏమిటి ? భయమా ? కోపమా ? విచారమా ?

రామ—నన్ను మా కష్టంలో పెట్టుకున్నారండీ. నేను ఓ మాట చెప్పాను. అదికాదు, “ఇంకో మాట” చెప్పమంటారు.

వా. స్త్రీ—(బల్లగుడ్డుతూ) గమ్మత్తు అంటే చెట్టి అనా మీ ఉద్దేశం ?

రామ—అబ్బే. చెట్టెందుకవుతుంది! గమ్మత్తు...

వా. స్త్రీ—నరే. చొక్కా! నుండీలు పెట్టుకోలేదన్నారు. ఆ రోజున ఉక్కగా వుందా ?

రామ—ఉక్కగానే వుండనుకుంటా !

వా. స్త్రీ—మీరు చెప్పిన తరవాత నుండీలు పెట్టుకున్నాడా ?

రామ—పెట్టుకున్నాడనుకుంటా !

వా. స్త్రీ—ఇదే కాబోలు మరి స్థిరంలేకపోడం ! (ఆవి భుజాలెక్కినీ తీసిగా వూచుంటాడు)

(రామయ్య జవాబు చెప్పడాని ప్రయత్నిస్తాడు కాని, తెల్లబోతాడు. మాటరాదు)

ము. స్త్రీ—(లేచి) అదివరకెప్పుడైనా అత నలా చింపిరిగా వుండడం మీకు చూశారా ?

రామ—ఎప్పుడూలేదు. చాలా నిదానమైనవాడు. పరిశుభ్రంగావుండేవాడు.

ము. స్త్రీ—నరే, మీరు కెళ్లవోచ్చును.

(రామయ్య బోనుదిగిపోతాడు. తరవాత సాక్షి, కుందరమ్మ బోను ఎక్కుతుంది. ప్రమాణం అయిన తరవాత—)

ము. స్త్రీ—చేరు ?

కుంద—కుందరమ్మ.

ము. స్త్రీ—నయస్సు.

కుంద—ఇరవై అరు.

ము. స్త్రీ—నీకు పెళ్లయింది. కాపరం చేస్తున్నావు. ఏం... కొంచెం గట్టిగా చెప్పాలి.

కుంద—రెండు మాడు నెలలనించి లేదు.

ము. స్త్రీ—ఏమన్నా సంతానమా !

కుంద—ఆ. ఇద్దరు.

ము. స్త్రీ—నీ దగ్గరే వున్నారా ?

కుంద—ఆ.

ము. స్త్రీ—యద్దాయిని ఎరుసదువా ?

కుంద—ఆ.

ము. స్త్రీ—నీకూ, ఆతనికి ఏమిటి సంబంధం ?

కుంద—న్నీ హీతులం.

జడ్డి—న్నీ హీతులా ? (అని గద్దిస్తాడు)

కుంద—నేనంటే ఆతనికి చాలాయిద్దం.

జడ్డి—అవునూ... కాని—

కుంద—(తలదోపుతూ) లేదండి ... ఇంకా

అలాటిదేమీలేదు.

జడ్డి—ఇంకా లేదా?... (ఒక్కమాటు కుందరమ్మకేసి తీక్షణంగాచూసి) నరే...

ము. స్త్రీ—భర్తవృత్తి ?

కుంద—వ్యాపారం.

ము. స్త్రీ—సుఖంగా కాపరంచేసేవారా ?

కుంద—దాన్ని సరించి మాట్లాడమందావుంటే నేనుచిది.

ము. స్త్రీ—నిన్నీం బాధపెట్టేవాడా ?

కుంద—(తల దోపుతుంది)

ము. స్త్రీ—ఏవిధంగా...

కుంద—ఎన్నివిధాల బాధపెట్టాలో, అన్ని విధాలానూ...

జడ్డి—ఈ ప్రశ్నలు ఇంక ఆపెయ్యాలనుకుంటా !

కుంద—(మోహనరావు వద్దేగింది) నన్ను ఈ పరకంలోంచి తప్పిస్తానన్నా రాయన. రంగూను వెళ్లిపోదానీ అంతా సిద్ధంచేసుకున్నాం.

ము. స్త్రీ—అవునవును. కాని ప్రయాణం ఎందుకాగిపోయింది ?

కుంద—ఆతన్ని పట్టుకున్నప్పుడు నేను ఆఫీసు దగ్గరే వున్నా... నా నుండెపగిలిపోయింది.

ము. స్త్రీ—నీ కతను ఏ సేరంచేశాడో చెబునే తెలుసునన్నమాట !

గుండ—తరవాత బోపలికి వెళ్లి రామయ్యగారిని కనుక్కన్నా. సంగతంతా వారు చెప్పారు.

ము. స్త్రీ—జాత్ర ఏవో తారీకు, అంటే, పుక్ర వారంనాటి పొద్దుటి సంగతులేమన్నా జ్ఞాపక మున్నాయా ?

గుండ—అ...

ము. స్త్రీ—ఎందుకు జ్ఞాపకముండవలసాచ్చింది ?

గుండ—ఆరోజున మా ఆయన, నా గొంతుక పిసికి, వాప్రాణంతియ్యడానికి ప్రయత్నం చేశాడు.

జడ్డి—(ఎమ్మవట్టు) గొంతుక పిసికి చంపబోయాడా ?

గుండ—అవును.

ము. స్త్రీ—వొట్టి చేతులతోనేనా ?

గుండ—అవును. బయటపడేసరికి సహంప్రాణం పోయింది. తిన్నగా నా స్నేహితుడి యింటికి వెళ్లాను. అప్పుడు ఎనిమిదిగంటలయింది.

జడ్డి—పొద్దున్నా ఇది జరుగుతే! తాగి చేసిన పని కాదన్నమాట యిది !

గుండ—తాగవలసిన అవసరమే లేదండి.

ము. స్త్రీ—మధ్యవ్యక్తు ఏ ప్రితిలో వున్నావో కొంచెం చెప్పు.

గుండ—స్థితి చాలా అసహ్యంగా వుంది. మీర సహం దిరిగిపోయింది. ఊసిరి తిన్నగా అడ్డంలేదు.

ము. స్త్రీ—నీ స్నేహితుడితో జరిగిన సంగతంతా చెప్పావా ?

గుండ—అ. ఎందుకు చెప్పావా అనిపిస్తోందిప్పుడు.

డి. స్త్రీ—ఏం ? అతన్ని కలత పెట్టేపించేం, ఈ సంగతి.

గుండ—ఉపద్రంగా.

ము. స్త్రీ—నీతో ఎప్పుడైనా ఆ చెక్కిని గురించి మాట్లాడాడా ?

గుండ—ఊహ.

ము. స్త్రీ—నీ కప్పుడైనా దబ్బిచ్చాడా ?

గుండ—అ.

ము. స్త్రీ—ఎప్పుడు ?

గుండ—శనివారంనాడు.

ము. స్త్రీ—ఎనిమిదో తారీకునా ?

గుండ—నాకూ పిల్లలకీ కావలసిన సామానులు కొని, ప్రయాణానికి తయారుకావడానికి.

ము. స్త్రీ—నీ కప్పుడు ఆశ్చర్యమెయ్యలేమా ?

గుండ—ఎందుకు ?

ము. స్త్రీ—నీ కివ్వడాని కతనిదగ్గర దబ్బుండడం !

గుండ—కొంచెం. నా భర్త చంపడానికి ప్రయత్నించిన నాటి పొద్దున్నా నమ్మ రక్షించడానికి సామ్య లేకపోయిందని ఏడిచాడు. తరవాత ఏవో కాపరు సామ్య ముట్టిందని చెప్పాడు.

ము. స్త్రీ—నువ్వు ముద్దాయని అఖరు మాట ఎప్పుడు చూశావు ?

గుండ—అతన్ని పట్టుకున్న రోజున. ఆ చేత మేము బయలుదేరవలసిన రోజు.

ము. స్త్రీ—ఈ లోపుగా ఎప్పుడైనా కలుసు గుంటూ వొచ్చావా ?

గుండ—(కల ఊపుతుంది.)

ము. స్త్రీ—ఎలా వున్నట్టు కనిపించాడు ?

గుండ—మాట చాలా తగ్గించేశాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు అసలు మాట్లాడనే లేకపోయేవాడు.

ము. స్త్రీ—అలవాటు లేని పని ఏదో చేసినట్టు.

గుండ—అవును.

ము. స్త్రీ—అయినా, సంతోషంగా వున్నాడా, విచారంగా వున్నాడా ?

గుండ—కొంచెం భయపడుతున్నట్టు, ఏదో భీతి అతన్ని ఆవరించినట్టు కనిపించింది.

ము. స్త్రీ—(సందేహిస్తూ) ముద్దాయ అంటే నీకు చాలా యిష్టమా ?

గుండ—(దృఢంగా) అ.

ము. స్త్రీ—సువ్యంఠే అతనికి కూడా చాలా యిష్టమేనా ?



నుంద—ఆ.

ము. స్త్రీ—నీకష్టాలు అతని మనసుని చాలా కల  
తవెట్టేకాయంటావా? ఒక్కొక్కప్పుడు అతను  
చేస్తున్న పనిని తెలుసుకోలేనంత దుఃఖాన్ని కలిగిస్తా  
యంటావా?

నుంద—తప్పకుండా!

ము. స్త్రీ—మరి చెడిపోదానికి కూడా అవకాశ  
ముందంటావు.

నుంద—ఆ.

ము. స్త్రీ—శుక్రవారం ఉదయం నీ సంగతి  
విన్నప్పుడు గాఢరాపడి పోయాడా?

నుంద—చాలా ఆశేదన పడిపోయాడు. ఆ  
స్థితిలో అతన్ని పొంటరిగా వదలి వెళ్లడానికి మనసు  
ఒప్పునేలేదు.

ము. స్త్రీ—అతనంటే ఇంకా యివ్వమేనా?

నుంద—నాకోసమే కాదు, తన జీవితమంతా  
పాడుచేసుకున్నది!

(ము. స్త్రీ డరు కూయంటాడు. ఫిర్యాది తరపు  
స్త్రీ డరు లేది అడ్డునవాళ్లు ప్రారంభిస్తాడు)

వా. స్త్రీ—మత్స్యప్రజోపాధిభున అతన్ని పొదిరి  
చెల్లకేసరికి, అతనికి పిచ్చి ఎక్కిందనవు కదా!

నుంద—హాహం.

వా. స్త్రీ—సరే. వేనింక అడగవలసిన ప్రశ్న లేమీ  
లేవు. (అని జడ్జి గారికి దండంపెట్టి కూయంటాడు)

నుంద—(జూరీ ప్రతినిధి) అతనికోసం నేనై నా  
ఇంతపనీ చేస్తును. తప్పకుండా చేస్తును.

జడ్జి—(బల్లగుద్దుకూ) టబ్. టబ్. మీరం  
పత్యం చాలా దుఃఖభాజనంగా వుండేదన్నావు. తప్ప  
ఉభయత్రా కూడా వుండవలసంటాను!

నుంద—అన్న ప్రతిమాటకీ “దిత్తం, మహా  
ప్రధూ” అనకపోవమే వారత్వ.

జడ్జి—అతన్ని ప్రతిమాటకీ ఎదిరించేదానిని  
కాబోలు.

నుంద—తెబ్బలాట రాకుండా, మనసు కని  
పెట్టి నడవడానికే ప్రయత్నించేసేదాన్ని.

జడ్జి—ఈముద్రాయిని కలుసుకున్నదాకానా?

నుంద—కానీకాదు. అతరవారకూడా!

జడ్జి—మత్స్య ఈ ముద్రాయిని ప్రేమించడం  
ఏదో మహాభునకార్యంచేసినట్టు భావిస్తున్నావని అని  
పించిందిలే. అంచేత అడిగాను.

నుంద—(సందేహిస్తూ) అవును. వాజీవితంలో  
కొంచెమైనా ఆనందాన్ని యిచ్చింది అదే. ఇహ నాకు  
మిగిలినదీ అదే...

జడ్జి—(గుడ్డెత్తేసిమాస్తూ) సరేలే, వెళ్లు.

(బోసుదిగుతుంది నుందరమ్మ. తరవార మోహన  
రావు బోసు ఎక్కడతాడు)

(ప్రమాణం ఆయినతరవార)

ము. స్త్రీ—పేరు?

మోహ—మోహనరావు.

ము. స్త్రీ—నయనము?

మోహ—ఇరవై ఆరు.

ము. స్త్రీ—పెళ్లికాలేదు.

మోహ—(లేదని తలదాపుతాడు)

ము. స్త్రీ—నుందరమ్మని ఎంతకాలంనుంచి ఎరు  
గుదువు?

మోహ—అరు నెలలు.

ము. స్త్రీ—మీసంబంధాన్ని గురించి ఆవిడచెప్పి  
నది నిజమేనా?

మోహ—ఆ.

ము. స్త్రీ—నువ్వావిడంటే ప్రాణమిస్తావు ఏం?

మోహ—అవును.

జడ్జి—కాపరంచేస్తున్నా! స్త్రీ అని తెలిసి  
కూడా?

మోహ—నామనసు మర్రించుకోదానికి సాధ్యం  
కాకపోయింది.

జడ్జి—సాధ్యంకాకపోయిందీ!

చందనము —

శీతల పరిమళము

చందనమునకుగల అనేక ఉత్తమగుణములలో అనాదిమంది అధికముగా ప్రశంసించబడుచున్నది కానోక్షిత్తు. ఇందు గుణము. ద్వారకావాసుని అగురుటకు కొన్నెత్తమందు నిజయోగింపబడుటయేగాక, చందన తైలము తినినచోయిన అపయవములకు నూరినో వైదమును కలిగించును పూర్వము మించి ధరిస్తెల్లకు కర్పాయవిదముగానున్న కంచకము లేకు లేక అధిక స్వయావముతో - "మౌనము కించిత పుష్ప" చేయూ" ఇలువదవమును నూరినో వైదమును కలిగించుచున్నది.

మైసూరు

శాండల్ నమ్మ

పరిశుద్ధతకు ప్రసిద్ధమైనది చందనమే

మెనూరు గవర్న మెంటు ప్రాడక్టు



A PINCH OF  
"TILAK" BRAND  
MISKY ASAFOETIDA.  
IN  
EVERY DISH  
APPRECIATED  
FLAVOUR



GOPALJI CHAMPSHI & CO  
30 Govindappa Naick St.,  
Madras.

ప్రసిద్ధికెక్కిన

తిలక్ మార్కు

మిస్క్రి యింగువనే వాడండి.

చాసనకున్నా, రుచికిన్ని

శ్రేష్ఠమయినది

అన్నికొట్టకొరకును.

గోపాల్జీ చాంపీ అండ్ కంపెని

ఇంగువ, మిర్చిలు,

80, గోవిందప్ప నాయక్ వీధి, మదరాసు.

హెడ్డాఫీసు:

బ్రాంచి:

బాంబాయి.

మధుర.

లోకప్రసిద్ధిపొందిన

వి. వి. రాజన్  
అండ్ కంపెనివారి



శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం  
R. S. సుగంధ ముక్కుపోడి.

అన్నిటిలో సాటిలేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయుడు.

తయారుచేయువారు:—

వి.వి.రాజన్ & కంపెని,

అర్కోణం, Arkonam, N. A. Dt.

రిజిస్టర్డ్ చేయబడి

కర్ణాటకా లొంగిన

**పాలసుగంధిలేప్యం**

ఇది రక్తపుద్గిచేయు అనేకమార్మిలతో  
తయారుచేయబడినది. సవామేనామల,  
మేనాపాదలు, మచ్చలు, కురుపులు, చర్మ  
వ్యాధులు, కుష్ఠం, ముఖద్మము, కీళ్లవాపులు  
మొదలగు అనేకవిధములను వ్యాధులను  
ఖండించుటలో అద్భుతమైనది. 2 డబ్బీలు  
చాలును.

20 కులముల డబ్బీరు. 2-0-0.

పోస్టీకి ప్రశ్నోము.

వి. సి. వి. అండ్ కంపెని,

వెలిదేవి, (నెల్లూరు జిల్లా).

మదరాసు బ్రాంచి:

7, సీనుమొదలి వీధి. (మిరైమిద)

వెలిదేవి టాకీ ఎదురుగా, జార్జిటవు.

మోహ—అవిడమిడికి మనసుపోకుండా కట్టి పెట్టడానికి నాకు శక్తికన్నట్లు తోచలేదు.

(జడ్డిగారు నోరు చప్పరిస్తారు)

ము. స్త్రీ—మీ యిద్దరికి ప్రభువులలో పరిచయం ఎలాగయింది ?

మోహ—నా అక్కయ్యవారా ?

ము. స్త్రీ—ఈవిడ కుటుంబం సంగతి తెలుసా ? భర్తతో పొఖ్యంగా కాపరం చేస్తాందేమో ?

మోహ—ఆసలు ఎప్పుడూవున్న గొడవే. అది సరకం !

ము. స్త్రీ—భర్తని ఎరుసుకువా ?

మోహ—అవిడవ్వార నే. పశువు !

జడ్డి—కోర్టువారి యెదుట లేని ఒకవ్యక్తిని నోటి కొచ్చినట్లు తిట్టడానికొప్పుకోము.

ము. స్త్రీ—(జడ్డిగారినుద్దేశించి) తమించాలి (మో. తో) నవ్వు ఈచెక్కు నూర్చినట్లు పిప్పకుంటావా ?

మోహ—(నిరుత్తరుడై తలవంచుకుంటాడు)

ము. స్త్రీ—జూలై ఏడోతారీకు ఉదయం జరిగిన సంగతులు జ్ఞాపకం చేసుకు వెళ్తు.

మోహ—అవిడ వొచ్చేసరికి భోజనందగ్గర కూచున్నా. డిపీరి తిన్నగా రియ్యలేక ఆయాసపడు తోంది. చీర విరిగిపోయింది. కంఠమీద అతనివేళ్ల ఆనమట్లుకూడా కనిపించాయి. చెయ్యి కొట్టుకు పోయింది. కళ్లు నిప్పుగడ్డాలా, ఎజ్జబడ్డాయి. జరిగిన సంగతి చెప్పినప్పుడు కోపం అపుకోలేకపోయాను. నాకే చాలాభయమేసింది. (తీరితో అకస్మాత్తుగా) రక్తంలో వెచ్చదనమన్నవా నవరూ సహించలేదు. వాలాగే మీరూ ప్రేమిస్తే, అస్థితిలో మీకూ నాకు కలిగిన భావాలే కలిసుండును. నాకు తెలుసు.

ము. స్త్రీ—(భోరణి తప్పిద్దామన్నట్లు) సరే. సరే. తరవాతి ?

మోహ—నేను ఆఫీసుకివెళ్లడంకోసం అవిడ నన్ను విడిచివెళ్లినతరవాత, కోపోద్రేకం పట్టలేక ఏ ఘోరికృత్యం చేస్తానోనన్న భయంచేత మనస్థిరం

లేకపోయింది. నైగా యింటిదగ్గర మొగుడు మల్లీ ఏమిభాగలు పెడుతున్నాడో నన్ను ఆందోళనకూడా నన్ను పీకేసింది. నేను ఏం చెయ్యాలి, ఏమి చెయ్యగలను అన్న ఆలోచనలతో పనిమట్టుకోలేకపోయాను. అయిదునిమిషాలు ఒకచోట కూర్చోలేకపోయాను. ముప్పాగవు, మార్కురూపడానికి చెక్కు చేతిలో పెడుతూ “కొంతమారం వడిచాస్తే, నీ మనసుకుదుట పడిలా వుండి. ఈరోజంతా కాలుగాలిన పిల్లిలా వున్నావు” అన్నాడు. నాచేతిలో చెక్కుమాడగానే ఒక్కక్షణకాలం తరుక్కుమని తట్టింది, ఆలోచిస్తే తరవాత నున్నా చేర్చి, తొమ్మిదిని తొంద్రైందదిస్తేనే ఈవరకంజోసింది. నా స్నేహితురాలిని తప్పించడానికి సరిపోయిన సామ్యు లభిస్తుందిగదా అని. ఈభావన ఎలాకలిసిందో నాకు తెలీదు. ఈ ఆలోచన ఒక్క మాటతట్టి ఊరుకుంది. తరవాత దీన్ని నదించి ఆలో చించనేలేదు. ప్రయత్నంకూడా ఏమీ చెయ్యలేదు. తరవాత ఏమిజరిగిందో నాకసలు గుర్తులేదు. నుమాస్తా “అన్నీవోస్తే కావాలా?” అనడం మాత్రమే జ్ఞాపక ముంది. అప్పుడు నిద్రలోంచి మెగుకువొచ్చిట్టయింది. చేసిన కార్యం అప్పుడుబోధపడింది. బయట కొచ్చిన తరవాత ఏబస్సులేందయినా పడి చచ్చిపోదామా అనిపించింది. సామ్రైవా పారేద్దామనుకున్నా ! కాని ఎలాగూ కేరం జరగనే జరిగింది కనక ఆవిడని రక్షించడమే ముందిదని తోచింది. టిక్కెట్లు కోసం ఖర్చుపెట్టినదీ, అవిడకి యిచ్చినదీ, అంతా వృథా అయిపోయింది. నే కర్చుపెట్టిన చిల్లరతప్ప అంతా తిరిగి ఇచ్చేవాను. ఇంతకార్యం ఎలాచేశానా అన్న ఆలోచనలు నన్ను విడవడంలేదు. కాని చేసిన పని అప్పుడు తుడిచి చెయ్యలేను. ఇంకోవిధంగా జరిగితే ఎంత తాగుండి పోను !

(ఒక్కనిమిషం అంతా నిశ్శబ్దం)

ము. స్త్రీ—కోర్టుకి బాంకుకి ఎంతదూరం ?

మోహ—యాభయి గజాలండదు.

ము. స్త్రీ—నీకు ముప్పాగవు చెక్కు ఇచ్చినది మొదలు సామ్యు తీసుకున్నదాకా ఎంత టైము పట్టి వుంటుంది ?



మోహ—నాలుగు నిమిషాలైనా వుండదు.  
అంతదూరమూ పరిగెత్తా!

ము. స్త్రీ—ఆనాలుగు నిమిషాల్లోనూ జరిగిన  
దేమి జ్ఞాపకం లేదా?

మోహ—ఊహ. ఒక్కపరుగే త్రవ్వడం తప్ప.  
ము. స్త్రీ—చెక్కుమార్చడం నీకు జ్ఞాపకమే  
లేదు?

మోహ—లేదు. నిజంగా లేదు.  
(ము. స్త్రీ దరు కూచుంటాడు. ఫిర్యాది తరపు  
స్త్రీ దరు లేచి)

ఫి. స్త్రీ—పరుగే త్రవ్వడం మాత్రం జ్ఞాపకమిందీ?  
మోహ—ఆయాసం చేత ఊపిరి ఆడలేదు  
బాంకు! చేరేటప్పటికి!

ఫి. స్త్రీ—చెక్కుమార్చడం జ్ఞాపకం లేదా?  
మోహ—(వినిపించి వినిపించనట్లు, హీనస్వ  
రంతో) లేదు.

ఫి. స్త్రీ—ఇరుగో. ఇలా చూడూ! మోస్త్రీ దరు  
గారు ప్రవేశపెట్టిన కృంగారమంతా మరిచిపో. నిజం  
చెప్ప. ఈ కేసు సామాన్యమైన ఫోర్టరీకంటే ఏమైనా  
భిన్నమయినదంటావా? నువ్వే చెప్ప!

మోహ—ఆపొద్దున్నంతా సహం పిచ్చికి  
తిరిగాను.

ఫి. స్త్రీ—టబ్. టబ్. చెక్కులో తొమ్మిది  
తొంభైకింద దిద్దినప్పుడు, ఆచెక్కుమార్చినట్లు ఎవ  
రికీ గుర్తెలియనంతి నేర్పుతో అక్షరాలు వ్రాశావా  
లేదా?

మోహ—ఏదో. అది అలాగుదిరింది!

ఫి. స్త్రీ—తమాషాగానే కుదిరింది కాదా (అని  
చిరునవ్వు నవ్వుతాడు) పోనీ, అయితే కాంటర్  
ఫాయిల్ మార్పిడి ఎప్పుడు?

మోహ—బుధవారం.

ఫి. స్త్రీ—అదికూడా తమాషాగానే కుదిరింది?  
మోహ—(మాట్లాడడు.)

ఫి. స్త్రీ—కాంటర్ ఫాయిల్ మార్చడాని!  
తగిన సమయంకోసం వేచిఉండవలసాల్సిందనుకుం  
టాను. అవునా?

మోహ—(హీనస్వరంతో) అవును.

ఫి. స్త్రీ—అది చేసినప్పుడుకూడా చాలా ఉద్రే  
కంలో వున్నాననవుకదా!

మోహ—మనస్సు చాలా పీకుకూనేవుంది.

ఫి. స్త్రీ—పట్టు బడిపోతావేమోనన్న భయంచేతా?

మోహ—(చితికిపోయి) అవును!

జడ్జి—చేసిన వేరాన్ని ఒప్పుకుని యజమాని!  
సామ్య ఇచ్చెయ్యడం ఒకటే ఘరానామార్గమన్నమాట  
తట్టలేదా?

మోహ—స్వార్థం చానిందికాదు.

ఫి. స్త్రీ—మైగా ఈ స్త్రీని లేవదీసుకుపోడం  
అట్టే వుండిపోయిందిగా!

మోహ—ఇంత పనీ జరిగిన తరవాత ఊరు  
కోడం చాలా అసందర్భంగా కనిపించింది. ప్రయోజనం  
లేకుండా అలాటి పని చెయ్యడమా? ఆత్మహత్య చేసు  
కున్నా ఒకటే!

ఫి. స్త్రీ—సుబ్బారావు వెల్లిపోకున్నాడని తెలు  
సు. ఈ అనుమానం అతనిమీద పడుతుందని తట్ట  
లేదా?

మోహ—నాకు తెలియకుండా అంతా గడి  
యలో జరిగిపోయింది. తరవాత తట్టింది.

ఫి. స్త్రీ—అప్పుడైనా వేరం ఒప్పుకుందామని  
బుద్ధివుట్టలేదా?

మోహ—అక్కడికి వెళ్లి రాద్దామనుకున్నా!  
సామ్య ఎలాగూ తీర్చివేద్దాను.

ఫి. స్త్రీ—ఈ లోగా అతన్ని పట్టుకు కేసు  
పెట్టినా?—

మోహ—అతను చాలా దూరాన్న వున్నాడని  
తెలుసు. కర్ణాధి వుందనుకున్నా. ఇంత కర్వరలో పట్టు  
బడుతుందని కోలేదు!

ము. స్త్రీ—(లేచి) చెక్కుబుక్కు రాజారావు  
కేబుల్ నే ఉండిపోడంవల్ల, ఒక్కరోజు ఆలస్యంగా

వలసిన దైవం లేదు. అందుల్లో ఓ భారత హిందవస్త్రీ  
మాత స్థితి ఎంత విశేషస్థితిలో వుందో నీకు తెలుసు."

.....

"అవునా!"

నర్మ విషాదంగా నవ్వింది. "అయితే నువ్వేద  
న్నా చెప్పా"

"నేను చాలా చెప్పదలచుకొన్నాను. కాని  
ఏదీ ప్రయత్నపూర్వకంగా చెప్పటంలేదు. ఇది నీ కో  
కథగా తోచినా ఇబ్బందిలేదు."

"ఎందుకు?"

"ఏమీ లేదు. కథలన్నా జీవితప్రతిబింబాలే.  
ఇన్సైన్స్ చెప్పే చదువుకూ కథలని ప్రోత్సహించే వన్నీ  
ఒకప్పుడు జరిగినవి. చాలా కథలు ప్రపంచానికి తెలి  
యకపోవచ్చు."

"అయితే చెప్ప. నాకు చాలా సంతోషం"

"చెప్పనా!" రోగి సంతృప్తిగా, స్వాదయపూర్వ  
కంగా నవ్వాడు!

\* \* \* \*

"ఆ ఆరుపులు, ఆ రోజువారం, పరిగెత్తడం  
పిచ్చి కేలు-ఎవరూ?!" అన్నాడు విసు నింపాదిగా  
ప్రక్క మీద కూర్చుంటూ.

"ఇన్సైన్స్ ప్రోత్సహించి?"

"నవ్వివచ్చుతుంటే రోజూ సాయంకాలం  
ఈజిప్టిలోంచి చూస్తున్నా. మరలా ఆ యువలామె  
యిట్టా పిల్లలు చేరి ఒక టేబిల్. ఎవరమె? పాపం"  
జాలిగా నిట్టారాడు.

"ఆమె..." మెలిగా అంది ఆమె. "అవును,  
ఆమె-నీకు నాకు ప్రపంచానికి ఆమె ఉపయోగపడే  
నీతిలోగాని, అర్థంచెప్పినా సామర్థ్యాతిమాపేస్థితిలో  
గాని లేదు."

"ఆమె పిచ్చిదికమా?"

"ఆమెకి ఆనందం ఏదన్నావుంటే ఇప్పుడే.  
ఎందుకంటే ప్రపంచం అవిడకి పిచ్చిలేదన్నంతకాలం  
ఆమెజీవితయాత్ర నరకయాత్ర అయింది. అవిడ్ని  
చూస్తే నీకు జాలిచేయటంలేదా?"

"ఆ సంగతి నన్నుడగబోకు. నాస్వాదయం  
మంకిపోతుంది. గత విషాదస్మృతులు నన్ను కలిపి  
లేస్తాయి, ఎవ రామార్థ్యమూర్తి?"

"ఎందుకు అదంతా!"

"ఎందుకో చెప్పలేను. ఒక సామర్థ్యాతిపరుడికి  
చెప్పటంలో నీ కేం అభ్యంతరం వుంటుందో ఊహించ  
లేకున్నాను."

"ఆమె అంటే నాకు విశేషపరిచాపం. రోజూ  
వాదగ్ధుడికి పొద్దున్నే వచ్చి పలకరించిపోయేది!  
కొన్నార్లు సాయంత్రంకూడా వస్తుండేది. ఆమెకు  
చెప్పకునేవారెవరూ లేరు. జాలితలది వాళ్లూ వీరూ  
ఏమన్నాయిస్తే తింటుంది. ఏపండ్లతో పడుకొంటుంది."

"ఎవరూ లేరా ఆమెకు! నీతో ఏం మాట్లా  
డేది?"

"ఓరోజు మాయింటికి తీసుకు పోయి ఎక్కడికి  
తిరగక, యిక్కడే తింటూ పడుకోమన్నాను. రెండు  
రోజు లలా వుండి, మూడోరోజున మళ్లీ మామూలే.  
ఎక్కడికో లేచిపోయింది"

"నిన్నేం అడుగుతుంది రోజూ?"

"ఒక్కటే ప్రశ్న. దానికి విధి విరామం లేదు.  
బహుశా ఆమె జీవితపర్యంతం ఆరుపడే ప్రతి సామ  
ర్థ్యాతిపరుడి కర్తవ్యుల్లోను భీకరంగా బాధగా ప్రతి  
ధ్వనింపజేస్తూనేవుంటుంది. "మాఅబ్బాయి మీ కక్క  
డైనా అనుపదాదా? ఓసారి వాదగ్ధుడి రమ్మని చెప్పండి.  
ఏం, చెబుతారు కదూ?" అంటుంది." విహా ప్రబలంగా  
వణికిపోయాడు. అలాగే అంటుందామె :

"అందరూ విషాదంతో తలనంచుకుంటాడు. ఆ  
త్యాగమూర్తిమార్తెప్రేమకు! 'ఏం, చెబుతారుకదూ?'  
అంటే ఏమంటారు చెప్ప? ఎవరైనా!"

\* \* \* \*

ఆమెకు నమ్మకం-ఎప్పుడన్నా, ఎవరన్నా,  
ఎక్కడన్నా తన కొడుకువంగతి తెలియజేస్తారని!  
ఆ నమ్మకంమీదే జీవించివుంది. ఆ ఉన్మాదమే  
ఆమెకు అనందం, లేకపోతే ఇన్నార్లు జీవించిపో!  
విహా మువ్వలుగో ముఖం కప్పకున్నాడు.

"ఎందుకు అలా చెక్కిచెక్కి ఏడుస్తున్నావ?"

"ఏమీలేదు."

"ఏమీ లేదా?"

.....

"పోనీ, బాధ కల్గిస్తే చెప్పమలే."

"నామీద పొట్టు : నామనశ్శాంతిని చెడగొట్ట  
కోకు."



“మరి యింపవోక.”

“కన్నీరుకారివే వచ్చిన వస్తుం లేదు! అది బాధను ఉపశమింప జేసయ్యది నా నమ్మకం. మానసికభావదర్పణమే కన్నీరు!”

\* \* \* \* \*

“నర్సు...మా కొడుకేదీ ?!”

“ఎవరో పిలుస్తున్నార!”

“అఁ, ఆమె, ఒకసారి మాట్లాడి పంపించినా” మెరుపులిగలా నర్సు మాయమయింది. తూర్పుగా ఆమెఅడుగుబాడిల్ని చూస్తూ గాఢంగా నిట్టూర్పుచు విశూ.

దికూ నర్సుకోసం ఆరోజు చాలాసేపు చూశాడు గాని ఆమెకాదీ అనుపదలేదు. మర్నాడు మామూలుగా పెంపరేచర్ చూడ్డానికి వచ్చినప్పుడు చాలా అక్రమ తో ఆడిగాడు: “ఆమెవిషయం దియచేసి చెబుతారా? రాత్రంతా ప్రక్కంతా కన్నీటితో తడిసిపోయింది. నా మీద సానుభూతి ఈ విషయంలో చూపండి”

ఆమె ఈ విషయాన్ని నురించి అతడింత పట్టు బడతాడనకోశు. మెల్లిగా తల పంకించి, తలుపు మూసి ఆమె మౌనంగా కూర్చుంది.

“వా గతిందిపోయిన తీరికపట్టాల్ని పునశ్చరిస్తున్నాను. కొంతవరకు ఆత్మనందం నాకు లేకపోలేదు.

ఆమెతీరితం, నా తీరితం దృఢంగా పెనవేసుకోటానికి కారణం విచిత్రమైందే!

ఆమె ఆగర్భక్రిమంతురాలు. తండ్రి మూడో పెల్లి చేసుకున్నతర్వాత ఆమెనునుంచి క్రధశీనుకోలేదు. ఏకో పెల్లి అయిందనిపించడానికి దారినపోయే ఓ దానయ్య కిచ్చి పెల్లిచేశాడు.

సమర్థతకాని, సవనతకాని తీరి ఆధర్తచేతుల్లో ఆమె వేసిపోయింది. అతను పోయినా, ఆమెతీరితంతం తననంతు సాధించడాని కన్నట్లు ఒక కొడుకుని ప్రపాదించిపోయాడు.

ప్రే! అందుల్లో దీదరాలు! ఆ వయస్సులో, సంఘం అన్నివిధాలా లోపాలు కనిపెట్టాలని ప్రయత్నించే విషమసమయం—చచ్చిపోయాకున్నా అడ్డాచ్చే రక్తసంబంధం...తన కొడుకు! ఏం చేస్తుంది? కన్నీ నారింటి తొలకూ సవతిఅన్నదమ్ములు తిరస్కరించి, నీచంగా మాట్లాడారు. తనవాడని చెప్పుకుందా

మన్న తండ్రికూడా ఆమెకు లేదు. నిశ్చితంగా చచ్చి పోయాడు.

ఆమె నాకు చాలాసార్లు చెప్పింది: తనకు తీరి తంబో ఒకటే ఆశయ! తన పిల్లవాడు పెద్దవాడయి, గౌరవనీయుంగా పంపాడిస్తూ, గొప్పవాడని పేరు పొందితే, తన ఆనందభాష్యులు రాలస్తూ, మహారాణిలా తీరిస్తుండటం. ఎవ్వరితో చెప్పినా తన కొడుకుని నురించే మాట్లాడుతుందిట.

ఏ ఆశాసాధాలు ఆమె ఊహాపథంలో నిర్మించుకుంటో, వాటికోసమే ఆమె తన కున్న గౌరవాన్ని, కక్తిని, తనదని చెప్పుకున్న ప్రతిదానిని విపరీతించింది. గౌరవనీయుమైన వంశం. ఆమె అన్నీ మరీదివోయింది. పున్న మహారాజుల ఇళ్లల్లో ఆమె యింట్రాటికనానికి కూడా వస్తుకొంది. ఎంత క్రమపడినా, ఎంతమంది వేలుపెట్టి చూపినా ఆమె కాంతనూర్తియై నిలిచింది. తన పాపపు హృదయానికి హస్తకుంటే అతడి ఆమెకు స్వర్గసీమ! ఆసీమలో ఓ మాతృకే—ప్రపంచామైదు గది ఓ అమాయక ముగ్ధులారుడు మాత్రమే గోచరిస్తాడు ఆమెకు!

క్రమంగా కొడుకు బాల్యాగర్భని సుఖకరంగానే ముగింపజేసింది. అతనికూడా బుద్ధియంతుడు. సక్రమంగా పరీక్షలన్నీ పెర్ఫెక్టువచ్చాడు.

అతను పట్టభద్రుడైనతర్వాత న్యాయవాదవ్యాసమకొంది ఆమె. అతినూ సమ్మతించాడు. సానుభూతి చూపే కొందరు గౌరవనీయుల సాయంతో, విద్యార్థి వేతనాలతో అతను లాకారేజీలో చేరాడు. అతి కష్టంమీద కాలం గడుపుతూవుండేవాడు.

అతన్నికోలా చూస్తూండేదాన్ని. బీదవాడవటం చేత మేమంత నిఘనించే సానివాడలానే ఓ చిన్న గది అద్దెకు తీసుకొన్నాడు. అతనికి ఏ దురభ్యాసమా, నే నెరిసున్నంతవరకు, అప్పట్లో లేదు. ఆశామభాష్యులు, కండెలుతిరిగిన కరీరం, నల్లటి ఊంగరాలజట్టు, పరిశీలనగా చూసే శేత్రద్యయం—ఎంత బాగుండేవాడు! చెబుతుంటే ఇప్పటికీ నేను వివశేనపోతాను.

అతనితోటి చదివే సాటివిద్యార్థులంతా మా ఇళ్లకి కష్టంండేవారు. తెల్లచండ్రులు పంపే భవాన్ని, వార్లకి తెలియకుండా, తమ ఆత్మల్ని వంచించుకుంటూ, కష్టభివారాన్ని అగదచేసి ఓ ప్రపంచక్షేత్రగా నిరూపించడాని! ప్రయత్నించేసేవారు.



నా సంగతి వేరే చెప్పవచ్చును. ఈపరిత  
భారతేశ్వరంబో, దమ్ములేనీ, నీరసించిన విరికిపురుషుల  
కొగిళ్ల వల్ల కృశించి, నశించిపోయింది నా శరీరం. నే  
నావృత్తిని వృద్ధులపూర్వకంగా ఎన్నడూ వాంఛించ  
లేదు. మా కులపెద్దలు, సంఘ పెద్దలు 'సాంప్రదాయం,  
అందుల్లో దోషంలేదన్నాడు. వారి బాధ తీర్చుకోవ  
డానికి 'కులవృత్తి' అనే గౌరవపదం చాలా అడ్డం పెట్టు  
కోడానికి. ఇప్పు డిక్కడ నా శీలాన్ని గురించి అతి  
శయోక్తులు చెప్పవలసరంలేదు. దానివల్ల నాకు కలిగే  
లాభం ఏమీ లేదుకనుక. మాతండ్రి, తల్లి, బంధువులు  
అంతా నిర్బంధించారు. తర్వాత నలసం, ఆనందం లేని  
నా శరీరంలో దురాశ, ప్రతికారం పుట్టుకొచ్చాయి!  
ఈమగపురుషుల్లోకి నిమం ఎక్కింది, వాల్లెని వంశవారం  
పర్యంగా నాశనం చెయ్యాలనుకున్నాను.

ఆకాలంలో నేను అందంలో కేరుమైన  
నేక్యవని కేరుపాండవాను. పట్టుదలలో నాప్రాపు పొంద  
టానికి కులవిచక్షిత లేకుండా డెబ్బుని చాలామంది  
విచ్చలవిడిగా వెదజల్లారు.

కాని, నానంకై నా నింపాదిగా చూడని ఆత  
పంటే నాకు చాలాకోపం. ఆ యువకప్రవరాఖ్య  
డంటే నాకు రోమాంచం కలుగుతుంది. ఆ నడకలో  
ప్రపంచాన్ని జయించగలనే దైర్యం! ఎవ రావీరుడు!

ఓసారి మావీధినుండా వస్తుంటే నా తమ్ముణ్ణి  
పంపించాను. ఎలాగైనా ఆయ న్నిక్కడికి తీసుకొనే  
గొప్ప బహుమాన మిస్తానని. కనీసం పూరికవన్నా  
వచ్చి, కాస్త పానీయం పుచ్చుకుపోండిఅని అన్నా  
చెప్పి తీసుకురమ్మన్నాను. మొదటిరోజు 'చిక్క  
మొహంతో' వచ్చాడు వాడు.

మర్నాడు వాడికి క్రితంరోజుల్లో చెప్పవలసిన  
కిటుకులన్నీ చెప్పి, తీసుకురాకపోతే తిరిగి ఇంటికి  
రావద్దని గట్టిగా మందరించాను.

ఆగుతగా నూవాడు అతనితో మాట్లాడడం,  
అదీదు. గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటుంటే చేపాం  
చల్లబడిపోయింది.

ఇద్దరూ చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నాడు.  
గుండె గట్టిగా అదుముకుంటూ ఆవంక చూశాను.  
పక్కకరాజులాగా గంభీరంగా ఆతనూ, మేకపిల్లలాగా  
తమ్ముడూ మా ఇంటికై పు వస్తున్నారు. నేను మెల్లిగా  
లోపలికి వెళ్లి అద్దంలో నాఅందాన్ని పరిశీలించుకొని,  
కుర్చీలో కూర్చోని ఏదోపుస్తకం తిరగేస్తున్నాను.

అడుగుల చప్పుడు గాఢంగా వినిపిస్తోంటే లేచి  
"స్వాగతం, మస్వాగతం, రండి"అన్నాను. కాళ్లు  
కడుక్కోటానికి మగంధపు నీర్లు అందిచ్చాను. అలంక  
రించివున్న ఆగదిలోకి ఆహ్వానించాను. అతను పరిశీ  
లనగానే చూస్తున్నాడు. ఆ గంభీరవదనం ఏమీ  
చలించలేదు. ఇద్దరం మానం వహించాం. ఆమానం  
నన్ను దహిస్తోంది! చాలాసేపటికి ప్రకంపించే కంఠంతో  
అన్నాడు—"ఎక్కడికి నే నెందుకు ఆహ్వానింప  
బడ్డాణ్ణో నాకు యిగా తెలీదు. కారణం కొంచెం  
చెబుతారా?" నే నాప్రశ్న, అంత నిద్రయగా, ఆ  
మాధ్వకంఠంలో నంది వస్తుం దనుకోలేదు. నేను తల  
గ్రోదవలసినవచ్చిన ఘటన అది!

మాట్లాడలేదు. అసలు మాట్లాడవలచుకోలేదు.  
అయినా ఏం మాట్లాడను! "నాలో ప్రశ్నకర  
ఏదన్నా విమ్మన్నీ ఆకర్షించిందేమోనన్న సంశయం  
నన్ను బాధిస్తోంది. నాకు ఎవరన్నా నాకు తెలియ  
కుండా విలువయ్యేస్తుంటే నేను బాధ్యుణ్ణి కాదు."

"నేను చెప్పవలచుకొంది విఫలీకరించడం  
మందిరి ఎందుకై నా! నన్ను మీ రేదృష్టితో చూస్తు  
న్నాలో అదృష్టికి నేను బాధ్యుణ్ణి కాదు! అయినా  
మీ రివిషయంలో బలహీనత కనపరచినా అడ్డుపెట్ట  
డానికి నేను అర్హుణ్ణి కాదు."

నేను మానం వహించడంలో ఇంక ఆరంభే  
దనుకున్నాను. "నేనేదృష్టితో విమ్మన్నీ చూస్తున్నానో  
ఆ కేమంతే, మీదృష్టితోగాని, చాలామందిదృష్టిలో  
గాని కారణంకలది కాకపోవచ్చును. నాబలహీనతకు  
క్షమించినందుకు మీకు చాలా కృతజ్ఞురాలి."

అతను ఓసారి తలెత్తి చూశాడు పరిశీలనగా  
ఆయాత్రలో ఆత్మగృహం, పానుభూతి సుష్టంగా గోచ  
రించాయి.

"ఈమాత్రం వచ్చి నేను విమ్మన్నీ ఏమన్నా  
సంతృప్తిపరిచివుంటే తృప్తిపడతాను...నేను వెళ్లి  
పోవలచుకున్నాను"

నేను హెళిత్తు శరీరంలాగా బాధపడ్డాను.  
అయినా ఆత్మభీమానంతోనే "మీరు వెళ్లి పోతాడని  
దృఢంగా చెబుతున్నప్పుడు బలవంతో రిచి ప్రయోజనం  
లేదు. కాని నేనిచ్చే ఈ అల్పఅతిథిసత్కారాన్ని ఓ  
మూతనపరిచితుడిగా స్వీకరించాలని ప్రార్థిస్తాను."

నేను అవిచ్చిన మధురఫల్యాన్నిగాని, ఫలహా  
ర్యాన్నిగాని, పానీయాన్నిగాని అతను ఏమీ మట్టకొ  
లేదు. మందిసిద్ధమాత్రం తాగాడు.



“నమస్తే. నాకిదే తృప్తి”

“నా ప్రార్థన ఒకటి మన్నించండి”-అతిదీనంగా వేడుకొన్నాను.

“ఏమిటి?” అన్నాడు ఆశ్రురగా, ఆశ్చర్యంగా.

“మీకు తీరిక వారికిన సమయాల్లో, ప్రపంచం బాధగా అరిపించిన సమయాల్లో, నాకు పాప్యమైనంత సాయంచేసాను-దయచేసి స్వీకరించండి. మళ్ళీ వస్తాడు కదూ?”...కాసీపు అలాగిచ్చాడు.

“దీంట్లో ఆధ్యంతర పెట్టాల్సింది నేనున్న పరిస్థితిలో ఏమీ లేదు. కాని ప్రపంచంలో అర్థించినా, అవధిపడినా ఎవరూ నా పంక చూడలేదు. కాని మీరు వాళ్ళకంటే చాలా ఉత్తమోత్తమాలని నా అభిప్రాయం. నమస్తే.”

కరవేగంతో వెళ్ళిపోయాడు. ఆ మెఱుపుతీగ! గట్టిగా వేడివెట్టార్య విడిచాను కొంత ఊహించుకున్న తృప్తితో!

\* \* \*

“ఆతను వెళ్ళిపోయాడు. ఆ సడకలో ఎంత రాజసం! ఎంతోది! ఈ ఊహలతో తీవ్రంగా చాలా రోజులు వేసారిపోయాను. ఆ దిక్కులావర్ణయూర్తి నేను కలంకవడానికేనా నా మనఃపథంలో మెరిసింది! ఎంగురు నా యోగం, నా యోగం, నా భాగ్య సంపద! సంక్లిప్తలేని తీరికాని! ఇవన్నీ తృప్తిప్రాయాలనుకున్నాను. తిమ్మగిట్టి చాలాసార్లు పొమ్మన్నాను. వాడు కొన్ని సార్లు పోయా, మరికొన్ని సార్లు పోయినా నని చెప్పి, మొత్తానికి ఒకటే కర్ణకకోరమైన సమాధానం చెప్పేవాడు. అవును. నాలో వేదనని నాడు గుర్తించుకోలేదు. అంతెంచుకు, నేను క్రమించగలనని వ్యధయపూర్వకంగా ఎవ్వరూ నమ్మరు! నేను కాదు కుని కాదుకుని కళ్ళు కాయలుకాచిపోయాయి. నారాజు రాడు! నేను విపరీతంగా పరితాపపడ్డాను. నేను వేళ్ళకు. నా మాట నమ్మరు. ప్రజలు గౌరవించే స్థితిలోకి నేను ఎవ్వరూ రానని తెలుసు. మళ్ళీ ప్రజలే చాటుగా నన్ను అర్థించి, స్వార్థంగా, సత్యానిర్వాణి దూరమాలారు.

నేను వేళ్ళనవటానికి కారణం? అమ్మనాన్న వాళ్ళ నిర్బంధించుటేనా! వాళ్ళ నిర్బంధించటానికి కారణం? దారిద్ర్యమా? కలంకంటే దారిద్ర్యం

ఎక్కువా? దారిద్ర్యాన్ని ముఖ్యకారణంగా భావించడానికి వీలులేదు. ఎంతేంటి? మేము కట్టుబట్టుకున్నా, తిండిరిప్పలకు తీసిపోయినవారం ఏ విధంగాచూసినా కాము! ఏమయినా అవనీ, నేను వేళ్ళకు! ఎందుకీతర్కం? ఎందుకీభాష, పరితాపం? తీరిక నవో వేదన!!! ఏవిధంగా చాలామంది హిందూస్త్రీలకంటే, భర్తలలేనివారికంటే చాలా స్వతంత్రంగానే వున్నాను. నన్ను ఎవ్వరూ కాపించటానికి వీలులేదు. నేను చాలామందిని తిరస్కరించగలను. బుజ్జగింపబడగలను. కాకపోతే, ముందుజన్మలో ఏమైవాగాని! కళ్ళ ముందర నేను చూసని, అనభవించని కష్టమఖిల్లో, అందుల్లో చచ్చిపోయింతర్వాత, ఏమైనా ఫలవాలేదు!

నా ఆత్మసంతృప్తికోసం ఏదో సమాధానపరుచుకో ప్రయత్నించేదాను.”

“అతను రాలేదా?” వికూ చాలా ఆశ్రురగా అడిగాడు.

ఆ ముసలివర్ష కళ్ళలోని లోతైన సముద్రాల సగర్వంగా పొంగివాయి!

“రావండాపోలేదు. మా ఇద్దరికీ...” ఆమె ఘటమైన అగిపోయింది. చాలాసేపటికిగాని ఆమె లేరుకోలేదు.

“ఏను, ఏమొందవకున్నావ్?” అంది వివేదంగా.

వికూ మహానిశ్చయైన గురుదేవుని పాదాల ముందు కిమ్మకు వివేదంగా కూర్చున్నట్లు కూర్చున్నాడు. అలసట, ఆంపు మరది అతనిలో అంత వ్యత్యం ఎలా వచ్చిందో!

డాక్టరు కిటిలోంచి చూశాడు ఇద్దరినీ. రోగి ముఖంలో ఆయన చాలా మార్పు కనిపెట్టాడు. ఆ నిశ్శబ్దం మూర్తిభరించిన గదిలో వారిద్దరే ప్రపంచం అనుకున్నట్లు కూర్చున్నారు పరకళిత్యంలో!

కాసీపు చూసి డాక్టరు పరీక్షించకుండా పోయినాడు, తృప్తితో.

“నేను చాలా నిరాశ చేసుకున్నప్పుడు, వస్తాడని ఎన్నడూ అనుకోనప్పుడు అతను ఆదరా బాధరాగా ఏ రాత్రి వచ్చి రిలుఫుగొట్టాడు. నేను మొదట ఎవరోననుకొని “ఇచ్చకు వీలులేదు.” అని నిద్దరమత్తులో అన్నాను విమంగా.

కాని, ఆ గంభీరనివాదం నా మత్తును వదలగొట్టింది. నా స్వామి తన భీష్మరాన్ని రక్షించడానికి

వచ్చాడు. "నేను ఆశ్చర్యకరమందలలో అతన్ని వేయి ప్రశ్న లడిగాను. మధురంగా స్వేచ్ఛాగానం చేశాను. ఎంత నిబ్బరం కనపరిచాడు! ఏమీ తోచలేదు. మొత్తంమీద అతని ప్రవర్తన ఆశ్చర్యకరమే! కళ్ళిందొంది.

"నే నెందుకు ఇక్కడికి రావల్సివచ్చిందో అన్న విషయం చెప్పకోటాని నేనుంలే ఘనమయిందిమటుకు కాకపోవచ్చు" - నిట్టూర్పు దిశను.

అర్థవిహీనంగా నాస్వామి కేత్రాల్లోకి చూశాను. నిశ్చల, నిరీహ, నిరీక్షకేత్రాలు!

"నేను నిన్ను హాస్యమునకే విధంబో సంతోషం కలిగించా ననుకోటంబుత్రం పారపాటుకావచ్చు"

"ఏమిటో చెప్పండి"

"ఇప్పుడు నాపక్కలి నీకు కొంచెం చెప్పడం అవసరం. నే నో నీదరివ్యాధిని. మామమ్మ..." అతను అగిపోయాడు. గాఢవిహారాచ్చానితమైన అతని ముహూర్తం కోకపూరితస్వరూపం ఓనిమిషం స్వల్పం చేసింది.

"అదంతా అవసరం ప్రస్తుతం. నాకు డబ్బు కావాలి అవసరంగా అన్నాడు.

నా స్వామి కోరికే చాలు ఆలోచించడంకూడా నా? వేటిని త్యాగప్రాయంగా చూసి వారాజును స్మరిస్తున్నానో, ఆ విషయాలింటే వాటిని గౌరవించి, నన్ను తృప్తికరిస్తున్నాడు!

నేను కాగణం అడగడలమకోలేదు. నాకు తెలియటం అవసరం. అతినికి డబ్బు కావాలి. అంతే.

అల్పరా తీసి చూశాను. అప్పుడే కేరయ్యకట్టి యిచ్చిన రెండు పచ్చకాళేతలు అగపడ్డాయి. మట్టాడ కుండా అతని కేబుల్ గ్రుక్కాను.

"ఎందుకు ఇదంతా? నాకు యాభైరూపాయలు చాలు" అన్నాడు.

"తిరిగి యిస్తే ఒట్టు" - గట్టిగా అతని చేతులు పట్టుకొని ప్రార్థించాను.

"నేను తిరిగి వీటిని మీకు ఎప్పుడు ఇవ్వగలనో పరిగా చెప్పలేని నీతిలో వున్నందుకు నిర్గుణుడు కున్నాను"

.....

"మీరు నన్నె తగదు. నేను హామీ యివ్వడానికి నాచదువుకునే పుస్తకాలున్నాయి. అవయినా ఎవరో వాడుకోటానికి యిచ్చారు"

"నాకు మీ కేమీ చెప్పకుండావుంటే బాధ కలిగించకుండావున్నా వా రవుతారు. మీదగ్గరికొంది తిరిగి తీసుకుంటా నన్నది కల్లోమాట. మిన్నుల్ని ఒక్క విషయం అర్థిస్తాను. మీకు సహాయం చేస్తూ బలవంతం చేస్తున్నా ననుకోవోకండి. అప్పుడప్పుడు నా కగవడు రుంటారుకదా?"

"మీరు ఏ సమస్యకొంది నా! మున్నాకో నాకు తెలిదు. కానీ వేటికి కీలకంబో ఒక ఉత్త మోత్తుమైన కీలకపాచర్యం నాకు లభించినందుకు గర్విస్తున్నాను."

"ఈనీటిలో ఎక్కడికి పోతారు? ఇక్కడ వుండరాదా?" అన్నాను.

"నాకు పరిశీలకోణాలు దగ్గరికొచ్చాయి, ఏవిధం గానూ ఇక్కడ వుండటానికి అవకాశంలేదు."

"ఇల్లి చదువుతారా?"

"అవును. మాఅమ్మ చాలా కష్టపడి చదవమని చెప్పింది. మాఅమ్మరిత ప్రేమమూర్తిని - లోకాలంతా నివ్వరపోయి మాసే త్యాగాన్ని మాసి చాలా నేపు ప్రస్తుతాను."

"మీకోసం అంత త్యాగం చేసిందా మీఅమ్మ?"

"ఆమెత్యాగాన్ని నేను నా కండినంతరకు పూహించుకుంటున్నాను. ఆమె నాకే కాదు. దగ్గర వారాయణం కళిర ఆక్రందనాలకే ఒక మూర్తిధిని చిన స్వరూపం... నేను ఆరాధించే దేవత ఆ మాతృ మూర్తి."

"ఎప్పుడైనా క్షాపకమిస్తే నావమస్కారాలు అందజేస్తారా?"

"ఆ, తప్పకుండా" - అతను ఆలోచించాడు.

"దయచేసి అందజేయ్యలోకండి. పారపాటున అన్నాను. నేను మాతృమూర్తిని కాను. కాలేనీమా! వ్యతిరేకమా? పోనీ, ఎవ్వరికీ తెలియకుండా ఆరాధించుకోనీయండి" నూటిగా, అసహాయంగా చూశాడు. ఇద్దరం కూర్మంగా నీకీథంలోకి చూశాం. మా మధ్య అగాధాలు!

"శ్రమకల్గించినందుకు క్షమించండి. కెలవు."

"వస్తారుకదా?" గద్దపల్లి



“తప్పకుండా, తప్పించుకోలేదు” తొందరగా తలవంచుకొని అతను చెల్లిపోయాడు. వన్ను నిరాశలో ముంచి నిశ్శబ్దంలో పోయాడు.”

\* \* \*

ఆ ముసలివరకు ఈ ప్రపంచంలో వచ్చి, తలెత్తి కోసిని చూసింది! ఒకటే అశ్రుధారలు కాయున్నాడు. ఎంత సేపట్నుంచి ఏడుస్తున్నాడో-కళ్లు ఎల్లబడ్డాయి. ఆమె మెల్లిగా తువ్వాలిలో అద్దింది.

“చెప్ప, దయచేసి. నా ఆనందానికి అంతరాయం కలిగించడో?”

“ఎందుకు ఏడుస్తున్నావ్?”

.....

“నీవంత జాలిగుండెగలవాడి వనుకోలేదు. పోనీ, మానేస్తావే. మరి ఏవవబోతు?”

“నేను ఏవవను” వికూ ఏమిభావం చెలియచ్చని వ్యసంతో అన్నాడు.

“నాకు చెబుతుండు. నా కది చాలు. అంతకంటే ఈ ప్రపంచంలో. నేను కోలేదిగానీ, ఘనమైందిగానీ లేదు. దయచేసి చెప్పవూ?”

ఆమె అతనికి పాలు యిచ్చింది. వికూ నిరాకరించాడు.

“కోగం తిరగచెడుతుంది. నా మాట విను”

“నేను జీవించాలని నాకు ఆకలేదు”

“నువ్వంత విరాగినని అనుకోలేదు; అయినా బ్రతికున్నవారిలో చాలామంది జీవితసుఖం అనుభవిస్తామనిగానీ, అనుభవించగలమనికాని బ్రతికటం లేదు.”

“నేను పాలుత్రాగడం నీకు ఏమాత్రమైనా సుఖంకలిగిస్తే నేను ఎందుకు అభ్యంతరపెట్టాలో నాకు తెలియదు.”

వికూ అయిదుగానీ తన కేరీరానికి మేలు చేకూర్చాడు. తనలాంటివారు అంతటా వున్నారనుకొన్నాడు. “దయచేసి చెప్పండి. నేను బింటూనే చచ్చిపోవాలని అనుకుంటున్నాను. చెప్పదూ?”

ఆమె చీకరి అయింది. ఎవ రీదులుఖై జనుడు? ఇత నెవరో తనకు తెలీదు. గత పాతికసంవత్సరాల వాటి మా జీవితగాథను ఎందుకు చెప్పాలి, అత నెందుకు అంత అశ్రుత కనపరుస్తున్నాడో తనకు అయో

మయంగా వుంది. కాని ఎవ్వరూ సానుభూతిని చూపని ఈ అభాగ్యునిలాంటి జీవితం ఎవ్వరికీ, ఎప్పుడూ ఆ నిశ్చిత ప్రసాదించవద్దనే ఆమె ప్రార్థించింది.

“బహుశా నన్నునుంచి నువ్వు విచారిస్తావు నువ్వే కాదు. నా రాజుకూడా కరిగిపోయాడు.”

మల్లీ ఓకోజా రాత్రి వచ్చాడు. పెరిగిపోయిన గడ్డం, కృశించిన దేహం... ఆ మలినవస్త్రాల్లో, నల్లమట్టుల్లోని కోలా వున్నాడు నా ప్రభువు. ఇలా అన్నాడు. “ఆ వేరే దద్దివ్యకపోలే ఏ దురంతం తలపెట్టేవాడినో తెలీదు. అయినా అమ్మ నాకు సాయం చేయలేక పోయింది. ఈ వెలకల్లో మీ దగ్గర నన్ను గునుస్తాగా వన్నా పెట్టుకోండి. నేను మీ ఆప్స తీర్చండి ఎక్కడికి పోదలచుకోలేదు.”

అతన్ని చూస్తే విపరీతవిచారం జసింది. మెల్లిగా మాటల్లో అతన్ని దీమితపరిచాను. భోజనం పెట్టి మంచి బట్టి లిచ్చాను. మెల్లిగా అన్నాడు: “మీరు నాకు దద్దివ్యకపోలే ఇక్కడ వుండరా?”

కొంచెం ఆలోచించి అన్నాడు: “వుండను.”

నేను అతన్ని పోగొట్టదలచుకోలేదు.

“మిమ్మల్ని ఇక్కడ వుండమని కోరుతున్నాను ఎలా భావించుకున్నా ఇబ్బంది లేదు.”

అతను అంగీకరించాడు. అతనున్న ఆ రెండు వెలల్లో పరపురుషుణ్ణి నా గుమ్మం తొక్కసీలేదు. చాలామందికి నాకు చెప్పిందని చెప్పాను. చాలామంది ఎన్నివిధాలుగా అనుకున్నాకో, అనుకుంటూకో నే నిప్పుడు చెప్పటం అవసరం. అప్రమతం.

కాని అమ్మ, నాన్నా ఈ విషయంలో నాకు కలిగించిన వల్లిడి ఏ మాత్రం గౌరవం వున్న కష్టతగానీ సహించరానిది. అతన్ని చూచుకునే అన్నిటికీ అంగీకరించాను. నేను మీకు అనుపదాలంటే నా యిష్టానికి కష్టతలేకు లవకందని మందలించాను. గాడ్ల రమయించుకున్నారు. ఎప్పుడైనా నావెట్టి తగ్గి మొదటి స్థితిలోకి రాగలనని వారినమ్మకం. నన్ను వదలిపెడితే వారికి జీవనాధారం లేదు.

అతని స్నేహితుడు-మాయంటికి అప్పుడప్పుడు వస్తుండేవాడు-కోగర్. అతను నన్ను కాల్లా వేల్లా పడి అరించాడు. తన సాహచర్యాన్ని విరమింపజేయవద్దనీ, నేను ఆగర్భక్రమంతుణ్ణి, నన్ను మహారాజీని చేస్తానని చాలా ఆశలు గొల్పాడు. అతని మాటలు



వింటుంటే ఆతనిమీదనుండి అసహ్యం ద్విగుణిృతమైంది.

శంకర్‌కు, నాకు సంబంధం విడిపోయినతర్వాత ఆతను మానాన్నతో ఏవో మంతనాలు చేయటం మొదలుపెట్టాడు."

వికూ అడిగాడు. "మీరు ప్రేమించిన కన్యకేమిటో చెబుతారా?"

ఆమె పెద్దగా నవ్వింది. "నే నెప్పుడూ ఆతనిపేరడగలేదు. నాకు ఆతని పేరుతో అవసరం ఎప్పుడూ కనిపించలేదు. నాదగ్గరికి ఇదివరకు ఎంతోమంది వచ్చేవారు. వారు నాపేరునుగురించిగాని, నేను వారిపేరునుగురించిగాని ఎప్పుడూ ప్రస్తావించుకోలేదు. నాకు తెలిసినంతవరకు శంకర్ "రావు" అంటుండేవాడు. శంకర్ అనితో ఇదివరకంటే ఎంతో అనోధిస్థంగా పూనుకులిగినాడంటే నేను భయపడ్డాను. ఓంధంగా రావు అవాయుకుడు. నామీద ప్రతీకారంతో ఆతనిలో ఏ కమభావాలు ప్రవేశపెడతాడో అని శంకించేదాన్ని. కొద్దికాలంలోనే నాశంక నిజమయిందని రుజువయింది. రావు ఓబోజు చాలాకోపంగా నాదగ్గరికి వచ్చాడు.

"యాడు. నే నిక్కడుండవం బాటండ్లేను. మా అమ్మ వ్రాసిన ఈజామలు చూడు. పూరంతో నవ్వకుంటున్నారట. ఆమెకు తలవంపుగా వుండటం."

నేను తలకంచుకుని నిలబున్నాను.

"శంకర్ నేనేమో నీకు అడ్డుతగులున్నానని చెప్పాడు. ఎవర్ని బాధపెట్టడం నావంతు కాదు."

మెల్లిగా ఎవ్వరో తలుపుతట్టారు.

శంకర్ వచ్చాడు. అసమయంలో ఆతనంటే నాకు మండిపోయింది.

"శంకర్, దయచేసి ను విక్కణ్ణుంచి వెళ్లు. నువ్వు నన్ను ఇంకెంతకాలం సాధిస్తావోచూస్తాను. నీదర్శనంలో ఆధిగమించిపోయాడు." ఇంతలోకే ప్రక్కగదినుంటి ఇద్దరు వచ్చారు. ఆమృత, నాన్నా. "ఏమిటి ఎరిగన్న ఆ పెద్దకవిషిని అలా రూలవాడుతావో? మాటా మంచి ఏం అక్కర్లేదా ఏం?" అంది అమ్మ.

"నువ్వు అడుక్కుంటావంటే నే దినులుపడనుకాని మమ్మల్ని అడుక్కులిస్తేట్టు చేయబోకు" చురచురా 'రావు' వంక చూస్తూ "నువ్వే కారణం ఈ

కుపానుకంతా!" అంటూ వెల్లిపోయాడు. శంకర్ సగర్యంగా స్వగతంగా చాలా సంతోషించాడు.

"గడ్డుటావును ఎన్నాడు గోకినా ఒకటే... నీ పెట్టిగాని" అంటూ నిప్పుంటింది పోయింది అమ్మ.

శంకర్ మెల్లిగా అన్నాడు: "రావు, నేను నీకు నీకులు చెప్పడానికి రాశేను. నువ్వుండే పరిస్థితిని బట్టి, నువ్వు మీ అమ్మగారికి నెరవేర్చుల్సిన పాఠ్యశాల, గౌరవాన్ని బట్టి ను విక్కణ్ణుంచి ఎంతిత్సరగా విడుదలైతే అంత మందినని చెప్పటానికి వచ్చాను." రావు చేత నాచేత నాలన్నీ పోయినవాడిలా నుంచున్నాడు. "కుమించమని అడుగుతూ ఓ విషయం చెబుతున్నాను. మీ అమ్మగారికి శరీరస్వస్థత లేదని కర్తాకర్తిగా వింటున్నాను. బహుశా నువిక్కణ్ణుంచి విడుదలనడానికి ఎటువంటి ఆటంకమూ వుండదు. ఎందుచేతంటే, నువ్వు జబ్బునిమనుం విచారపవనవసరం లేదుకనుక. ఈ పర్సలో మూడువంద లున్నాయి. నీయిద్దం" అంటూ పిల్లిలా వెల్లిపోయాడు. ఎంత ఆప్తమిత్రుడు...ఒకప్పుడు రావు అతిదీనంగా, పరీక్ష రుసుంకోసం అర్జించినా చిల్లిగవ్వ ఇవ్వని సిర్యాకృతు శంకర్! నన్ను వల్లో వేప కోదానికి, ఒడ్డుకి తిప్పించుకోదానికి మూడువందల అవాయాచింతంగా, సలభంగా ఇచ్చివేగాడు! రావునునమ్మలో లోకాలు తిరిగిపోయినాయి. చిచ్చివాడిలా పరిగెత్తాడు ఎక్కడికో!

"రావ్, ఎక్కడికి? వుండు. నామాట విక." అని ఆక్రందిస్తూ అరిచిన నా ఆర్తవాదానికి గదిలోని గోడలు ప్రతిస్పించాయి. పోయినాడు. "గడ్డుటావు" అన్న అమ్మమాట అతిన్ని పేటాడుతుంటుంది! "ఎక్కడికి పోయినాడు నా రావు? నా ఆకాశ్యాతి ఆరిపోయినట్లేనా?" రెండుకోజలు దిండులో తలదూర్చుకుమలిపోయినాను. నా రావు రాడా? నా రాజు లేడా?!

నేను నిశ్చయించుకున్నాను. కార్యసాధకుడు అయిందానికి విచారించకు, ఆతని దృష్టి ఎప్పుడూ భవిష్యత్తంతా కలయదిరుగుతుంది.

ఆప్తయత్నంగా గదిలో వేలాడగట్టబడిన దివ్యరూపుడు వివేకానందుని చిత్రరపు చూశాను. ప్రపంచాన్ని కాపించే గంభీరత, సత్యాదర్శన ఆతనిలో వుట్టిపడుతున్నాయి. ఎన్నోసార్లు ఆ దివ్యనూర్తి వంక చూశానుగాని ఎందుకో ఈసారి నాలో మహత్త



రమైన మార్పు తీసుకొచ్చాడు. ఆ మహనీయుడిలో ఎంత ప్రశంసిత !

తమ్ముడి లేచి ఆయన పూజో వున్నాలో లేకో కనుక్కురమ్మని పంపాను. మాట్లాడలేని స్థితిలో వున్నాడనీ, లేవతో ఏం మాట్లాడక, అర్థంకాని మాపులతో దింతగా మాకాడనీ చెప్పాడు.

గుండెల్లో కుపాపాలు తెలలేగాయి. కరవేగంతో దాక్టర్ని పిల్చుకొని వెళ్ళిన ఆగిడికి, మెల్లగా లోపలికి వెళ్లి అతనిని మృదువుగా స్పృశించాను.

“ఎందుకొచ్చావ్ కి?”

“ఇప్పుడు నన్ను చక్కంజి.”

డాక్టరు అతనితో నమ్మ మాట్లాడకద్దరి సంతోషం, జాగ్రత్తగా పరీక్షించి, చేయవలసిన సదుపాయాలన్నీ చెప్పి ముగిసింది వెళ్ళిపోయాడు.

వారంతో జాలెంథర్వాక్ మామూలుస్థితిలోకి రాగలిగాడు. ఓకోజన అడిగాడు “డాక్టరుకి డబ్బు ఎవరిచ్చారు?”

“మమ్మర్ని నూసి జాలిదులది డబ్బు అవగలేదు” అన్నా ఏమంటాడో పని !

“నమ్మగూర్చి ఎవ్వరూ జాలిపడమని కోరను. నమ్మ పరిహారంగా ఆయన అమ్మకున్నా సంతోషిస్తాగాని” అతను కోపంతో అన్నాడు.

“మరేమీ అవకోవోకంజి. నా చంద్రహారాన్ని అమ్మకను.” అతను అసహాయంగా, స్వేచ్ఛతో తలపంచుకున్నాడు. బీదరికంలో వున్నందుకు ఎవరన్నా అకమానపడుతుంటే “రావు” మొదటివాడనే అంటాను. ఇద్దరం ఆగిడిలోనే వుంటున్నా మని చెప్పారీ. ఎవరన్నా ఒకరు అర్థించనిది కాలం వెళ్ళును.

“మనం వుండటానికి డబ్బు లేదు. ఎలా జీవించడం?” అన్నాడు భోజనం చేస్తూ ఓగ్రాత్రి. ఒక్కసారి మనస్సు ప్రకంపించింది.

“మీకు తెలుసు నేనిదికరకు ఎలా సంపాదిస్తున్నానో. మీ అభ్యంతరం లేకపోతే మనకోసం ఏమన్నా చేయడానికి సిద్ధపడుతున్నాను.” రావు నడిపోయాడు.

“నేను నిన్న ఈ విషయంలో కాసిందే స్థితిలో మాత్రం లేను. అయినా ఓహూదయపూర్వక సన్నిహితుడిగా, శ్రేయోభిలాషిగా ఒక్క విషయం పార్శిస్తాను. మీరు అవృత్తి దయచేసి మానేయరూ ?”

అన్నాడు. గంభీరంగా అన్నాడు. “ఈ భాగ్యవంతులం తా వీరికి వార్లు. ఏమీ పని చేయకుండా, పని చేసి కృతించే అభాగ్యుల ధనాన్ని, అవ్యాజుమనన్నా లేకుండా పోయినా అనుభవిస్తున్నాను.”

వాస్తవిక మనస్సుతో నానమస్సుర్ని అర్పించుకున్నాను. అప్పటినుంచి ‘రావు’ విధివిరాసుం లేకుండా ఉద్యోగంకోసం అన్వేషించడం మొదలు పెట్టాడు. కార్యపాధనకోసం ఎంత కష్టమయినా తిని చెయ్యడు.

చాలావిచారంతో మార్పున్న అతన్ని ఓకోజ అడిగాను: “మీ కక్కడా వుద్యోగం దొరకలేదా ?” చెడ్డగా నవ్వాడు.

“వుద్యోగం చెయ్యడానికి సముర్థుని, విజ్ఞానాన్ని చూస్తే ప్రపంచం ఇట్లా వుండదు.”

“ఏమయింది ?”

“నాపర్తిఫీ కెట్టరి, యోగ్యతావ్రతాలన్నీ టిని సరిగా ఎవ్వరూ చూడలేదు. నేనో అనామకర్ణుని నన్ను చూడడానికి కూడా ఎవ్వరూ రమ్మవలేదు. భాగ్యవంతుడు సాటివాడికే ఎవ్వరూ ఇచ్చుకుంటాడు. రానురాను వాళ్ళు ధనవంతులయి ఈ ప్రపంచాన్ని ఓ మధురకలగా భావించుతారు. మనం ఇలా కృంగిపోవలసిందేనా క్రమక్రమేనో!”

“పోనీ, మీ కథ్యంతరం లేకపోతే నేను...” దుఃఖంతో మాట్లాడలేకపోయినాను. మృదువుగా ఆ పాడుగాటి వేళ్లతో నా కురుల్ని పరిచిద్దాడు. “నేను ఆత్మాభిమానంబడుతుంటే బీదవాణ్ణి కాదు. జ్ఞాపకమందుకో. ప్రపంచం తాత్కాలికంగా దుష్టుర్ని గౌరవించిపెట్టకపడొచ్చు. సత్యావస్థంకోసం ఎదురేమి తాను ఏమైనాగాని దొంగ పట్టుబడవంతకాలం ఆపరి అభినందించవలసింది కాదేమో!”

“దొంగరసం చేయడానికి ముఖ్యకారణమేమిటి మన చేతంలా ?”

“అవును. ఉచితానుచితాలకీ, మంచి చెడ్డలకీ చాలా భేదం వుంది”

“నేను వుండబట్టి మీపరపతి చాలా చెడిపోయింది. నేను కదలిపెట్టడం వాకు ఏం కలిగిస్తుందో వాకు కదలిపెట్టంజి. మీకన్నా జీవితం సాఫీగా నడుస్తుందని.”



“వద్దు కీ. ఎక్కడికన్నా మన్నెరుగని చోటికి జేచిపోవాం” నన్ను దగ్గరికి తీసుకొని సుండలకి గట్టిగా అదుముకున్నాడు. అప్పట్లో— “ఒక కొరత జీవితంలో కావ్యతంగా తీరిందని భావిస్తాను” అన్నాడు. ఒక్కడుగా బాధల్ని, సాంఘిక గౌరవాన్ని, ప్రపంచాన్ని మరిచాం. కష్టాలు కావని లోకంలో స్వేచ్ఛానిహం గలం మేం. కడుపులో ఆకలి బాధిస్తున్నా—నాకు బాగా జ్ఞాపకం—మేం ఆ పరవశిత్వంలో కరిగిపోయాం.

ఎంత సేవయిందో తెలియదు. ఎవరో గట్టిగా అతని పేరు పిలుస్తూ తలుపు తట్టుకుంటే నేను మెల్లగా లేచాను.

రావు ఆ స్వరాన్ని పోల్చుకున్నాడు. అతని ముఖం పారిపోయింది.

అతను తలుపు తీశాడు. కంకర్ మొదట వచ్చాడు. తర్వాత మెల్లగా కీ ఆమృత, నాన్నా. తర్వాత ఓ పెద్దమనిషి. అందరికంటే చివర ఓ కోకమూర్తి—రావు తల్లి వచ్చారు.

రావు విషయంగా అందరికీ నమస్కరించాడు. అమ్మపాదాల్ని స్పృశిస్తే ఆ తల్లి ప్రేమ పొంగిపోయింది. తన కొడుకుని, తన రక్తాన్ని గట్టిగా కాగలించుకొంది. ఎన్నాళ్లయిందో చూపి! ఇద్దరూ చాలాసేపు ఆగ్రహారలు కాదుస్తూ అలాగే వుండిపోయారు. కంకర్ చూపుల్లో విషమంది. కానీ, అన్నిగనాళియూర్తి ఆగ్రహారల్లో కరిగిపోయాడు.

వీరంతో ఇలా పనిగట్టుకొని రావడమేమిటి? కంకర్ అన్నాడు—“నే నిక్కడకు వచ్చి మిమ్మల్ని భంగపరిచినందుకు తుమించండి. వీళ్ళకు దోచదాప దానికి మాత్రమే వచ్చాను. నమస్తే.” అతను చెప్పి పోయాడు. వీల్లీలా పారిపోయాడు.

నే నీ ప్రతిఘటించే సమద్రాలని ఎదుర్కొనే స్థితిలో లేను. నామాట వారు నమ్మరు! మానాన్న అన్నాడు—“మళ్ళీ మాతేగాక ఒక తల్లిని, కొడుకుని పేరు చెయ్యడంలో ప్రముఖపాత్ర వహిస్తున్నావా?”

ఆమృత అంది: “నీ కిక్కడ వుండటానికి ఒక్క ఊరున్నా స్థానం లేదు. నీ అభివృద్ధిని మళ్ళీ నిరోధించుకోవటం చూస్తూ ఎన్నాళ్ళు పూరుకోగలం!”

ఆ వచ్చిన పెద్ద మనిషి అన్నాడు: “ఆమృతా, నవ్వవద్దో నాకు తెలియదు. కానీ ఓవిధంగా కల్పించుకుందుకు ఏమీ అనుకోవోను. మీరు ప్రేమంటే ఏమో తెలియని అజ్ఞానమనుకున్నావు వున్నాడు”

రావు తల్లితాడు ఏదో చెబుచామని.

“ఆమృత, నిన్ను గురించి మాకందరికీ విచారంగా వుంది. మళ్ళీ ఎవరికి సాహచర్యం చేసున్నావో, అందులో ఎటువంటి పరిస్థితుల్లో ను అబ్బాయిలో శ్రేష్ఠం నెరిపావో అదిమాత్రం ఎన్నటికీ సిద్ధించరాదనే మీ ఉభయంల శ్రేయస్సుకొరి చెబుకున్నాను.”

నేను ఈ ములుపులంటి మాటల ఛాటికి తాగుకోలేకపోయానాను. రావుజీవితం నా సాహచర్యంవల్ల ఏమీ బాగుపడి అవకాశం నాకు గోచరించలేదు. ఎందుకేతమందికి అసంతృప్తి? అందరికీ తిరిగి నమస్కరించి, రావువంక “తుమించున్నట్లు” చూసి చెప్పిపోయాను. నేను వస్తే చాలామరున్న ఆమృత, నాన్నా వెంటనే నన్ను బండిలో తీసుకెళ్ళారు. కానీ రావు ఎలా వున్నా డినుకున్నావా? దీనాతిదీనమైన, ప్రాధేయ పూర్వకమైన చూపు మాతాడు. గొంతు సవరించుకొని ఏదో చెప్పిపోయాడు. కానీ ఏం మాట్లాడలేకపోవటం ప్రత్యక్షంగా చూశాను.

“ఆమృత” అంటూ ములుపిడిపోయానాను.

తర్వాత నాకు తెలిసింది! ఆమె ఆగింది అతన్ని చూస్తూ. వికూ ఆతిప్రయత్నంమీద కేరుకున్నాడు. ఘోరంగా దగ్గరకు తొట్టిలో వున్నాడు. దాంతో పాటు చాలారక్తంకూడా పడింది. ఆమె చాలా భయపడింది.

“డాక్టర్, డాక్టర్” అంటూ పెళ్ళి ఆమెను బలవంతంగా ఆపాడు. “నేను కొన్నిగంటలు జీవించాలంటే డాక్టర్ని పిలవద్దు. నన్నెవ్వరేం చెయ్యలేరు! కనీసం నాత్రక్కని కూచోని అతని జీవితగాధని చెప్పు. నీశ్రమకు నేనేం బుణం తీర్చుకోగలను కనుక!”

“ఎందుకు అంత ఆత్రుత అతని గలించిన జీవితం మీద?”

“నా జీవితచరిత్ర అడుగవోను. ఓ విధంగా నా ఇద్దరి జీవితాలూ ఒకటే. అందుకే అంత ఆత్రుత” అన్నాడు వికూ.

“అవును. చాలామంది జీవితాలు విచిత్రంగా ఏకీభవిస్తుంటాయి.”

అతను కన్నుల నీరు నిండుకున్నాడు. గత జీవితచరిత్ర ఆకన్నీటిలో అతను చూశాడు!



“ఏను. ఆతనిపై నాకు మునుకారం పోదు. కోజా మా వీధి పోరుంటే చూసి సంతోషించేదాన్ని. తమ్ముణ్ణి అతని యోగక్షేమాలు కనుక్కురమ్మని ఎప్పుడూ పంపుతుండేదాన్ని.

తల్లి ఆతనికి నీతినినురించి, సాంఘికమర్యాదను గురించి చాలా చెప్పింది. ఆతనిన పెద్దమనిషి చాలా శ్రమించుడట. జాబితలచి చదువు పూర్తయేవరకూ పూరికే సాయం చేస్తానన్నాడట. ఇది ఒకవిధంగా విజంగా జరిగిందనే చెప్పరమ్మ కొంతకాలం.

ఎందుకంటే, రావు నిజంగా మారిపోయాడు. దుస్తులు, ఆస్తి మారిపోయాయి. ఆ అమాయకముఖ లావణ్యం ఏం చీకట్లో చాచాడో! తమ్ముడు అనుపది నవ్వుడల్లా డబ్బు యిచ్చేవాడు.

ఓ కోజా తమ్ముడు చెప్పాడు: “అక్కాయ్, నీ కిడిగో డబ్బు ఇవ్వాలిట. ఇదిగో ఆమరిచ్చిన పర్స” అని యిచ్చాడు.

నాకు ఆశ్చర్యం కలిగింది. నన్నవమానపరచ దానికేగా ఇది ఇక్కటం! ఆడబ్బును కోపంతో ఆత తల పొరేగాను.

ఇంకోకోజా వాడు ఆశ్రుతగా వచ్చి అన్నాడు: “ఏం చెప్పను అక్కయ్యా! ఆయన ఎలా తాగు తున్నా డబ్బుకున్నా! నేను వెళ్లితే నాకు యివ్వటానికి వచ్చాడు. ‘ఎంతో ఆనంద విస్తుందట’ అంటారాయన. గదిలో కేంకర్, ఆయన, ఇద్దరు రూపనకు లైన స్త్రీలు... ఏం చెప్పను?” అన్నాడు.

నేను నవ్వులేదు. ఇలా మారిపోతాడని నే నెన్నదూ అనుకోలేదు. నా సాహచర్యం నశించినందుకు ఉన్న తపితిలోకి వస్తా డనకున్నాగాని ఇలా వివాళికర వైన పంథా ననుసరిస్తా డనకోలేదు. ఆ రాత్రి బయలుదేరి ఆతని బస్సు పోదలచుకున్నాను, ప్రచ్ఛన్నంగా క్రిందికి పోయినప్పుడు కేంకర్, నాన్నా మాట్లాడుకున్నారు.

కేంకర్ అంటున్నాడు: “పిచ్చిపిల్ల! నవ్యానీ నవ్యానీ రాసుకుంటే బూడిద రాల కేం చేస్తుంది?”

నాన్న అన్నాడు: “ఇదిగో, కేంకర్ నీ కోసం వచ్చారు.”

ఆ కోపంలా మాట్లాడలేకపోయాను.

“నువ్వు పిచ్చిదాననని ఋజువుచేస్తాను. ఎందుకంటే ఒక గ్రానజోతుని, ఓ కళానిచారిని అత్యంత

ఘనునిగా ఎంచి వలిచావు. అలాంటప్పుడు నే నెందుకు ఆతనికంటే తీసిపోయానో అర్థంకావటంలేదు.”

నేను రివ్వన వెళ్లిపోయాను. నన్ను ఆతను అనుపరిస్తాడనే పరిజ్ఞానం లేకుండా.

“రావు! గదితలుపు తోపి లోపలికి వెళ్లాను.

గది అంతా పరిమళద్రవ్యాలలో నిండివుంది. బాగా తాగాడేమో - సరిగా గుర్తుపట్టే పరిజ్ఞానం పోయిందతనికి.

“రావు, ఇటూ చూడు” అన్నా.

“ఎవరూ?” అన్నాడు.

“నేను” అన్నా మునుగు తీసి.

“ఎందుకొచ్చావ్?” అన్నాడు.

అలాంటప్పుడు ఏం చెప్పను?

“చూడు. మీ అమ్మగారికి, పోషించే ఆ దాత! ఎంత అవ్యాయం చేస్తున్నావో!” అన్నాను.

“వ్యాయావ్యాయాల పంకతి నా కనవసరిం. నీ కిక్కడ స్నానంలేదని లేల్చబడిందికమా? పోరాదూ? నీకైనా మందిది” అన్నాడు.

ఆతని కేంత చెప్పినా అర్థంకా దివ్యదనుకొని వచ్చేస్తుంటే కేంకర్ యనుభవటలా తారస్థిల్లాడు.

“నేను నిన్ను గమనిస్తున్నాను. నేను నిన్ను, రావురి నాకేం చెయ్యగలను. ఈ పంకతి అతనికి సాయంచేసే దాత! చెరితే ఏమవుతుందో వూహించు” అన్నాడు.

“ఏం చేస్తావు?” అన్నా ప్రజ్వరిల్లుతూ.

“నామాట విను.”

“ఏమిటి, న న్నెన్నాళ్లు సాధించదలచుకొన్నావు?”

“నువ్వు సాందర్యచేవరని. అసలు నాకోసమే పుట్టానని నానమ్మకం. చూడు, మన నేస్తాన్ని ఎందుకు బూడిదపాలు చేస్తావు?” అంటూ దగ్గరికి రాలోయాడు.

“ఛీ, నీచుడా! నిన్ను చేనితో పోల్చులో వెలిదు. నే నెవరిననుకుంటున్నావ్. స్త్రీ క్రిస్టియూ పిటి! దగ్గరికి వచ్చావంటే నిన్ను చీల్చేస్తాను. నీతో నేనైతే కంటే కుక్కతో నయం” గట్టిగా గర్జించాను.

"నువ్వెన్ని చెప్పినా వివరపడవు నాకు. నీస్వరమే నాకు పంక్తిలో" నామీద పడ్డాడు. బలవంతంగా పెనుగులాడి, పెద్దగా అరిచాను. దూరాన్న ఎవరో చూసి "మాడు నాకదాఖా చూపిస్తా" అంటూ ఆ నిశీఠంలో కనిపిపోయాడు.

శంకర్ ది పామువగ. తనకు బాధం లేకపోయినా ఒకళ్ళు నవ్వుపడితే సంస్కృతిపడే తరగతికి చెందినవాడు.

రావు జీవితానికి కాశ్యపవినాశం చేశారాదు. ఆటోషించే పెద్దమనిషికి ఏ కల్లబొల్లివిషయాలు వ్రాచాడోకాని ఆయన సాయంచెయ్యటం మునేకాదు. పరీక్షలు దగ్గరికీకూడా వచ్చాయి.

అదే విద్యోగపారి ఆతన్ని చూడటానికి వెళ్ళటం. పుస్తకాలు, గుడ్డలు, అన్నీ చిందరవందగా పడిపోయినాయి. తుపాను చెలరేగినట్లుంది గదిలో. గదిలో పెండు బాబులు వున్నాయి. చూశాను తడిసిన ఆ లేఖల్ని!

ఒకటి: సాయం వెయ్యే వంపల్ల ధనాన్ని దుర్వినియోగంచేస్తున్నట్లు తన భావించడంకల్ల విరమించడమైందని ఆ వాత వ్రాశాడు. రెండోది అన్నిటికన్నా భూగర్భమయింది. ఒక ప్రశ్నన్నదని సంతకంవుంది. అందుల్లో ఎట్టిరాలో వ్రాయబడిన నాకొక్కలు భూరాశిభూగర్భమయినవి. "మీ కింపయం చెప్పడానికి చాలా చాలా ఆలోదించాను. విచార పడుతున్నానుకూడా. ఎంతకంటే శక్తిచారాణ్ణిత మైన విల్లెనికి మీరు విలవనివ్వని నాకు తెలుసు. మీకు సాయంచేసిన పెద్దమనిషి శక్తిచాగినీ, మోస కాడనీ తెలియకపోవడం చాలా దురదృష్టం. ఆయన పూరికే ఎందుకు డబ్బు పంపుతున్నాడో ఆలోదించారా? సంగతేమంటే - మీ ఆమ్మగారికీ, ఆయనకీ సంబంధం-వున్నదని చాలా పుకారుగా వుంది. మీకు ప్రత్యక్షంగా ఈవిషయాన్ని ఋజువుపరచడాకీ తగిన ఆధారాల్ని సేకరించాను. ఇంతకంటే ఎక్కువ చెప్పడం అవకాశం."

ఎవ రీద్రోహి? ఏ ముతకుంటాడు రావ్? దమ్మారినీ పరిశీలించి చూశాను. శంకర్! అవును, శంకరే వ్రాసేడు. గుండె పగిలి చచ్చిపోలేడుకదా నారాజు! అని చుట్టూరా కలయజాశాను.

ఇంటికి పోయేటప్పటికి తమ్ముడు ఎదురొచ్చాడు. నాలో ఒక్కొక్కసారి ఉండేకం పొంగిపోయింది. వాడిలో చెప్పాను. శంకర్ చేసిన...గట్టిగా అనుమాన మున్న ఈ అవినీతి—నీచాతినీచమైన కార్యాన్ని.

శంకర్ ద్రోహి. అతని కంట్లో విషం వుంది. శివస్మృతిలో ఇతనికి శిక్ష వుంటుందా?

"శంకర్ వారంరోజుల్నింది నా కనుపల్లెను. ఒకసారి రావుగారే చెప్పారు పూరికల్లాడని" అన్నాడు.

విధిలేక వాడూ, నేనూ ఈమహాపట్నంలోని పిలిపిగిని, వాడవాడని తిరిగాం రావుకోసం! ఎక్కడా వాడలేదు.

అతను నమ్మివుంటాడు? అందుల్లో ప్రపంచం లోని మాయలు పూసించని అమాయకస్థితిలోనే వున్నా డతను.

అవును. ఆమెకు భర్త లేడు! హిందూవిశంతువు! కామవాంఛాపరుడైన పురుషుడు! పూరికే సాయం చెయ్యడం! కుర్చీవున్న ప్రతివాడూ లోపాల్ని కనిపెట్టే విషమనుషుడంటే!

\* \* \* \* \*

నేను దుఃఖాంబుధిలో ముడిగిపోయినాను. తిరిగి ఈ మానవప్రపంచంలో నేను విహరిస్తా నవకోలేదు. కాని ఒక్కటే ప్రతీకారంకోసమే జీవించివున్నాను. శంకర్! అత ననుపడితే పాడింది పాడింది, చిల్చి చిల్చి చంపేస్తాను! ఒక జీవితాన్ని నిర్దయగా నశిపి చేశాడు. రావు పరీక్షల సమయంలో జరిగిం దీ విషుద ఘటన! అమ్మ, నాన్నల బలవంతంమీద నాలుగు మెరుకులు తినడం! ఓరిధింగా నానుమాత్రం గానే జీవిస్తున్నాను.

పలేళ్ళు నెమ్మదిగా దొర్లాయి. మళ్ళీ ఎప్పుడన్నా శంకర్ నాదగ్గరికి వస్తాడనుకున్నానా?

ఓవాడు పాతాత్తుగా శంకర్ సరాసరి నాగది లోకి వచ్చి కాళ్ళుపట్టకొని వక్కివక్కి ఏకటం మొదలుపెట్టాడు. నేను మొదట అతన్ని గుర్తించలేదు. ఆ తెరిగిన గడ్డం! అంతా విరక్తికెందినవాడిలా వున్నాడు.

"ఎవయో! శంకర్" అన్నాను లేస్తూ.

చాలావేపు విలపిస్తూ అతను మాట్లాడలేక పోయాడు.

"నన్ను క్షమించమని అడగను. నువ్వు విధించబోయే శిక్షను విన, అదభివంచదానికి వచ్చా" నన్నాడు.



నేను మాట్లాడలేదు.

“నాకు నిజంగా రావు శిక్షవిధించవలసినవాడు. కాని అతన్ని నురించి నా కేసు తెలియదు.” అన్నాడు.

నే నానితిలో అతన్ని నిందించవలయుకోలేదు. అసలే నడంబరిగిన పాము! “నీకతన్ని నురించి తెలిస్తే ఏమన్నా చెప్తా ఎల్లాగయినా రక్షిస్తాం”

“నేను గెంతు సంవత్సరాలు అతన్ని జాడతీసి ప్రయత్నంలా తిరిగాను”

“ఎక్కడున్నావ్ ఇన్నాళ్ళూ?”

“రెండేళ్ళు ప్రచ్ఛన్నంగా చాక్కున్నాను. నావిడ ఫోన్లోనేరం వస్తుండేమాననుకుని. అలాంటి దేమీ అనుపశ్యేను. తర్వాత నానుండెల్లా ఏరో బయట పుగా బాధించడం మొదలుపెట్టింది. నేను చేసిన ఘోరాన్ని గూర్చి అలోచించుకున్నాను. రావుని వెతకాలి. అతన్ని వెదికి నాసొంతసోదరునిగా చూసుకొని ఆ తల్లికొడుకుల జీవితానికి ఆత్మకాంతి చేకూర్చాలి. నా ఆస్తి అంతా అన్నా విస్మరించవలయుకున్నా సంగతి మేం గా. కాని రావునాడ తెలిలేదు. అతనికి పిచ్చెక్కిందని కర్ణాకర్ణిగా అన్నాడు. హిమాలయాలకు పోయాడని అంటే అక్కడికి పోయాను. ప్రభుత్వం మీద విప్లవంజరికే యువకపీరులతో తిరుగుకున్నారన్నాడు. అసలు జీవించాడా? నాకు నమ్మకంలేదు.

ఇద్దరం విషాదంగా చాలాసేపు మానకుడ్రవహించాం. ఒకరికి ఆత నన్నాడు: “నాజీవితాన్ని ప్రజాసేవకోసం అంకితం చెయ్యవలయుకున్నాను. అందుకే ఆనాడే న్యాయవాదవృత్తికి తిలోదకా తీర్చి బొంతాయి వైద్యకళాశాలలో చేరి పట్టభద్రుణ్ణువచ్చాను.”

“నువ్విప్పుడు వైద్యుడివన్నమాట?”

“అవును, ఒకందుకు ను క్విరమయంలో సాయం చెయ్యాలి”

నేను మాట్లాడలేదు.

“నా ఆస్తి నగం అమ్మచలిచాను. మరెవరి ఆత్మకాంతికోసం ధర్మవైద్యుల నిర్మింపదలిచాను. రావు స్మారకభవనముని చేరుచెడచాం. మానవసేవతో అంత మవుచాం”

నేను బాగా ఆలోచించాను.

“ఇంతకంటే నేను ఏం చెయ్యాలి? రోచడం లేదు. నాకు సమ్మతమే”

కంకర్ కళ్ళల్లో ఆందోళనలు పెరి విరికాయి.

“రావు అమ్మ ఎక్కడుంది?” అన్నాడు.

“ఈపూర్వోనే పిచ్చిగా తిరుగుతుందని విన్నా”

“ఆమెను యావత్తీవరం పోషించే భారం నావిడ వుంది”

ఇద్దరం అంగీకరించి “ఆమెను” ప్రార్థించాం.

కాని ఆమెకు అర్థంకాదు. “నే నిలగా వుంటాను. తింటాను. తిరుగుతాను. మా ఆత్మాయి ఎక్కడున్నాడో వెతుక్కువచ్చా” అంటుంది. ఎన్నో సార్లు చెప్పినా వివలేదు.

ఇద్దరం అప్పటినుంచీ ఈ చె ద్యకాలని స్థాపించి పనిచేస్తున్నాం. నిన్ను పరిశీలించాడే ఆతనే డాక్టర్ కంకర్.

ఆ మార్తాదేవికి రోజూ వచ్చి మమ్మల్ని వాడుకగా వాళ్ళు బ్రాంయినినరించి ఆడుగుతుంటుంది. మాకు విడుగులేదు. మాకు వివరీతపరితాపం. నన్ను ఆపాదయంగా “నర్సుకోడలు” అంటుంది. ఇవ్వుమేలే మేమిచ్చిన మేమన్నా తీసుకుంటుంది. లేకపోకే లేదు.”

—ఆమె నెమ్మదిగా ముగిసింది.

“అయిపోయిందికమా?” రోగి వికూ ఘోరాతి ఘోరంగా దగ్గాడు. రక్తం కక్కుకున్నాడు. అసహాయంగా ప్రక్కబిడ వారిపోయాడు.

“డాక్టర్, డాక్టర్” అంటూ మల్లోకాలు ప్రతిస్పనించేట్లు అరుస్తూ పరిగెత్తింది.

ఆ ఆరనాదానికి వార్డులోని నర్సులు, డాక్టర్లు ఆమెగదివైపు పరిగెత్తారు. అతని నాడి నీర నిందిపోయింది. అంతకు నమస్కరించాడు. ముసలిదాది ముఖంలో కత్తివాటుకు నెత్తురుయక్క లేదు.

\* \* \* \*

ఆ పిచ్చిదానిబంటు పిల్లలు అరుస్తూ పరుగెత్తు కున్నారు.

మామూలుగానే “ఎద్దు రోడలా!” అంటూ ఆమె ఆస్పత్రిఅంతా వెదికింది. నిశ్శబ్దంగా వున్న ఆ గదిలోకి కరవేగంతో వచ్చింది! కాలిదేబిలా ఆనినాడం రోగి వికూచెవుల్లో ఎన్నడూ పూహించుకోనంత

మధురంగా వివరించి! ఏదో మాట్లాడబోయినాడు గాని మృత్యుదేవత గొంతుకొక్కటే ఏం చేస్తాడు?

డాక్టరుకి ఆ సమయంలో ఏమీ తోచలేదు. ఆ మెనక అయోమయంగా చూశాడు. అందుల్లో రోగి చావుబతుకుల్లో వున్న సమయం కూడా! దాది ఆమెను ఆసనంపై "ఇక్కడి కెందుకొచ్చావ్ ఇప్పుడు?" అంది. పిచ్చిది పెద్దగా అరిచింది. "నా అబ్బాయిసంగతి మీకు తెలుసు. మరి ఎవర్ని అదగ మంటారా?" అంటూ రోగిని ఎగిరిగా చూసింది! "అవును. మాట్లాడతాను. ఇదిగో పడుకున్నవాడే మీ అబ్బాయి. సరేనా" అంది సమాధానపరచడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఆ ముసలివర్ష! ఒక్కసారి, రోగి, తన గంభీర, వికార, అందమైన, కాసించే నేత్రాల్ని తెరిచాడు. ఆతనికి మాట పడిపోయింది. కాని ఆతనికి ఎవ్వరూ అనుపడలేదు. తనని పరీక్షగాచూసే మాతృకూర్తితప్ప.

.....

ఎక్కడినుంచి వచ్చిందో మృత్యువును ముద్దు పెట్టుకొనే ఆ రోగికి ఆ కత్తి! ఒక్క పూవులో ఆ పిచ్చిదాని పాదద్యయంమీద చుట్టవేసుకున్నాడు. ఆతన్నెవ్వరూ ఆపలేదు. ఆపలేకమాదా! అందరూ విభ్రాంతులై చూశారు వారివంక!

"అమ్మా! నన్ను తనిదితీరా చూడు. మీ అబ్బాయిని. అమ్మా...అమ్మా...అమ్మా"లోకాలు మారుమోగేటట్లు ఆగ్రందించాడు. అదే అతని ఆఖరి అరుపు. ఆయాసంతో, ఆగ్రుణ్ణంతో ఆమెపాదద్యయంమీద కట్టకడపటి ముద్దు సుంచాడు. అంతటితో ఆ పాదాలు ఆతని రక్తంతో కడగబడి అరుణకాంతలు చాలాయి.

దాది తేలిపోయే కళ్లతో ఆ దారుణదృశ్యాన్ని చూసింది.

మాగ్గుకోయిన దాదని, అతిదారుణంగా మరణించిన విశూని చూసి అందరూ ఉద్యోగంతో నడిచారు.

ఆ పిచ్చిరత్తి! ఇదేమీ అర్థమైట్లు మాత్రం అనుపించలేదు.

"మీరంతా నన్ను పిచ్చిదాన్ని చేస్తున్నారు మార్కటింబంటుంటి కరీరకాంతి. రంగైనా వరించే రూప లావణ్యం. కలువపూవుల్లాంటి కన్నులు!... ఇతనా మా అబ్బాయి?? నా కెప్పటికైనా అనుపదకపోయేను. నన్ను గుర్తుపట్టకపోయినా నేను గుర్తుపట్టగలను! నా మాట తిరస్కరించకు మా అబ్బాయి" అమె వికటహాసం చేస్తూ పోయింది.

\* \* \* \*

శంకర్, దారులనిషయం నా కవచపరం. ఇప్పుడా పిచ్చిరత్తి ఏమైందో నాకు తెలియదు. విశూణిని తాన్ని చూసి ఏడవాలో, నవ్వాలో నిర్ణయించలేను. కాని జీవించే, జీవించబోయే ఏ తల్లికిగాని, ఎటువంటి అపరాధానికైనా, అటువంటి జీవితాన్ని మాత్రం ప్రసాదించకద్దని-మనస్సి ఈలోకంలో పాలింది, కాసించే కత్తి ఏదన్నా వుండివుంటే - ప్రార్థిస్తాను. ఆమె నా కళ్లబ్బాయికోసం ఇంకా ఈ వికారప్రపంచంలో ఏయూలో-తల్లిని ఏడిపించే అమాయకబాలుడిలా-దామిన్నాడేమీనని నెరుకుమంటుంది! అందుకే ఆమె జీవించి దేన్నీ తెక్క చెయ్యకుండా పరితపిస్తుంది!

బహుశా ఎప్పుడైనా మీదగ్గరి కొచ్చి "నా అబ్బాయిని చూశారా? కలువపూవుల్లాంటి కన్నులు..." అంటూ పరిస్థుండి అనుకోండి. ఏం చెబుతారూ ఆ మాతృదేవికి!





# అభ్యుదయ రచయితల సంఘం- నవ్యసాహిత్యరంగం

= శ్రీ మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు =

అభ్యుదయరచయితల సంఘం నవ్యసాహిత్య రంగంలో ప్రవేశించి వాళ్ళలో యిందని మొన్న మద్రాసు వాణిజ్యాలలో జరిగిన వార్షికోత్సవాలు ఘోషిస్తున్నాయి. ఇది సంఘవారి దృష్టిగానుంది సహజంగా వచ్చే వార్త. లోకస్పృహించి చూస్తే, ఈసంఘం పుట్టిన నాలుకల్లో నవ్యసాహిత్యరంగం ఈ సంస్థరి ఆవరించిపోతు తోచవచ్చును. ఈ 7000 దృష్టులతో చాలా కష్టత్యాసం వుంది. జరిగిన దేమింటే, మొన్నటి పథలలో మొదటివారి, ఒక తిండారచయితలు ఈసంఘ వేదికమీదికి హాజరయారన్న మాట యథార్థం. అందులో కొలిదిమంది సంఘ ఎభ్యులు. వారై వా ఆదివంటి పథ్యులు కారు. మళ్ళీ మళ్ళీ మళ్ళీ మళ్ళీగా చేస్తున్నవాగు. మిగతా అంతా పథ్యులేరులే. కాని అహోనికులు. అయితే అంతా అభ్యుదయనివాదం ప్రతిస్వరించారు. అవి ప్రతిస్వరిలుమాత్రమే అగుండు. అసలు ధ్వనికారు లనదగినవారు అగుపించలేదు. అందుకల్ల అంతా 'అభ్యుదయ'మన్న మాట కల్పించిన వారేగాని, ఆ మక్కలు నిర్వచించే యత్నం మృగ్య మయింది. అంతా అభ్యుదయమే అయింది వారి వాగ్దాటిలో. అదికానిది అగోచర మయింది. ఈ 'నివాదం' లేని కుక్కప్రతినివాదాలు తీసివేస్తే, అందరు వక్రలూ సాహిత్యగ్నిహూర్వి, నవ్యసాహిత్య నిహూర్వి అర్థయుక్తమైన అగ్నివాహులు అభ్యుదయం చేశారు. ఎల్లా చేయకుండాఉంటారు? వారంతా నవ్యసాహిత్యకారులు, నవ్యసాహిత్యకారులు, నవ్య సాహిత్య పరిమత్కర్తలు, నవ్యసాహిత్యపరిమత్తి థ్యులు అయి ఆరిలేరినవారు. పరిమయా అభ్యుదయ

రచయితల సంఘకర్తలు కారు. ఒకవేళ మున్నుడు ఏతర్సింఘసంస్కర్తలు కావలసివుంటే, అది ఆసం థ్యాలు కాకపోవచ్చును. ఈ పరికిలవదృష్టి నవ్య సాహిత్యరంగం ఈ పథలలో అభ్యుదయరచయితల సంఘాన్ని ఆవరించిందని లోకమనుకోవడం పథ్య మారం కారు.

అయితే ఇంతవరకూ, అభ్యుదయరచయితల సంఘం ఎక్కడ పుట్టి, ఏదిక్కు ప్రయాణిస్తోవుంది? ఈ సంస్థ ఆంధ్రదేశంలో పుట్టినది కారు. ఇది ఒక అభిలభారతిసంస్థకు రాష్ట్రీకాభి. అప్పుడు ఆంధ్రేశ్వరి ముంగు చేస్తుంటుంది. ఇది అదిలో రాజకీయ, సాంఘిక విషయకమైన ఒక దృక్పథం కలవారిచే సంపాదన పొందింది. ఏ రాష్ట్రీభాషాసాహిత్య సంప్రదాయం మీదగాని ఆధారపడి నిర్వహణగా పుట్టుకొందినది కారు. ఈ సంస్థకాఖల సందర్భంలోనే రాష్ట్రీభాషా సాహిత్యాలలో ఆనందం ఏర్పడింది. అందుకల్ల ఇది అగ్నివాహులు ప్రధానం, సాహిత్యం తదవంతరం అనే ప్రాతిపదిక ననుసరించి వడవడగిన సంస్థ అని స్పష్టం. ఇట్టి సంస్థకు అగ్నిప్రాయపరులూ, రచయితలూ ముందు అవసరం. రచయిత లవగానే సాహిత్యకారు లని అర్థం కారు. అగ్నివాహులు రచనలలో విశేషంచేసేవాడంతా రచయితలే. ఇట్టివారినే యీ సంస్థ పట్టుకొమ్మలుగా చేకొనిగలరు-సాహిత్యసంబంధం ఎంతవరకు ఉన్నా, లేకపోయినా. అందుకల్ల కాకపోలే ఎందుకల్ల ఈ సంస్థ ఆంధ్రరాష్ట్రంలోని సాహిత్యదయ మళ్ళీ సహజంగా అంకురించుకుండా అభిలభారతికేంద్రంనుంది



ఆంధ్రరాష్ట్రానికి దిగడం జరిగిం దంటారు? అట్టి వ్యభిచారం కల ఈ సంస్థ అభ్యుదయమును వాడినప్పుడు ఒక అర్థంగా, ఒక నిర్వచనంగా ప్రయోగించక నానాధానాలు వాడినట్లు అనుకోడం అవ్యాజ్యం అవుతుంది. శ్రీ రాజమన్ను గారి అభ్యుదయచరణంగా ఈ మాట Progress అనే అంగ శబ్దానికి సర్వాభివృద్ధి అని వారు ఈ Progress శబ్దాన్ని భాషాప్రతిభా నిర్వచించారే కాని, రాజకీయసాంఘికదృష్టి స్పష్టీకరించడానికి తలపెట్టలేదు. ఎందువల్లనో? అది వారి భాషాత కాదు కనుక. వారి సంఘవిరూపితంలో ఒకరు కారు. వారు ముమ్మారుగా సాహితీ పఠనం, సంస్కారం కలవాడు, నవ్యాంధ్ర సాహితీ కారులు కూడా. నవ్యసాహిత్యపుష్టి ప్రగతికారణం అనే విశ్వాసం మాత్రమే వారి అభిభావనలో నువ్వెట్లం అయింది. ఇది అనేకరూపాంతరాలలో తదితర కలల అభిభావనలలో కూడా వేర్వేరు అయింది. అయితే 'అభ్యుదయ' శబ్దం కేవల శబ్ద మాత్రమే అయి పడివున్న అనేక అభిప్రాయ సమన్వయం కాకుండా ఉండి అభ్యుదయ సంస్థ సార్థక నామం కలదని అనిపించుకోగలదా? ఇది సంస్థవారు సమాజానియమింపగలగిన సమస్య. లోకానికి మాత్రం సాహిత్యం, నవ్యసాహిత్యం ఎల్లప్పుడూ కావలసిన నిధానం. సాహిత్యంగా ముందకును నవ్యసాహిత్యం సాహిత్యంగా Progress గాని, దానికి సమాసార్థంలో అభ్యుదయంగాని నవ్యసాహిత్యం. మృతభావ అయిన సంస్కృతంలో నవ్యసాహిత్యం ఉండిపోదు. తీవ్రవాదమైన రాష్ట్రభావం లన్నిటిలోనూ అభ్యుదయ కారకమైంది నవ్యసాహిత్యం, అది నిర్దేశనీయం. అది అభిలభ్యత సంస్థకు ఉపకాళికా జనించలేదు. అది సంపూర్ణ కృత్రిమ్యంతో, సహజ ప్రతిభతో ప్రతి భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రంలోనూ స్వతంత్రతామరంగా ఉద్భవిస్తుంది.

హృదయంలోని మేధోజనితమైన అభిప్రాయాలు కొన్ని స్థూలమైన ఆలంబనగా ఆవరించిన ఆంధ్ర అభ్యుదయ 'రచయితల' సంఘం చతుర్థ వార్షికోత్సవ

పందర్బానికి చేరుకొనేదరికి పునాదిలేని పాపమే ఆంధ్ర సాహిత్యరంగంలో కూలి, ఆ కూలుట మూలంగానే తరించించు తలపాసేవారిలో నేనొకణ్ణి. తమ ఉదార హృదయ వైశాల్యానికి సమాజమైన ఆదరంతో ఆ సభలకు విచ్చేసి, నిరుద్ధమేకమైన ఆం. అ. ర. సంఘాన్ని తమ ఆరిగనంలోకి తీసుకొని, అనిర్దిష్టమైన అభ్యుదయ శబ్దం కూవ్యంగా ప్రతినివాదమని నిరూపించి, సాహిత్యమన దగినదంతా అభ్యుదయపూర్వకమనీ, నవ్యసాహిత్యమే అభ్యుదయ పరంపరాకమనీ ప్రబోధించి నిదానమైన దృక్పథ ప్రదానం చేసి, కేవల రచయితల సంఘమనే పీఠం నడిచే ఒక సంస్థను విమృశించే సాహిత్యరంగంలో విలీనం చేసుకొన్న నవ్యసాహిత్యపరులైన పెద్దలందరూ ఆత్మంతం అభివృద్ధినియాలని ప్రేక్షకాభిప్రాయ ప్రతిబింబమైన నా ఆత్మీయాభిప్రాయాన్ని వెల్లడిస్తున్నాను.

ఇంతకీ నవ్యసాహిత్య రంగంలో యికమందు ఇన్నిన్ని విభక్త మటులాలి? అనసర మేమిటో? ఆస్కార మేమిటో? అనిపిస్తుంది. ఒక రాష్ట్ర సాహిత్యానికి ఒక రాష్ట్ర సాహిత్యసంస్థ, ఒక సాహిత్య రంగంలో భిన్న భిన్నమైన అభిరుచులూ, అభిప్రాయాలూ, ఆ విభిన్న భావాత్మక మార్గాలలో సత్య సామరస్య సందర్శనం సుసాధ్యం కావాలదా అనికూడా అనిపిస్తుంది. అట్టి సామరస్య సాధ్యతాపాధవయేకదా సాహిత్యరంగంలో సంస్థానిర్మాణప్రయోజనమని సమాజవాదవాదాన్ని మిగిలే నా గాఢవిశ్వాసం.

కూవాకాళంలో పెరిగి తరిగే ప్రతి నివాదాలకు గాలికి వదలి, సాహిత్యలోకావరణంలో ఈ సామరస్య నివాదాన్ని మ్రోగించలేరా—మొన్న వాణ్ణి మసాలా వేడికొనిన మేజావాణ్ణి కట్టిన పెద్దబూ, కట్టిన పెద్దబూ అంతా—సరస్వతీ పాద వేడికాంగడాన్ని మంగళ తూర్వకలారవాలతో సమేకం చేసి? నవ్య సాహిత్య రంగాంతరంగంలోనే వనవనకావ్య విమర్శనాది రంగవల్లి రచన మొనర్చి ఆంధ్రసాహితీ మాతృ దేవ్యాంగనంలో ఏకమటులం కాలేరా? ఎందుకు కాలేరా—తలచుకుంటే!



# కలగూరగాంప

## పర్యాయోక్తాలంకారము

“చక్రాభిసృత ప్రపథాక్షయిన  
చకార మో రాహుఃపూజనశ్చ,  
అలింగనోద్దామవిలాసవంశ్యం  
రతోత్సవం చుంబనమాశ్రితేషమ్”

[ఎరకు చక్రపు దెబ్బ యను కీర్తన శాసనముచే  
రాహుభాగ్యుల రతోత్సవము నాలింగవాది రహితము  
గన, చుంబనమాశ్రితేషముగన నొనరించెను.]

ఈ పద్యమునకును ఉత్పటానందనోద్దామవిలాస  
గుప్త మున్నట్లు యజ్ఞోక్తి యిచ్చాకావ్యాలంకా  
రిక బృందమునకు పర్యాయోక్తాలంకారము యాభియ  
తము. దాని లక్షణమును పర్యాయము నుండవలయు  
భంగ్యంతరముతో కల్పితమై చుంబనమనియే.

ఈ విషయమున నప్పయదీక్షితు లిట్లు చెప్పున :

“ఈపద్యమున భగవంతునియందు రాహుః పూ  
జురత కర్మ కాలింగవరహిత చుంబనమాశ్రితేష కర్మ  
త్యము వాచ్యము. వాసుదేవత్యము శ్యంగ్యము. అభినవ  
గుప్తాలంకార సర్వస్వకారాది ప్రాచీనబ్రాహ్మీ! లక్ష  
ణమును, లక్ష్యమును కల్పముగ నెవ్వయించిరి. వారు చెప్పి  
నట్లు రాహుఃరత్నేదాదకము శ్యంగ్యముననుచో ప్రస్తుత  
ముచే నింకొక ప్రస్తుతము లోచనయో ప్రస్తుతాంతుర  
మని నేను కల్పించిన ప్రస్తుతాంతురమే యగును. వాచ్య  
శ్యంగ్యములు రెండును ప్రస్తుతములే కనక. వాసుదేవ  
త్యము శ్యంగ్యమున్న పర్యాయోక్త మగును. ప్రాచీనులు  
వృథాశ్రమ నొందిరిని.

దీనికి జగన్నాథుని జవా చేమిటంటే?—

“వాసుదేవత్య మెప్పుటికి శ్యంగ్యము కాదు.  
“ఎరకు.....చివరించె” ననియో యచ్చబ్రహ్మచర్యమున  
వాసుదేవుడు విశేషణ మగుటచే వాసుదేవత్యము  
వాచ్యమే యగుటవలన కల్పిత ప్రతిపాదితమును జూచి  
కల్లును శ్యంగ్యత్య విప్లముకాదు. కావుననే ప్రాచీ  
నులు కల్పగతి నవలంబించుట. ఎట్లన? అభినవగుప్తము

ద్యవ్యాజ్యోక లోచనమున వచ్చుచున్న “అశ్యంభ  
మన జెప్పబడుచు పర్యాయోక్త” మను లక్షణమును  
జూచి దాని యర్థ మిట్లు చివరించెను. ‘చెప్పబడు’ నను  
మాటచే (అభిధీయత ఇన్యత్యక్త్య) అన్యము = వాచ్యము  
కంటె అన్యము అనియర్థము. అన్యభిమున్ను = వాచ్య  
ముకంటె వేరగు శ్యంగ్యమే. అన్యభిమున ననియో  
త్పత్తియర్థ ముపలక్ష్యమౌను. ఇంతకు శ్యంగ్యగోళ  
లక్షిత మగుచు జెప్పబడుచు పర్యాయోక్తమని ఫలి  
తార్థము. శ్యంగ్య ముపలక్షణ మగుటచే ప్రధానము  
కాదు కనుక వాచ్యమే చమత్కారి యగుటచే ప్రధాన  
మగుటవలన ద్యవ్యాజ్యంబు వేరగు పర్యాయోక్తమని.  
ఇది శ్యంగ్యమేమన? దాని నరీచే యచటచే చెప్పును.  
ఇచట వాసుదేవ ప్రస్తుతము శ్యంగ్యం గ వివక్షింప  
బడినది కాని యది చమత్కారి కావచ్చుటచే పర్యాయోక్తమే యగునని.

ఏతాదౌ దీక్షితులవారు చెప్పిన వాసుదేవత్యము  
శ్యంగ్యమును విషయము అభినవగుప్త పాదపర్యంతమున  
ప్రాచీనుల కెరికి నిభియతము కాదనట మిష్టమే.  
వాసుదేవత్యము ‘ఎరకు.....చివరించె’నని యచ్చబ్ర  
హ్మచర్య మగుటవలన, సంధ్యాబ్రహ్మమగుట వలన, ఎనుందర  
మగుట వలన శ్యంగ్యము కాదగదని తేలుటచేరినే వారు  
కల్పగతి నవలంబించి కలపినట్లును. అలంకార సర్వస్వ  
కారుడును “శ్యంగ్యముననుచో వేఱువిధమున నిభిధానము  
పర్యాయోక్తము” అని లక్షణముచెప్పి నిష్కర్షి నిట్లు  
కంఠింపబడిన సమాధాన మొనగెను. గణ్యమునదానికే  
యభిధానము సంభరింపకుండుటవలన కార్యోద్ధార  
ముననే చెప్పట యని. అట్లు చెప్పటచే “చక్రపు దెబ్బ  
యను” నిత్యోక్తవాచిని అన వాచ్యము రాహు  
పూజురతము నాలింగవరహితముగన, చుంబనమా  
శ్రితేషముగన జేయుట, దానికి గారణము రాహుఃరత్నే  
దము. అదే శ్యంగ్యముకాని దీక్షితోక్తమున వాసుదేవ  
త్యము కాదు. అది ‘ఎరకు’ అను యచ్చబ్రహ్మచర్యము  
ప్రకరణబ్రహ్మ నగుటవలన.



ఇట్లు మనస్సుల పక్షమందును యచ్చట్లాచ్యుతము, పక్షరణ లబ్ధికు నగు భగవంతునియందు రాహు యోగులత యుంబననాత్రికేమ కర్మత్వము వాచ్యము కాగా రాహుభిరత్వేదకర్మత్వమే క్షణిగ్యముకాని దీక్షితోక్తమగు వాసుదేవత్వ మిందలలో జెప్పిన కారణమునకే క్షణిగ్యము కాదు. ఏలంచ-దీక్షిగులవారు పర్యవ్రాచీవారింకారికాభిమతమునను విరుద్ధముగనే చెప్పినట్లు చేరినది.

ఈ విషయమున చంద్రికాకర్త జగన్నాథుడు చెప్పినదాని దూషించి దీక్షిగులవారు చెప్పినదానిని సాధించుచున్నాడు. ఎట్లన ?—

పర్యాచూక్తములో విషయమగు వాసుదేవత్వ దూషమున నవగమనము విశేషణమగ్నిదాలగ్యమున బడె నుందరము కాదనునది యాలోచింపని నాట. ఎందుచేతి ? పర్యాచూక్తమున క్షణిగ్యముకంటె వాచ్యమే నుందరమగుట పర్యవస్మకర్మత్వము కదా! ప్రస్తుతమును వాచ్యమగు రాహుభిరనుభవమననాత్రికేమకర్మత్వమునకే క్షణిగ్యమగు వాసుదేవత్వము కంటె చమత్కారిత్వ మిచ్చుమే యగును. వాసుదేవత్వము నుందరము కానేకాదు. వాసుదేవత్వమే నుంది. వైచిత్ర్యోన్మసియే యగునుకాని పర్యాచూక్తాలంకారము కానేకాదు. ఇంతేకాక అంకారి పర్యవస్మమున ప్రస్తుతమగు దీక్షితగ్రంథమునను అంకారిపర్యవస్మగ్రంథవిరోధమును జాపట నుంచిది కాదు. ఎట్లము అంకారిపర్యవస్మమున దీక్షిగులవారింకరిన నెట్లము మోసగించే. దీక్షిగులవారు కులలగునాంబాంధమునగాని, చిత్రివిహంగారంధమునగాని పర్యవస్మగ్రంథవిరుద్ధముగ నేమియు చెప్పినది ప్రశ్నించుచురా ? ఇంతియ కాదు పరికరా ! తన యభిమతి నుననాత్రికేమ యంగీకరించుచు నిరుపాశమును ఖండించుననె నిచ్చిరి. అందులన జగన్నాథోక్తములు దూషణములే కావు. అని.

ఈ చంద్రికాకాండన వైద్యవాధుడు చెప్పిన దంతయు బాల్కురికాని పర్యవ్రాచీవానభిమతియ కావున నానుచేత్వము క్షణిగ్యము కాదన్న జగన్నాథుని ముఖగోపనము సమాధానము చెప్పక దాని క్షణిగ్యత్వము వాధిపకయే వాసుదేవత్వమునాక్షణిగ్య మిందుల మిన్నగానిని నాత్రికేమగ్రంథి యిహ పత్రి దిప్పట యేమి వ్యాఖ్యమో జూపింపరాదు.

కంధంపాటి సుబ్రహ్మణ్యకావ్రీ.

శ్రీ తిమ్మరాజ శ్రీరామమూర్తిగారు

అంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తువారి పరిక్షల్లో బహు మానసియంగా ప్రభుత్వేణి పట్టభద్రుడై, ఇటీవల గంజేపల్లెనా మద్రాసు విశ్వకళాపరిషత్తువారి పరిక్షోధనకాఖలో ఆచార్య నిలకంకకావ్రీగారి అంధ్ర



వాదియై చారిత్రకపరిక్షోధనము సాగియున్న ఈ ఇరవై యేండ్ల యువముడు భారతప్రభుత్వంవారి పనులను వచ్చే నాచ్చి నెలలో వైశాఖ వైశాచిరౌష్యమునందు కై వెల్లవన్నాడు

శ్రీ శ్రీ సూర్య రాజగోపాలనాయకుగారు  
(జననము: ౧౩-౧-౧౮౮౩-మరణము: ౩-౧-౧౯౪౩)

మద్రాసు ప్రభుత్వమువారి రాసాయనిక పరిక్షకుగను, మద్రాసు మెడికల్ కాశీలో రసాయనాచార్యుకగున నుండి శ్రీ వాయుగారు ప్పనకవిదేశములందు వివిధ విజ్ఞానంపదన, అంతకు మిక్కిలిగా అనధనము నర్జించినా ; వైద్యమునందును, వైజ్ఞానికపరిక్షోధనలందును ఆరితేరినవారు; ప్రభుత్వవైద్యకళాశాలలందు ఉన్నతపదవులను పొంది సామర్థ్యముతో నిర్వహించుటయందు పేరుగన్నవారు; మతన విజ్ఞానకళాప్రచారమునను కారణభూతులయినవారు;





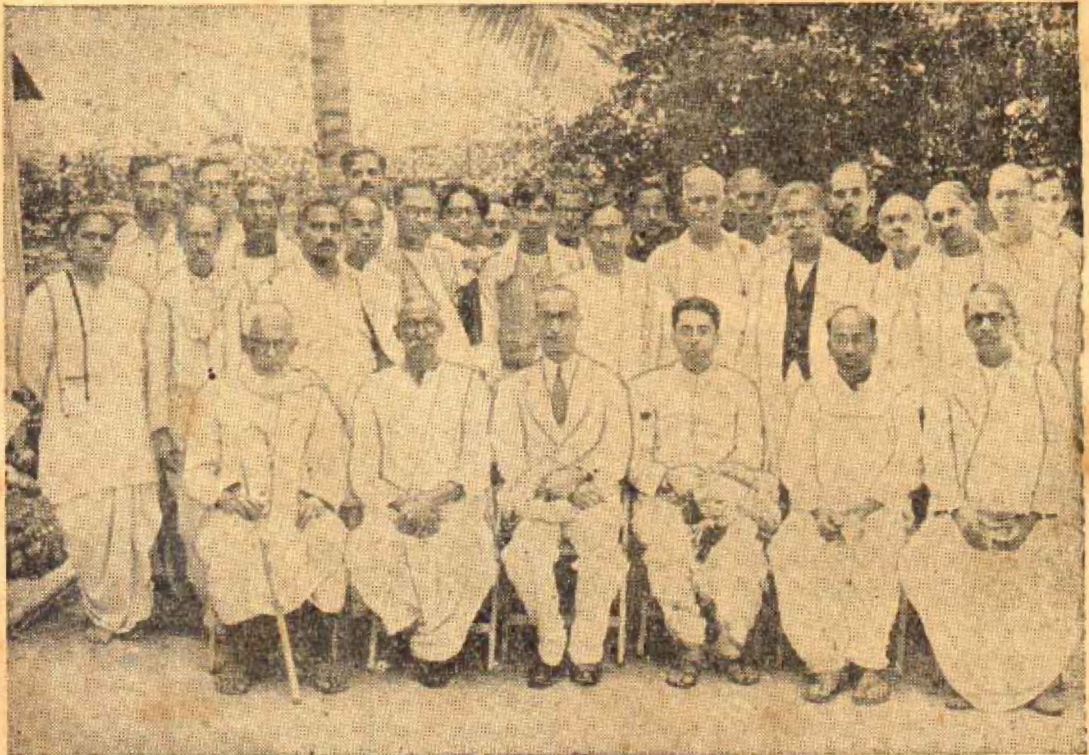
విజ్ఞానసంపన్నులు, వయస్సు ఏబదికి మిక్కిలి మించక పూర్వకే కీర్తిశేఖరులుటవలన భారతదేశవిజ్ఞానాభ్యుదయమునకు గలిగిన పట్టు మపారము.

శ్రీ నాయుడుగారు మరియు వాణిజ్యవిధముల మాన నీయులు. వీరి హృదయము మిగుల మృదుకయినది; స్వభావము సుశీలమయినది; జీవితము నిరాదంబరమయినది. వీరు వీధివిద్యార్థులకు సాయము చేయుచుండు వారు. తమ తండ్రి పెరి కాశ్చక్యుగ విద్యార్థివేతనము కల్పించినాడు. ఆంధ్రాభ్యుదయమునకయి వీరు నిరంశరము ప్రాటుపడుమిందీరి.

వీరి యాదరము, సాయము కారణముగా విజ్ఞానకాళిలం దున్నతపదవులం దుండువారును శేషిశేఖరులు.

జి. శేషగిరి.

వివిధవిజ్ఞానసంస్థానందు శత్రుత్వమును బడసి యమా యుగును సేవకొనరించినవారు. వీరి ప్రజ్ఞావిశేషము వీరి కనేకవిధముల గౌరవమున, కీర్తిని చేకూర్చినది. ఇటి



గత నెల 18-న వేదీనాథు చెన్నపురిలో న్యాయమూర్తులైన శ్రీ పి. వి. రాజమన్నుగారి ఆధ్యక్షత క్రింద జరిగిన ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల చతుర్థసభలో వాల్టాన్ని శిర్దీయ.





# విమర్శనము



చచ్చిపోయిన మనిషి

డి. హెచ్. లారెన్స్ రచన. అనువాదం : "పాప"; యువబుక్ డిపో, 32, ఆచారప్పకోవిల్లి, మద్రాసు. వెల ౧౨ అణాలు.

డి. హెచ్. లారెన్స్ ఆధునికాంగ్ల కథారచయితలలో ప్రముఖుడు. వివిధస్థితి కాలలో అంకురించి ప్రజ్యుగించే వివరిత ప్రేమావేశాలు లారెన్స్ కథలకు చాలావరకు విషయమౌతాయి. అతని కథాంశాలు సామాన్యంగా సంఘటింపజేసినట్లుగా ఉన్నవంటాడు. కాని ఎక్కడెక్కడి అనుభూతి ఆగాధాల్లోనో తీసుకుపోతాడు. అతని ఆంగ్ల కైలి అతను వర్ణించే అపాకారణాభూతి ప్రపంచంలోకి మనలని ఒక మధురమైన సంగీతంలో ఆకర్షించి లాక్కుపోతుంది. ఆస్కార్ వైల్డ్ కన్నా కథారచనలో మధుర కైలి సహాయంతో అనుభూతివాదావరణం సృష్టించే శేషిరి లారెన్స్ ని చెప్పవచ్చు.

అయితే ఈ "చచ్చిపోయిన మనిషి" కథ ఈ కాలానిది కాదు. మరపుమరేకలలో మరుగైపోయిన గాథను ఈరచయిత పునఃసృష్టి చేశాడు. ఏనుక్రిస్తు చచ్చిపోయాక భూసాహితీమైన అతని దేహం కరచిటిక నుంచి తిరిగి లేచి, కొందరికి కనిపించి, అంతర్నితమై పోయినట్లు వైచియకథ ఉంది. క్రీస్తు అట్లు ఎంతర్నితుడు కాకుండా సజీవుడై మరికొంతకాలం గడిపినట్లు, లోక శ్రేయంకొరకు ప్రబోధం చేసే త్యాగమూర్తిగా తన యావనం వెళ్లబుచ్చిన జీసస్, అంతికి పరిపక్వతపోందని తన కృత్రిమపరిణామానికి ఒకానొక విశిష్టప్రణామభవనం ఊతగ్రహ రహస్యంగా జీవించిపోతే తుదకు సిద్ధుడైట్లు లారెన్స్ తనకథలో విపులీకరిస్తాడు.

ఇది లారెన్స్ వ్రాసిన కథలలోకల్లా గొప్పకథ. ఈ కథాంశంలోని తీవ్రం పాశ్చాత్య ప్రేమావేశానికి విరుద్ధమైనదైనా, ప్రాచ్యదృష్ట్యానికి అనుకూలమే అని తోస్తుంది. జీసస్ ని కేవలం దివ్యాంశ సంఘాతుగానే కాకుండా, కామకృష్టాది ప్రాందవాతలారాలగున పూర్ణపురుషునిగాకూడా చూపుతుంది లారెన్స్ చేసిన

పునఃసృష్టి. అందుకే ఆయుంటుంది ఈకథ ఆంధ్ర కథాకాండైన "పాప" గారి దృష్టిని ఆకర్షిస్తు. అనువాదకుడు ఈ పుస్తకంలో మూలంయొక్క అగాన్ని జాగ్రత్తగా తెలుసుకోగలిగాడని భావనాస్పృహతో భావంతరీకరణసహజంగా కొంతవరకు లోపించక తప్పదు. అట్టిపట్టులలో అర్థవృద్ధి తీరిగా పాఠకలోకం తమ ఊహకే కిని ప్రయోగించిరసానుభూతి పొందగలగవచ్చును. కాని మూలంలోని కైలి సాధుత్వం తగిన రీతిని తెలిసింపులో ప్రతిఫలించలేదేమో అనిపిస్తుంది.

"పాప" గారి స్వకంత్రరచనలలో వారికైలి నిశితంగా, స్పష్టంగా ఉంటుంది. వారు వచనరచనలో మధురగుణం ఆపించరని అనకోదానికూడా వీలుంటుంది. కాని లారెన్స్ రచనకు సహజమైన మధుర కైలి ప్రతిఫలించనంతవరకు ఇలిరనిధిలాలా కే కిరంతమైన ఈ అనువాదం భావమూర్తిలో కొంత కొరతనున్నదని చెప్పవచ్చును. ఇది కైలి రచనలో అనువాదకునికి, మూలగ్రంథకర్తకు నడుమ గల అభిరుచికన్యాసంపైన ఆధారపడివున్నందున మరీ తీరని లోపం. ఈ ఒక్క దృష్టినించీ తప్ప మిగతా అన్ని విధాలా ఇది అత్యంత జాగరూకతతో చేసిన అనువాదం. ఈ జాగరూకత ఆంధ్రానువాదాలలో చాలా అరుదైన గుణం కావడం వల్ల అత్యంతం అభినందనార్హ మవుతుంది.

వి. రా.

## నవోదయ పారిశ్రామిక సంచిక

సంపాదకులు నీలంరాజు వెంకటేశమయ్యగారు. ౧౧, రేంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు, వెల రూ. ౧౨-౦.

సర్వసామాన్యమైన ఆంధ్రాభ్యుదయానికి పాటుపడవలెనని సంపాదకుల ఆశయం. ఆంధ్రదేశంలో ఏఏపరిశ్రమలకు అవకాశమున్నదో వెంటనే సమగ్రమైన విచారణ జరిపించి మద్రాసురాష్ట్ర ప్రభుత్వం పరిశ్రాభివృద్ధికి ఒక పంచనక్షత్రదారిని నిర్ధారించేయ్యాలని సంపాదకులు నొందిస్తున్నారు.

ఈ సంచికలో అనుభవింపబడవలసిన ప్రముఖులు క్రియుకులు సరే కొంత వెంకటరామమూర్తి, మద్రాసు



కార్యకాళానుంత్రి వి.వి.గిరి, డా॥ భాగవతులవిశ్వ  
వాణ్, డా॥వి.వి.వారాయణస్వామివాయుడు, దివాన్  
బహదూరు వి.రామచంద్రాచారిగారు మొదలైనవారు  
ఆత్మ్యంతోపయుక్తమైన వ్యాసాలు వ్రాశారు. మద్రాసు  
సమాచారప్రచురణకాళి దైగక్తురు చాళి హనుమంత  
రావుగారు సూచించినట్లు, ఈ ప్రయత్నము ఆభిప్రాయాల  
సహాయంతో ఒక సమచిత్రసంగ్రహకాళికను తయారు  
చెయ్యడానికి ప్రభుత్వం ఒక నిపుణుల సంఘాన్ని  
నియమించడం ఆవసరం.

### సంక్రాంతి "బాల"

పిల్లల తెలుగు మాధవశ్రీక "బాల" సంక్రాంతి  
సంచిక మా కార్యాలయానికి చేరింది. ఆంధ్ర బాల  
కాలికల ఆదరాభిమానములను చూడగొన్న ఈ పత్రిక  
సంక్రాంతిసంచికను (మామూలు ప్రజల్లో ౧౨౮ పేజీలు :  
వెల రూ.పా.యి) చిన్న చిన్న కథలతో, చిత్రమైన  
పాటలతో, ఆందమైన ముఖ చిత్రంతో, అనేక బొమ్మ  
లతో ఎంతో ఆకర్షకంగా తయారుచేసిన సంపాదకులు  
అభినందనీయులు.

### గృహలక్ష్మి - పునరాగమనసంచిక

మమారు నాలుగేండ్లక్రింద, అప్పటి ఆసా  
ధారణపరిపిణులతో, ఆసిపోయియుండిన గృహలక్ష్మి  
(స్త్రీల సచిత్రమాధవశ్రీక) మొన్న జనవరిలో వెలు  
వడిన ఈ "పునరాగమన" సంచికతో ఎప్పటిటిరున పున  
ర్జన్మమిస్తున్నది. ఈ పత్రిక కార్యస్థానం మద్రాసు-  
రాయపేటలో.

## గ్రంథ స్వీకారము

### శ్రీ నర్దార మరుపిళ్లకటి

తీవిత గాథ. రచన: పిల్ల వంకటరత్నకవిగారు.  
ప్రకాశకులు: విజయవాడ కాంగ్రెసువక్తరు కేంద్ర  
కమిటీ, కొత్తపేట, బెజవాడ. వెల అ. ౧౨.

౧. గాంధీ దేవుడు, ౨. రైతునాయకుడు  
మొదటిది చిన్న పద్యరచన; ౧౦వది బుర్ర  
కథ. రెంటికి కర్త: మనగపాటి విశ్వనాథకావ్య  
గారు. రెంటికి ప్రకాశకులు: సుందరరాం అండ్ సన్సు,

### ఆహారచికిత్సాశాస్త్రము

ప్రథమభాగము. కర్త: డా. పుచ్చా వెంకట  
రామయ్యగారు. ప్రకాశకులు: ప్రకృతి కార్యాలయ  
ట్రస్టు, బెజవాడ. వెల ర. రూ.

### పాకిస్థాన్ మర్మం

కర్త: చుడిజగన్నాథంగారు. ప్రకాశకులు:  
లలితా అండు కో, ఏలూరు. వెల ౧ రూ.

### కోయిల పాటలు

రచయిత: మంగిపూడి పురుషోత్తమశర్మగారు,  
పిప్పర, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా. వెల రూ. ౧-౨-౦

### ఆంధ్రలిపి సంస్కరణము

రచయిత: సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు, వి.ఏ.  
వి. యల్, గోలకొండ పత్రికాలయము, హైదరా  
బాదు (దక్కన్) వెల 3 అ.

1. విప్లవనందేశం, 2. సోవియట్  
ప్రజాస్వామ్యం, 3. బలిదాణ, 4. లెనిన్  
ఉపదేశాలు.

మొదటిమాధును మహీధర జగన్నోహణగారి  
అనువాద అనుసరణలు. నాల్గవది రామమోహణగారి  
అనువాదము. వెలువరునగా, ౮ అ; ౧౨ అ; ౧ రూ;  
౧ రూ. నాలుగింటికి ప్రకాశకులు: విశ్వసాహిత్య  
మాల, రాజమండ్రి.

### శ్రీజగద్గురు విశ్వారాధ్యాప్తోత్తర

#### శతనామావళి:

సంస్కృతము. రచయిత: శ్రీజగద్గురు వీరభద్ర  
శివాచార్య మహాస్వామి. ప్రకాశకులు: శివధర్మ  
గ్రంథమాల, జంగంవాడిమఠము, కాశీ. వెల ౨ అ.

#### ౧౮౫౭ విప్లవం

రచన: ఆశోకమెహతా; అనువాదం: మంగళం  
పల్లి చంద్రశేఖరంగారు. వెల రూ. ౧-౨-౦.

### అన్నపూర్ణానుభవపీఠ రత్నావళి

రచయితలు: అయితం ఇందిరాభారతీదేవులు.  
వెల ౮ అ.

పై రెంటికి ప్రకాశకులు: బాలీయజ్ఞానమందిర



**కూ లి జ నం**

కథలసంపుటి. రచయిత : పాలగుమ్మి పద్మరాజు గారు. ప్రకాశకులు : నవరంగవాడలి గ్రంథమాల, ర/ర దేశ్విర్ సామిటి, మైసూరు, మద్రాసు. వెల రూ. ౧-౮-౦.

**గాంధీజీ - సోపలిజం**

ఒక పరిశీలన. రచయిత : రామకృష్ణ సీతా రామంజనేయశాస్త్రిగారు. ప్రకాశకులు : విజ్ఞాన సాహిత్యవనం, చెజవాడ. వెల రూపాయి.

**౧. దేశ-కోసం; ౨ చారిత్రకవ్యములు**

రచయిత : పోలవరపు సోమరావుగారు. ప్రకాశకులు : సాగర్ పబ్లికేషన్స్, అరంజిలుపేట, గుంటూరు. వెల చెరి ముప్పావలా.

**తొ లి నం జ**

వివిధరచయితల భావగీతముల సంపుటి. ప్రకాశకులు : ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు, నీలగిరి (నల్ల కొండ). వెల ఆర్థరూపాయి.

**హాజన విజయము**

బుల్లకథ. మునగపాటి విశ్వనాథశాస్త్రిగారి రచన. తెనాలి సుందరరాం అండు పబ్స్ ప్రచురణ. వెల ౬ అ.

**చి త్రాం గి**

నాటకము. రచయిత : ఉపద్రష్ట కంటటసీతా రామశ్యామల, ౫౦ హామిల్టన్ స్ట్రీట్, న్యూఢిల్లీ. వెల రూ ౧.

**సర్వజిత పంచాంగము**

గుణించినది : శ్రీ డిండిమ శ్రీనాథ్య ఆదిడింగిరి స్వామివారు. ప్రాప్తిస్థానము : శ్రీ విశ్వేశ్వరైయత మత ప్రచారకసంఘము, అర్జునూరు, పయా ద్వారా. వెల ౮ అ.

**'మద్యసానరోధక' ప్రశ్నోపనిషత్**

మైదరాబాదు మద్యసానరోధక కేంద్రసంఘ మవారి ప్రచురణ.

**మా వ్య భూ మి**

కాతవారపత్రిక. మున్న జనవరి ౨౬-వ తేదీ-స్వాతంత్ర్యోదయనాడు ప్రారంభమైంది. సంపాదకుడు : పేటారి సదానందంగారు. కార్యస్థానం ౩౩౯, ఎస్.పి. నేడే, మద్రాసు. వార్షికచందా ౧౩ రూ.

**విశ్వవి - రవిబాబు**

గ్రంథకర్త : ఆకురాతి చలమయ్యగారే, కాంతి నిలయ గ్రంథమాల, కాకినాడ. వెల రూ. ౨-౮-౦

**ఆయుర్వేద వైద్య నిలయం వారి**

**"లు కో రి యా క్యూర్"**

శ్రీల గర్భాశయ సంబంధమైన సమస్త వ్యాధులను నివారించి ఆరోగ్యవతులనుగా చేయుటలో సాటిలేని దివ్యాంశము.

90 మార్తల ప్యాకెటు రూ. 2-8-0.

ప్యాకింగు పోస్ట్లో ఆదనము.

**ఆ యుర్వేద వైద్య నిలయం,**

నామీనాయుడుపేట, మచిలీపట్టణం.

అన్ని మందుల పావులలో అమ్ముడువచ్చును.